

Sabiedriskās apspriešanas redakcija

LATVIJAS NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2021.–2027. GADAM

STRATĒGISKAIS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS

VIDES PĀRSKATA PROJEKTS

2019. gada oktobris

Apzīmējumi

AER - atjaunojamie energoresursi

ANO - Apvienotā Nāciju Organizācija

CH₄ - metāns

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

ES – Eiropas Savienība

IAS - Ilgtermiņa attīstības stratēģija

IADT – īpaši aizsargājama dabas teritorija

kt – kilotonnas

Latvija2030 vai LIAS2030 - Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam

LPI – lauku putnu indekss

LR – Latvijas Republika

LVĢMC – VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”

MPI – meža putnu indekss

NAP2020 – Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020.g.

NAP2027 – Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021. – 2027.g.

NATURA 2000 – Eiropas nozīmes aizsargājama dabas teritorija (NATURA 2000)

NMGOS - nemetāna gaistošo organisko savienojumu

NO_x – slāpekļa oksīdi

N₂O – dislāpekļa oksīds, vienvērtīgā slāpekļa oksīds

SEG - siltumnīcefekta gāzes

SO₂ - sēra dioksīds

PM_{2,5} – daļiņas ar diametru 2,5 μm

PM₁₀ – daļiņas ar diametru 10 μm

RV – rīcības virziens

SIVN – ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums

UBA – upju baseinu apgabals

UBAAP – upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns

ŪO - ūdensobjekts

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Vides pārskats – ietekmes uz vidi stratēģiskā novērtējuma ietvaros sagatavots dokuments, kurā aprakstīta, novērtēta plānošanas dokumenta, tā iespējamo alternatīvu īstenošanas ietekme uz vidi un aprakstīti pasākumi negatīvās ietekmes mazināšanai un monitoringam

VPVB vai Birojs – Vides pārraudzības valsts birojs

VRP- Vides rīcības programma

VŪO – virszemes ūdensobjekts

VVD – Valsts vides dienests

ZIZIMM - zemes izmantošanu, zemes izmantošanas maiņa un mežsaimniecība

Saturs

Ievads.....	4
1. Plānošanas dokumenta kopsavilkums un saistība ar citiem plānošanas dokumentiem	5
1.1. Plānošanas dokuments un tā saistība ar citiem plānošanas dokumentiem.....	5
1.2. NAP2027 ietvars, vīzija, stratēģiskie mērķi un prioritātes	6
2. Vides pārskata sagatavošanas procedūra, iesaistītās institūcijas un sabiedrības	10
2.1. Vides pārskata izstrādes principi un metodika.....	10
2.2. Sabiedrības līdzdalība	12
3. Ar plānošanas dokumentu saistītie vides aspekti	13
4. Esošās situācijas raksturojums, ietekmētās teritorijas un iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots.....	18
4.1. Dabas resursi un dabas vērtības	18
4.1.1. <i>Meži</i>	18
4.1.2. <i>Purvi</i>	23
4.1.3. <i>Lauksaimniecības zemes</i>	25
4.1.4. <i>Ūdeņi, ūdens resursi</i>	28
4.1.5. <i>Jūras piekraste</i>	31
4.1.6. <i>Bioloģiskā daudzveidība, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas</i>	34
4.1.7. <i>Ainavas</i>	39
4.2. Vides kvalitāte un to ietekmējošie faktori	41
4.2.1. <i>SEG emisijas</i>	41
4.2.2. <i>Gaisa kvalitāte</i>	47
4.2.3. <i>Virszemes ūdeņu kvalitāte</i>	53
4.2.4. <i>Piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas</i>	56
4.2.5. <i>Atkritumu apsaimniekošana</i>	57
5. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi	61
5.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi	61
5.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi.....	66
6. Plānošanas dokumenta īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums	68
6.1. NAP 2027 stratēģiskās daļas vērtējums.....	68
6.2. NAP2027 īstenošanas ietekmes uz vidi novērtējums	70
6.3. Alternatīvas un to salīdzinājums.....	90
6.4. Ietekmju mijiedarbības, kumulatīvās ietekmes.....	91
6.1. Pārrobežu ietekme.....	91
7. Iespējamie kompensēšanas pasākumi.....	94
8. Risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un samazināšanai	95
9. Vides monitorings un pasākumi plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringa nodrošināšanai	97
Pielikums Pārskats par saņemtajiem priekšlikumiem, to izvērtējumu, komentāriem un informācija par to ņemšanu vērā vai noraidīšanu	99

IEVADS

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam (turpmāk – NAP2027 vai Plāns) ir galvenais valsts vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments Latvijā.

Saskaņā likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un 2004. gada 23. marta Ministru kabineta noteikumu Nr. 157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” nosacījumiem NAP2027 ir plānošanas dokuments, kam ir nepieciešams veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu (turpmāk -SIVN).

SIVN mērķis ir apzināt Plāna un tā realizācijas pasākumu ietekmi uz vidi, veicināt sabiedrības līdzdalību vides pārskata sagatavošanā, sabiedrības iesaistīšana vides pārskata apspriešanā un konsultāciju veikšana, vides pārskata un tā apspriešanas rezultātu ņemšana vērā plānošanas dokumenta sagatavošanā un izmantošana lēmumu pieņemšanai.

SIVN ietvaros ir sagatavots vides pārskata projekts. Vides pārskata izstrādes saturu nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr. 157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. SIVN procesā un Vides pārskata izstrādē ir ņemti Vides pārraudzības valsts biroja ieteikumi.

NAP2027 pirmās redakcijas sabiedriskā apspriešana notiek no 2019. gada 07.oktobra līdz 08.novembrim, NAP2027 SIVN vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešana - no 2019. gada 25. oktobra līdz 25. novembrim, sabiedriskās apspriešanas sanāksme plānota 2019. gada 07.novembrī. Vides pārskata projekts komentāru un priekšlikumu sniegšanai ir nosūtīts Vides pārraudzības valsts biroja (07.10.2019 vēstule Nr. 4-01/906) norādītajām institūcijām.

Valsts plānošanas dokumentu NAP2027 ir izstrādājis Pārresoru koordinācijas centrs. Pamatojoties uz savstarpēji noslēgto līgumu ar Pārresoru koordinācijas centru, stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu veic un tā ietvaros vides pārskatu ir izstrādājusi SIA “Grupa93”.

1. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA KOPSAVILKUMS UN SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

1.1. Plānošanas dokuments un tā saistība ar citiem plānošanas dokumentiem

Latvijas valsts attīstība tiek plānota vidējā – līdz septiņu gadu – un ilgtermiņā – līdz 25 gadu periodā. Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam (turpmāk – NAP2027) ir galvenais valsts vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments Latvijā. Tas ir izstrādāts, lai sasniegtu Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam (Latvija2030) noteiktos mērķus un ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķus.

NAP2027 ir vērsts uz Latvija2030 ietvertās vīzijas sasniegšanu, kas paredz:

- 2030. gadā Latvija būs plaukstoša aktīvu un atbildīgu pilsoņu valsts. Ikviens varēs justies drošs un piederīgs Latvijai, šeit katrs varēs īstenot savus mērķus. Nācijas stiprums sakņosies mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras un garīgajās vērtībās, latviešu valodas bagātībā un citu valodu zināšanās. Tas vienos sabiedrību jaunu, daudzveidīgu un neatkarīgu vērtību radīšanai ekonomikā, zinātnē un kultūrā, kuras novērtēs, pazīs un cienīs arī ārpus Latvijas;
- Rīga būs nozīmīgs kultūras, tūrisma un biznesa centrs Eiropā. Pilsētu un lauku partnerība nodrošinās augstu dzīves kvalitāti visā Latvijas teritorijā;
- Latvija – mūsu mājas – zaļa un sakopta, radoša un ērti sasniedzama vieta pasaules telpā, par kuras ilgtspējīgu attīstību mēs esam atbildīgi nākamo paaudžu priekšā.

NAP2027 ir vērsts uz ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu 2030.gadam sasniegšanu¹. Tie ilustrēti 1. attēlā.

Plānu īsteno galvenokārt ar publiskiem resursiem, to atbalsta arī privātais un pašvaldību finansējums, kā arī ārvalstu finanšu palīdzība. Arī Eiropas Savienības fondu resursi ir ieguldījums Latvijas iedzīvotāju nākotnē, atbalstot un līdzfinansējot Nacionālā attīstības plāna (mērķu) īstenošanu.

---

¹ <https://www.pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana/ano-ilgtspejigas-attistibas-merki>

1. attēls ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi 2030.gadam

Avots: [UNESCO LNK](#)

NAP2027 kā galveno vidēja termiņa valsts attīstības plānošanas dokumentu apstiprina Latvijas Republikas Saeimā.

1.2. NAP2027 ietvars, vīzija, stratēģiskie mērķi un prioritātes

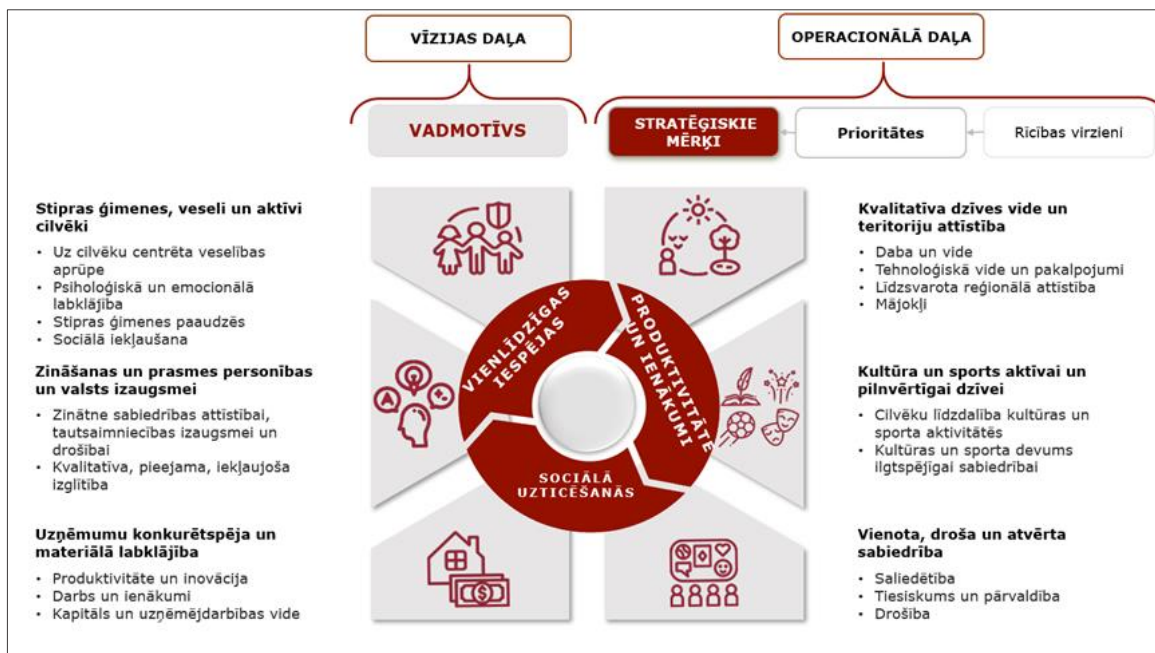
NAP2027 iezīmē, ka uz iepriekš paveiktā pamata Latvija kā pilnvērtīga Eiropas valsts šobrīd ir gatava, lai veiktu visaptverošas pārmaiņas un nodrošinātu stingru attīstības kursu mūsdienu dinamiskajā pasaulē.

NAP2027 vīzijā uzsvērts, ka valstī sagaidāmās pārmaiņas ir savstarpēji nesaraujami saistītas pārmaiņas tehnoloģijās, valsts pārvaldē, sabiedrības organizācijā dažādās nozarēs, un valsts attiecībās ar iedzīvotājiem. Pārmaiņu centrā noliekot cilvēku, tās ir pārmaiņas arī katram Latvijas cilvēkam.

NAP2027 vīzija iezīmē fundamentālās pārmaiņas un izaugsmi četros virzienos:

- Vienlīdzīgas tiesības aptver Latvijas iedzīvotāju pamata tiesību īstenošanu caur valsts sniegtajiem pakalpojumiem.
- Dzīves kvalitāte raksturo vispārējo labklājības un ikviena Latvijas iedzīvotāja iespēju pieaugumu.
- Zināšanu sabiedrība ir kopējs virziens pārmaiņām izglītībā un zinātnē, pilsoniskajā apziņā, mediju telpā un tautsaimniecībā.
- Atbildīga Latvija ir atbilde klimata un demogrāfisko tendenču apdraudējumam šodien un tālākā nākotnē.

NAP2027 ietvaru veido trīs stratēģiskie mērķi, kuri ievirza politiku nākamajiem septiņiem gadiem, sešas prioritātes, kurās sagrupēti astoņpadsmit rīcības virzieni. Katra rīcības virziena sasniegšanai ir noteikti politikas rezultātu rādītāji jeb indikatori, veicamie uzdevumi, kā arī norādīta vismaz viena atbildīgā institūcija.

2. attēls NAP2027 ietvars

Avots: NAP2027 1. redakcija www.pkc.gov.lv/nap2027

NAP2027 nosaka stratēģiskos mērķus, ko Latvijā apņemas sasniegt līdz 2027. gadam, iezīmē nozaru politiku virzienus un galvenās reformas, kā arī publisko investīciju virzienus valsts budžeta, Eiropas Savienības (ES) fondu un citu finanšu instrumentu ieguldījumiem Latvijā.

NAP2027 stratēģiskie mērķi:

- 1) Vienlīdzīgas iespējas ir mērķis, kas virzīts uz sociālo taisnīgumu ienākumu nevienlīdzības mazināšanai – ikvienam līdzvērtīgas iespējas saņemt labu izglītību un kvalitatīvu veselības aprūpi, strādāt cienīgu darbu atbilstoši savām spējām un vēlmēm, augt un dzīvot drošā vidē un būt sociāli aizsargātam. Tādējādi pieaugs produktivitāte, ekonomiskā stabilitāte valstī, sociālā un pilsoniskā aktivitāte un nostiprināsies vidusskūra.
- 2) Produktivitāte un ienākumi virzīts uz mērķtiecīgu resursu ieguldīšanu augstākas pievienotās vērtības radīšanai un uz zināšanām un inovāciju balstītai Latvijas konkurētspējai globālajā tirgū – atbalsts vietējiem uzņēmējiem inovatīvu, jaunu tehnoloģiju, efektīvāku darba procesus ieviešanā un nodarbināto kompetenču pilnveidošanā.
- 3) Sociālā uzticēšanās, vairojot sabiedrības iesaisti, līdzsvarojot dažādu sabiedrības grupu intereses kopējam sabiedriskajam labumam un daudz mērķtiecīgāk skaidrojot izvēles un cēloņsakarības, kas ietekmē valsts ilgtermiņa izaugsmi.

1. tabula Stratēģisko mērķu indikatori

Nr.	Progresā rādītājs	Mērvienība	Bāzes gads	Bāzes gada vērtība	Mērķa vērtība 2024*	Mērķa vērtība 2027*	Datu avots, datu tabulas
1)	Nominālais darba ražīgums uz vienu darba stundu (procentos no ES vidējā)	%	2018	60,2	63	68	Eurostat

Nr.	Progresā rādītājs	Mēr- vienība	Bāzes gads	Bāzes gada vērtība	Mērķa vērtība 2024*	Mērķa vērtība 2027*	Datu avots, datu tabulas
2)	Džini koeficients	%	2018	35,6	34	30	Eurostat
3)	Nabadzības riska indekss bērniem	%	2018	17,5	14	10	Eurostat
4)	Iedzīvotāju politiskās uzticēšanās indekss	%	2015	3,3	3,5	4,1	ESS
5)	Savstarpējā uzticēšanās	%	2015	51	60	64	ESS

* Indikatoru mērķa vērtības tiks precizētas pēc indikatīvi pieejamo resursu noteikšanas uzdevumu īstenošanai

Stratēģiskajiem mērķiem ir pakārtotas sešas prioritātes. Katrai prioritātei izvirzīts mērķis, noteikti rīcības virzieni (2. tabula), rīcības virziena mērķa indikatori un rīcības virziena uzdevumi.

2. tabula NAP 2027 prioritātes, to mērķi un rīcības virzieni

Prioritāte	Mērķis	Rīcības virzieni
Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki	Veseli un aktīvi cilvēki Latvijā kopā veido iekļaujošu sabiedrību, kurā dzimst vairāk bērnu, ir vairāk laimīgu ģimeņu, atbildīgu un par nākotni drošu bērnu vecāku	Uz cilvēku centrēta veselības aprūpe Psiholoģiskā un emocionālā labklājība Stipras ģimenes paaudzēs Sociālā iekļaušana
Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei	Zinoša, iekļaujoša un radoša sabiedrība efektīvā, inovatīvā un ražīgā tautsaimniecībā	Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai Kvalitatīva, pieejama, iekļaujoša izglītība Izglītības kvalitāte un izglītības sistēmas efektīva pārvaldība Izglītība ekonomikas izaugsmei Pieaugušo izglītība Iekļaujoša izglītības vide
Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība	Inovācijas rezultātā gūts produktivitātes kāpums kā pamats Latvijas uzņēmumu izaugsmei globālajā tirgū un materiālās labklājības pieaugums	Produktivitāte un inovācija Darbs un ienākumi Kapitāls un uzņēmējdarbības vide
Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība	Dzīves vides kvalitātes uzlabošana līdzsvarotai reģionu attīstībai	Daba un Vide Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi Līdzsvarota reģionālā attīstība Mājoklis
Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei	Ikvienam pieejams dinamisks kultūras un sporta pakalpojumu klāsts, kas ļauj attīstīt talantus un	Cilvēku līdzdalība kultūras un sporta aktivitātēs

Prioritāte	Mērķis	Rīcības virzieni
	veidot spēcīgu Latvijas tēlu pasaulē	Kultūras un sporta devums ilgtspējīgai sabiedrībai
Vienota, droša un atvērta sabiedrība	Pieaug iedzīvotāju īpatsvars, kas izjūt piederību un uzticas Latvijas sabiedrībai un tiesiskai valstij. Tāpēc cilvēki sniedz ieguldījumu savā, savu līdzcilvēku un valsts drošībā, labklājībā un attīstībā, mazinās negodīga rīcība.	Saliedētība Tiesiskums un pārvaldība Drošība

Latvijas nacionālā attīstības plāna 2021. – 2027. gadam pirmā redakcija pilnā apjomā ir pieejama Pārresoru koordinācijas centra interneta vietnē: www.pkc.gov.lv/nap2027.

2. VIDES PĀRSKATA SAGATAVOŠANAS PROCEDŪRA, IESAISTĪTĀS INSTITŪCIJAS UN SABIEDRĪBAS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums (SIVN) ir process, kura mērķis ir integrēt vides aspektus plānošanas dokumentos, izvērtējot to sagaidāmo ietekmi uz vidi un dabas resursiem, kā arī sniegt informāciju lēmumu pieņēmējiem, noskaidrot un ņemt vērā sabiedrības, valsts institūciju un citu interešu grupu viedokļus plānošanas dokumentu izstrādes procesā. Šis process ir vērsts uz to, lai izvērtētu, kādas būtiskas pārmaiņas vidē var rasties politikas plānošanas dokumenta īstenošanas rezultātā un identificētu pasākumus būtiskās negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai plānošanas dokumenta ieviešanas laikā.

Stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu (turpmāk - SIVN) veic saskaņā ar likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" un Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumu Nr. 157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums" prasībām. Minētie normatīvie akti ietver Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 27. jūnija Direktīvā 2001/42/EC "Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu" ietvertās nostādnes.

Latvijas Nacionālajam attīstības plānam 2021. – 2027.g. kā valsts attīstības plānošanas dokumentam ir jāveic SIVN.

Normatīvo aktu prasības paredz SIVN procesa ietvaros sagatavot Vides pārskatu, kurā ir novērtētas plānošanas dokumenta būtiskās ietekmes uz vidi, sniegta informācija par risinājumiem negatīvās ietekmes novēršanai vai mazināšanai, kā arī plānošanas dokumenta ieviešanas monitoringam.

NAP2027 SIVN Vides pārskats ir sagatavots, ievērojot iepriekšminēto starptautisko un Latvijas nacionālo normatīvo aktu prasības attiecībā uz stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu procesu un Vides pārskatā iekļaujamas informācijas saturu.

2.1. Vides pārskata izstrādes principi un metodika

NAP2027 SIVN ir veikts ievērojot šādus principus:

Integrācijas princips - vides aspekti pilnībā ir jāintegrē politikas plānošanas dokumentā, tādēļ vides aspekti ir jāņem vērā plānošanas agrā stadijā, lai izvairītos no konceptuālām kļūdām. Tādējādi SIVN palīdz veikt piedāvāto rīcības virzienu analīzi un identificēt tos uzdevumus, kam no vides viedokļa nepieciešama papildus izpēte par to īstenošanas ietekmi uz vidi.

Piesardzības princips – pieņemot lēmumus, nepieciešams izmantot piesardzības principu, pat, ja plānotās darbības tieša negatīva ietekme nav pierādīta, jo ekosistēmu nestspēju jeb ietilpību un sakarība starp slodzēm un dabas kapitālu nav iespējams precīzi noteikt

Starppaaudžu taisnīgums – pašreizējai paaudzei ir jāsauglabā vai jāvairo sociālais, dabas un cilvēku radītais kapitāls un jādod nākamajām paaudzēm iespējas attīstīties.

Alternatīvu izvērtēšana – nepieciešams izvērtēt kā politikas plānošanas dokumentā paredzētās rīcības un to iespējamās alternatīvas ietekmēs dabas kapitālu un vides kvalitāti, antropogēnās slodzes uz vidi.

Pārskatāmības principu – SIVN procesa nodrošināšana normatīvajos aktu noteiktajai kārtībai - atklāta lēmumu pieņemšana, informācijas sniegšana, piekļuve dokumentiem, konsultēšanās ar vides institūcijām un sabiedrību sabiedriskās apspriešanas ietvaros

„*Piesārņotājs maksā*” - *principis*, kas nozīmē, ka piesārņojuma novēršanas, likvidēšanas vai kompensēšanas izmaksas sedz izraisītāji. Potenciālajiem piesārņotājiem izmaksu segšana tiek uzdots, lai motivētu šos piesārņotājus novērst turpmāko piesārņošanu, samazināt piesārņojuma apjomu, nodrošināt nekaitīgāku ražošanas procesu un ekoloģiski tīrākas tehnoloģijas.

Subsidiaritātes princips - NAP2027 rīcības ir virzītas uz *publiskās pārvaldes kompetencē* esošajiem lēmumiem par ieguldījumu veikšanu, izņemot valsts militārās aizsardzības jomu, bet ne privātā un nevalstiskā sektora veiktajiem ieguldījumiem. Ietekmes tiek izvērtētas atbilstoši kopējiem lēmumiem par valsts līmeņa attīstības jautājumiem. Pēc NAP2027 apstiprināšanas nozaru ministrijas izstrādās valsts līmeņa nozaru attīstības plānus atbilstoši savai kompetencei, kā arī plānošanas reģioni un pašvaldības veiks attīstības plānošanu atbilstoši savam publiskās pārvaldes līmenim.

SIVN procesā ir izmantotas šādas metodes:

Informācijas analīze – analizēti NAP2027 materiāli, sākotnējās apspriešanas materiāli, tostarp pieejamie ziņojumi par NAP2020 vidusposma izvērtējumu un Latvijas ziņojumu ANO par Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu. Esošā vides stāvokļa un vides mērķu raksturošanā ir izmantoti publiski pieejamie pārskati, ziņojumi, nozaru attīstības plānošanas dokumenti, datu bāzes, kā arī dokumenti, kurus Latvija gatavo Eiropas Parlamentam, Padomei un dažādām nozaru ministru sanāksmēm, kas notiek ES līmenī.

Salīdzinošā analīze – izmantota iepriekšējā pieredze, kas iegūta iepriekšējā nacionālā attīstības plāna 2014-2020 SIVN veikšanā, veikts dabas resursu, dabas vērtību un vides stāvokļa novērtējums salīdzinājumā ar nacionālajiem un starptautiskajiem vides mērķiem

Diskusijas un konsultācijas - konsultācijas ar Vides pārraudzības valsts biroju, Dabas aizsardzības pārvaldi un Vides valsts dienestu par vides pārskatā iekļaujamo informāciju, diskusijas sabiedriskās apspriešanas procesā.

Vides pārskatā iekļauj informāciju, ko izstrādātājs var nodrošināt, ņemot vērā pašreizējo zināšanu līmeni un novērtēšanas metodes, plānošanas dokumenta saturu, tā vietu plānošanas dokumentu hierarhijā un izstrādes un detalizācijas pakāpi, līdz kādai ir lietderīgi vērtēt ietekmi uz vidi attiecīgajā plānošanas stadijā, lai novērstu novērtējuma dublēšanos².

Vides pārskats ir sagatavots par NAP2027 redakcijai, kuru 2019.gada 26. septembrī atbalstīja Nacionālās attīstības padome un kura ir nodota publiskajai apspriešanai. Vides pārskats balstās uz Plānā iekļautās vīzijas, stratēģisko mērķu, prioritāšu, rīcības virzienu, to indikatoru un ietekmes uz vidi izvērtējumu, kas ietver arī vērtējumu par to atbilstību starptautiskajiem un nacionālajiem vides politikas mērķiem.

SIVN procesā un Vides pārskata sagatavošanā var izdalīt šādus galvenos etapus:

---

² Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 23. četri prim panta pirmā daļa

1. SIVN apjoma identificēšana: konsultācijas ar vides institūcijām, NAP2027 projekta sākotnēja izvērtēšanā, identificējot būtiskās ietekmes uz vidi aspektus.
2. Esošās situācijas un nulles scenārija novērtējums: esošās situācijas un tendencešu raksturojumu atbilstoši identificētajiem būtiskās ietekmes uz vidi aspektiem, iespējamās izmaiņas, ja NAP2020 netiktu īstenots jeb t.s. nulles scenārija vērtējums
3. NAP2027 atbilstības normatīvo aktu prasībām un nacionālajiem un starptautiskajiem vides mērķiem vērtējums
4. NAP2027 būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums un pasākumu negatīvas ietekmes mazināšanai vai novēršanai noteikšana
5. Sabiedrības informēšana un konsultācijas (plašāku izklāstu skatīt 2.2. nodaļā).

2.2. Sabiedrības līdzdalība

NAP2027 un Vides pārskata izstrādē sabiedrības, sabiedrisko organizāciju un institūciju līdzdalība tiek nodrošināta atbilstoši Latvijas normatīvo aktu prasībām. Tai izdalāmi šādi SIVN etapi:

- Konsultācijas ar vides valsts institūcijām: ar VPVB, VVD un DAP par vides pārskatā ietveramās informācijas saturu un detalizācijas pakāpi, ar VPVB – arī par pārrobežu ietekmi un sabiedriskās apspriešanas sanāksmes nepieciešamību;
- NAP2027 Vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas process, tai skaitā sabiedriskās apspriešanas sanāksmes par Vides pārskata projektu organizēšana;
- Sabiedrības pārstāvju un interešu grupu, kā arī vides institūciju priekšlikumu iekļaušana Vides pārskata projektā, ņemot vērā sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtos komentārus un priekšlikumus par Vides pārskata projektu;
- Vides pārraudzības valsts biroja rekomendāciju iestrāde Vides pārskata galīgajā redakcijā.

NAP2027 redakcijas sabiedriskā apspriešana notiek no 2019. gada 07.oktobra līdz 08.novembrim, NAP2027 SIVN vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešana - no 2019. gada 25. oktobra līdz 25. novembrim. Sabiedriskās apspriešanas sanāksme notiks *2019. gada 07. novembrī no plkst.9.00 līdz plkst.12.00 Latvijas Universitātes Dabaszinātņu akadēmiskā centra Magnum auditorijā* (106.telpa, 1. stāvs) Jelgavas ielā 1, Rīgā.

Ar NAP2027 sabiedriskās apspriešanas laikā var iepazīties Pārresoru koordinācijas centra tīmekļa vietnē: <https://www.pkc.gov.lv/>. Ar NAP2027 Vides pārskata projektu līdz 2019. gada 25.novembrim var iepazīties: Pārresoru koordinācijas centra tīmekļa vietnē: <https://www.pkc.gov.lv/> un SIA “Grupa93” tīmekļa vietnē: www.g93.lv.

Vides pārskata projekts komentāru un priekšlikumu sniegšanai ir nosūtīts Vides pārraudzības valsts biroja (07.10.2019 vēstule Nr. 4-01/906) norādītajām institūcijām.

Rakstiskus priekšlikumus un atsauksmes par Vides pārskata projektu līdz 2019. gada 25. novembrim (pasta zīmogs) var nosūtīt pa pastu, iesniegt Pārresoru koordinācijas centrā (adrese: Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1520) vai elektroniski nosūtīt uz e-pastu: pkc@pkc.mk.gov.lv.

3. AR PLĀNOŠANAS DOKUMENTU SAISTĪTIE VIDES ASPEKTI

SIVN Vides pārskata izstrādes procesā ir izvērtēti NAP2027 ietvertās vīzijas, stratēģisko mērķu, prioritāšu, rīcības virzienu, to sasniegšanai noteikto indikatoru un uzdevumu ietekmes uz vidi aspektu un to iespējamās ietekmes būtiskums, salīdzinot ar esošo situāciju, vides mērķiem un vides kvalitātes normatīviem.

NAP2027 vides aspekti un to ietekmes būtiskums ir vērtēti atbilstoši NAP2027 detalizācijas pakāpei. NAP 2027 detalizācijas pakāpe (līdz uzdevumu līmenim) neļauj precīzi novērtēt visas iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi, jo faktiskās ietekmes vidē veidosies realizējot konkrētus projektus, kuri tiks plānoti un projektēti daudz detalizētāk, līdz ar to ir iespējams, ka var veidoties jaunas būtiskas ietekmes uz vidi. Taču sagaidāms, ka tās ietvers šajā vides pārskatā identificētus galvenos ietekmes uz vidi aspektus. Negatīvās ietekmes uz vidi ir novērojamas turpmākajā NAP2027 ieviešanas procesā, plānojot, projektējot un realizējot ietekmes uz vidi mazināšanas pasākumus.

Vērtējot NAP2027 atbilstoši tā detalizācijas pakāpei, konstatēts, ka NAP2027 būtiskā ietekme (tieša, pozitīva, negatīva, netieša, vidēja termiņa, ilgtermiņa, īstermiņa) ir saistīta ar šādiem galvenajiem ietekmes uz vidi aspektiem: dabas kapitāla (dabas resursu un dabas vērtību) saglabāšana un vides kvalitātes uzlabošana.

NAP 2027 formulēta vīzija Latvijai 2027. gadam: *“2027. gadā mēs redzam fundamentālās pārmaiņas un izaugsmi četros virzienos. Vienlīdzīgas tiesības aptver Latvijas iedzīvotāju pamata tiesību īstenošanu caur valsts sniegtajiem pakalpojumiem. Dzīves kvalitāte raksturo vispārējo labklājības un ikviena Latvijas iedzīvotāja iespēju pieaugumu. Zināšanu sabiedrība ir kopējs virziens pārmaiņām izglītībā un zinātnē, pilsoniskajā apziņā, mediju telpā un tautsaimniecībā. Atbildīga Latvija ir atbilde klimata un demogrāfisko tendenču apdraudējumam šodien un tālākā nākotnē.”*

Stratēģiskie mērķiem noteikti indikatori: nominālais darba ražīgums uz vienu darba stundu (procentos no ES vidējā), Džini koeficients, nabadzības riska indekss bērniem, iedzīvotāju politiskās uzticēšanās indekss, savstarpējā uzticēšanās nav tieši saistīti ar vides aspektiem, taču NAP2027 plānots, ka stratēģiskais mērķis “Produktivitāte un ienākumi” veido pamatu ilgtspējīgai izaugsmei. Augstākas pievienotās vērtības produktu radīšana, inovatīvu, jaunu tehnoloģiju ieviešana, valsts konkurētspējas balstīšana uz zināšanām un inovācijām, kas ir plānoti šī stratēģiskā mērķa īstenošanā tieši vai netieši ir saistīti ar dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un vides kvalitātes uzlabošanu.

Plānots, ka stratēģiskā mērķa “Vienlīdzīgas iespējas” īstenošanas rezultātā pieaugs produktivitāte, kas notiekot ilgtspējīgai attīstībai, būs saistīts arī ar šajā SIVN identificētajiem ietekmes uz vidi aspektiem. Savukārt stratēģiskā mērķa “Sociālā uzticēšanās” īstenošanā plānots vairo sabiedrības iesaisti, līdzsvarojot dažādu sabiedrības grupu intereses kopējam sabiedriskajam labumam, mērķtiecīgāk skaidrojot izvēles un cēloņsakarības, kas ietekmē valsts ilgtermiņa izaugsmi, kas netieši var būt saistīta ar dabas kapitāla saglabāšanu un vides kvalitātes aspektiem.

NAP 2027 ieviešanas daļas ietekmes uz vidi aspekti, vērtējot pēc prioritātēm, rīcības virzieniem, to sasniegšanai noteiktajiem indikatoriem un uzdevumiem apkopoti 3. tabulā.

Prioritātes “*Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība*” rīcības virzieni un uzdevumi tieši ietekmēs vides kvalitāti, jo ir saistīti ar apkārtējās vides un infrastruktūras faktoru kopumu un to mijiedarbību, kas raksturo vides kvalitāti un tīrību, kā arī svarīgāko pakalpojumu (transports, mājoklis, energoapgāde, elektroniskie sakari) kvalitāti un pieejamību. Prioritātē iekļautie rīcības virzieni un uzdevumi risina arī klimata pārmaiņu mazināšanas jautājumus, nodrošinot klimata, enerģētikas un atkritumu apsaimniekošanas nacionālo mērķu sasniegšanu. Prioritātes mērķu sasniegšanas novērtēšanai rīcības virzieniem iekļauti mērķa indikatori: kopējo SEG emisiju intensitāte pret IKP, CO₂ piesaiste un SEG emisiju attiecība noteiktās ZIZIMM sektora zemes uzskaites kategorijās, gaisa piesārņojuma % samazinājums slāpekļa oksīdu daļiņu PM_{2,5} un amonjaka NH₃ izmešiem atmosfēras gaisā, kā arī augstai un labai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošu ūdensobjektu īpatsvars un sadzīves atkritumu pārstrādes līmenis.

Šīs prioritātes ieviešana arī ietekmēs dabas vērtības kā dabas kapitāla sastāvdaļu, jo tajā plānota bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, kas balstīta zinātniskajos pētījumos, līdzsvarojot ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās intereses. Prioritātes mērķu sasniegšanas novērtēšanai rīcības virzienam “Daba un vide” noteikti indikatori: labvēlīgā aizsardzības stāvoklī aizsargājamo biotopu īpatsvars, lauku putnu indekss un meža putnu indekss. Netieši dabas teritoriju un dabas vērtību pārvaldība ir saistīta ar ietekmi uz ainavu. NAP2027 neietver indikatorus attiecībā uz Latvijas ainavu.

Prioritātes “*Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei*” uzdevumi, it īpaši rīcības virzienā RV “Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai” netieši uzlabos vides kvalitāti, jo ir vērsti uz ekonomikas paradigmas maiņu – no darbietilpīgas un resursu ietilpīgas ekonomikas uz zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgu aprites ekonomiku, kas atbilstoši ieviešanas gadījumā būs ar netiešu vai tiešu ietekmi uz vides kvalitātes uzlabošanu un dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, mazinot dabas resursu patēriņu.

Prioritātes “Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība” rīcības virziena “Produktivitāte un inovācija” un “Kapitāls un uzņēmējdarbības vide” plānoto uzdevumu ieviešanai sagaidāms, ka būs netieša ietekme gan uz dabas kapitāla izmantošanu, gan uz vides kvalitāti. Ieviešot inovatīvus risinājumus, zināšanu ietilpīgus produktus un pakalpojumus, svarīgi tos saistīt ar plānoto uzņēmējdarbības vides attīstību, lai novērstu iespējamās negatīvās ietekmes uz vidi intensīvas uzņēmējdarbības attīstības gadījumos.

Prioritātes “*Vienota, droša un atvērta sabiedrība*” rīcības virzieniem iespējama netieša pozitīva ietekme uz vidi. Rīcības virziens “*Tiesiskums un pārvaldība*” vērsts uz demokrātiskas un tiesiskas valsts stiprināšanu, par ko liecina mērķa indikatori – iedzīvotāju pilsoniskās līdzdalības indekss, iedzīvotāju uztvere par iespēju ietekmēt rīcībpolitiku – un tie var būt nozīmīgi rādītāji arī vides un dabas aizsardzības nodrošināšanā. Rīcības virzienam “*Drošība*” var būt pozitīva ietekme uz vidi, jo zemessardze, policija un citas ātrās reaģēšanas dienesti iesaistās civilās aizsardzības un dabas katastrofu novēršanas pasākumos.

Prioritātes “*Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki uzdevumi*” rīcības virzieni un uzdevumi ir vērsti uz sociālajām aktivitātēm, pilnveidojot atbalsta sistēmu ģimenēm un radot vienlīdzīgas iespējas bērniem neatkarīgi no ģimenes sociālā stāvokļa, neskarot jomas, kas varētu ietekmēt dabas kapitāla izmantošanu un vides kvalitāti.

Prioritātē “*Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei*” rīcības virzieni un uzdevumi vērsti uz kultūras un sporta jomu attīstību, neskarot dabas kapitāla izmantošanu un neradot būtisku ietekmi uz vidi. NAP2027 kā priekšnoteikums šīs prioritātes attīstībai ir norādīta vides kvalitāte – iespēja iesaistīties sportā un aktīvajā atpūtā drošā un veselīgā vidē. Jāatzīmē, ka arī prioritātes “*Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki uzdevumi*” attīstības priekšnoteikums ir kvalitatīva dzīves vide, kuras sasniegšana tieši vai netieši tiek risināta pārējās NAP2027 prioritātēs.

3. tabula NAP2027 prioritāšu, rīcības virzienu un uzdevumu un to īstenošanas ietekmes uz vidi aspektu vērtējums

Prioritāte	Ietekmes aspekts	
	Dabas kapitāla (dabas resursu un dabas vērtību) saglabāšana	Vides kvalitātes uzlabošana
Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki	Ietekme netiek prognozēta	Ietekme netiek prognozēta
Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei	Visiem rīcības virzieniem, it īpaši RV “Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai” - netieša ietekme uz dabas kapitālu, jo kopumā tie ir vērsti uz zinātniski pētnieciskās un izglītības nozaru attīstību, lai mainītu ekonomikas paradigmu, kas ilgtermiņā līdzsvaros ietekmi uz dabas resursiem.	Visiem rīcības virzieniem, it īpaši RV “Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai” - netieša ietekme uz dabas kapitālu, jo kopumā tie ir vērsti uz zinātniski pētnieciskās un izglītības nozaru attīstību, lai mainītu ekonomikas paradigmu, kas ilgtermiņā mazinās ietekmi uz vides kvalitāti.
Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība	<p><i>RV “Produktivitāte un inovācija”</i> Atkarībā no inovāciju un uz zinātnes bāzes radītu produktu satura - ietekme uz dabas resursu izmantošanas mazināšanu, dabas resursu un vērtību, resursu ilgtspējīgu attīstību efektīvāk izmantojot pieejamos dabas resursus.</p> <p><i>RV “Kapitāls un uzņēmējdarbības vide”</i> Intensīvi attīstoties uzņēmējdarbībai atkarībā no uzņēmējdarbības veida lokāli iespējama negatīva vai pozitīva ietekme dabas resursu izmantošanu.</p>	<p><i>RV “Produktivitāte un inovācija”</i> Atkarībā no inovāciju un uz zinātnes bāzes radītu produktu satura – ietekme uz vides piesārņojuma mazināšanu vai novēršanu, aizstājot līdz šim lietotās tehnoloģijas ar jaunām.</p> <p><i>RV “Kapitāls un uzņēmējdarbības vide”</i> Intensīvi attīstoties uzņēmējdarbībai atkarībā no uzņēmējdarbības veida un apjoma attīstības centros – Rīgā un citās pilsētās un Rīgas metropoles areālā, iespējama negatīva ietekme uz vides kvalitāti (gaisa piesārņojums, trokšņa līmenis, smakas, klimata pārmaiņas), ieviešot inovatīvus risinājumus ražošanas procesos – ietekme pozitīva vai nebūtiska.</p>

Prioritāte	Ietekmes aspekts	
	Dabas kapitāla (dabas resursu un dabas vērtību) saglabāšana	Vides kvalitātes uzlabošana
Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība	<p><i>RV “Daba un vide”</i> Ietekme uz dabas resursu racionālu izmantošanu, bioloģisko daudzveidību, ainavu, sekmējot dabas vērtību aizsardzības stāvokļa uzlabošanu.</p> <p><i>RV “Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi”</i> Ietekme uz dabas resursiem, uzlabojot vispārējo energoefektivitāti, kā arī dažādos sektoros, palielinot AER izmantošanas īpatsvaru.</p> <p><i>RV “Līdzsvarota reģionālā attīstība”</i> Netieša ietekme uz dabas resursiem, izveidojot uzņēmējdarbību sekmējošu publisko infrastruktūru, atbalstot uzņēmējdarbību (ietekme atkarībā no uzņēmējdarbības veida) un īstenojot citus uzdevumus.</p> <p><i>RV “Mājoklis”</i> Mazināta ietekme uz dabas resursiem, paaugstinot mājokļu energoefektivitāti.</p>	<p><i>RV “Daba un vide”</i> Ietekme uz vide stāvokli: gaisa kvalitāti, ūdeņu kvalitāti, atkritumu pārstrādi, klimata pārmaiņu rādītājiem, nodrošinot klimata, enerģētikas un atkritumu apsaimniekošanas nacionālo mērķu sasniegšanu.</p> <p><i>RV “Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi”</i> Ietekme uz vides stāvokli (gaisa kvalitāte, klimata pārmaiņu rādītāji un citi), attīstot integrētu, ilgtspējīgu transporta sistēmu. Lokāli iespējama negatīva ietekme (gaisa piesārņojums, troksnis), attīstoties transporta tīklam, kas ir mazināma ieviešanas procesā.</p> <p><i>RV “Līdzsvarota reģionālā attīstība”</i> Ietekme uz vides kvalitāti, attīstot uzņēmējdarbību sekmējošu publisko infrastruktūru, uzņēmējdarbību (atkarībā no uzņēmējdarbības veida un apjoma) un paaugstinot mobilitāti reģionos.</p> <p><i>RV “Mājoklis”</i> Mazināta ietekme uz vides kvalitāti, paaugstinot mājokļu energoefektivitāti.</p>
Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei	Ietekme netiek prognozēta	Ietekme netiek prognozēta

Prioritāte	Ietekmes aspekts	
	Dabas kapitāla (dabas resursu un dabas vērtību) saglabāšana	Vides kvalitātes uzlabošana
Vienota, droša un atvērta sabiedrība	<p><i>RV “Tiesiskums un pārvaldība”</i> Netieša ietekme uz dabas kapitālu, stiprinot tiesisku valsts pārvaldi arī attiecībā uz dabas resursu un dabas vērtību pārvaldību.</p> <p><i>RV “Drošība”</i> Ietekme uz dabas resursiem, to vērtību, bioloģisko daudzveidību, paaugstinot atbildīgo valsts dienestu, pašvaldības un iedzīvotāju sadarbības līmeni vides risku un ārkārtas situāciju novēršanā.</p>	<p><i>RV “Tiesiskums un pārvaldība”</i> Netieša ietekme uz vides kvalitāti stiprinot tiesisku valsts pārvaldi arī attiecībā uz vides aizsardzības jomu.</p> <p><i>RV “Drošība”</i> Ietekme uz vides stāvokli, paaugstinot atbildīgo valsts dienestu, pašvaldības un iedzīvotāju sadarbības līmeni vides risku un ārkārtas situācijās, novēršot vides piesārņojuma noplūdi vidē avāriju vai dabas katastrofu rezultātā.</p>

4. ESOŠĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS, IETEKMĒTĀS TERITORIJAS UN IESPĒJAMĀS IZMAIŅAS, JA PLĀNOŠANAS DOKUMENTS NETIKTU ĪSTENOTS

Šajā nodaļā ir raksturota esošā situācija par tām vides aizsardzības un dabas aizsardzības tēmām, kuras ir saistītas ar NAP2027 noteikto stratēģisko mērķi, prioritātēm un rīcību virzieniem: dabas resursi un vērtības, vides kvalitāte un to ietekmējošie faktori, kā arī sniegta informācija par saikni ar NAP2027 risinājumiem un iespējamām izmaiņām, ja NAP2027 netiktu ieviests.

4.1. Dabas resursi un dabas vērtības

4.1.1. Meži

Meža zeme aizņem 48 % (3084829 ha) no Latvijas teritorijas (meža zemes veido mežs, purvi, lauces, pārplūstoši klajumi, infrastruktūra).³

Pēc VMD datiem, kas apkopoti MVR (*par inventarizētajām platībām, kas tiek pakļautas saimnieciskajai darbībai, kuru regulē Meža likums*), mežainums ir 52%. Salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm Latvija pieskaitāma pie mežiem bagātām valstīm. Latvijā valstij pieder mežs 1,49 milj. ha platībā (49% no kopējās), savukārt pārējiem īpašnieku mežu kopplatība ir 1,55 milj. ha (51% no visu mežu platības). Meža resursi (Latvijā tiek lēsti 1037,23 miljardi eiro apmērā).⁴

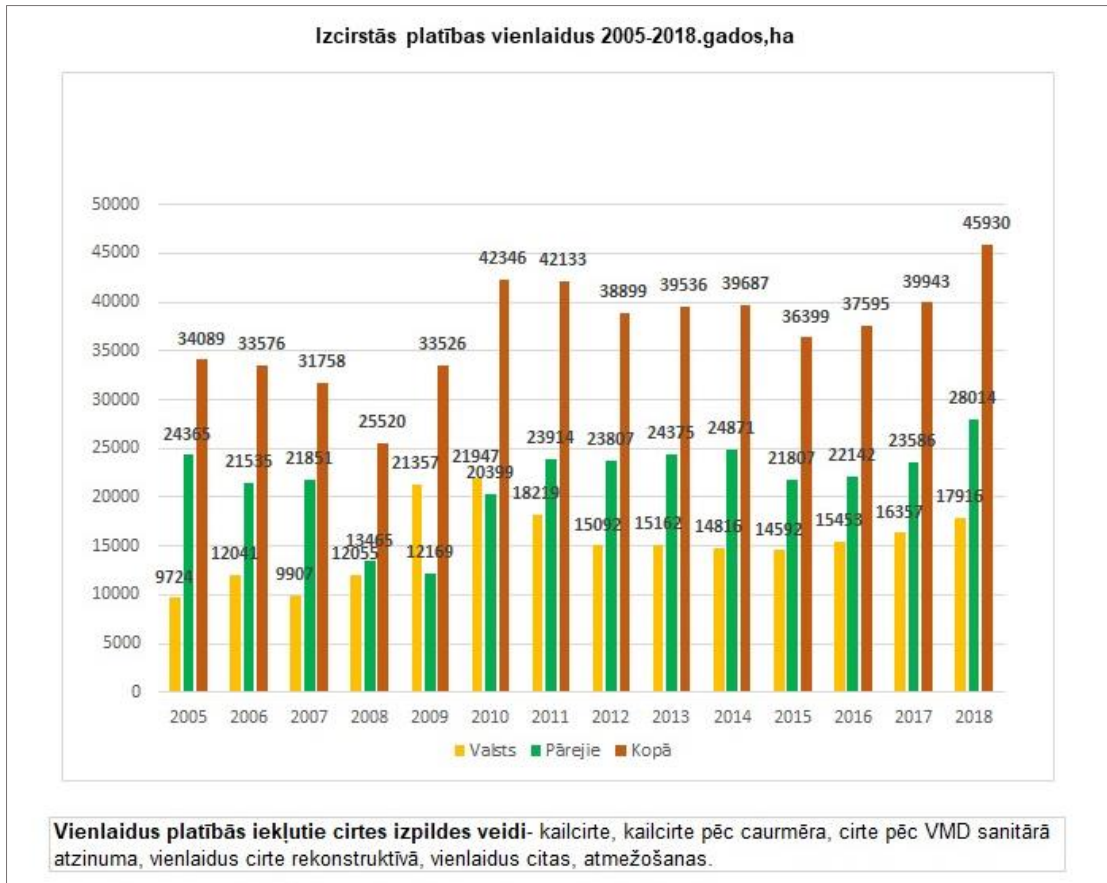
Pēc *sugu sastāva* Latvijas mežus pārsvarā veido skuju koki, tomēr ir vērojama daļu aizņem arī pārējās sugas. Lielākajai daļai mežaudžu valdošā koku sugas ir skuju koki - priede un egļe. Skuju koku audzes aizņem 53% no visu audžu platībām, bērzu - 30%, baltalkšņu - 7% un apšu - 7%.

Kopumā valstī 71,8% ir saimnieciskie meži, 14,5% mežu ir aizsardzības atzīme par kādu no aizsargājamo teritoriju veidiem, bet nepastāv mežsaimnieciskās darbības aprobežojumi (piemēram, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības vai neitrālā zona), 3,3% ir aizliegta mežsaimnieciskā darbība, 6,9% ir aizliegta kailcirte, 2,3% – kopšanas un galvenā cirte, 1,2% – galvenā cirte.

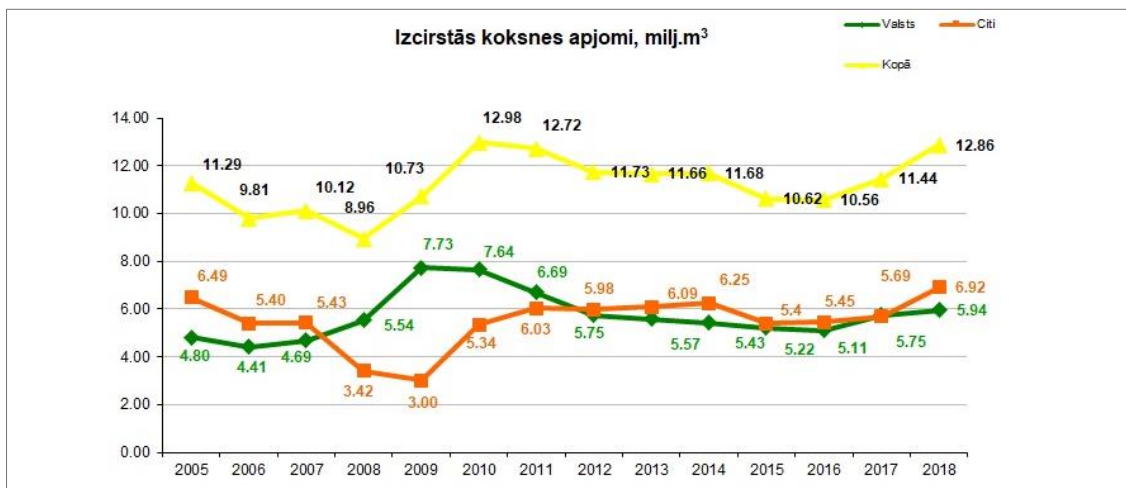
Būtiskākais meža ekosistēmu resurss ir koksne. 2018.gadā *izcirstais koksnes apjoms* ir 12,86 milj. kubikmetru koksnes, no kuriem 5,94 milj. kubikmetru (46,2 % no kopējā izcirstā koksnes apjoma) iegūti valsts mežos un 6,92 milj. kubikmetru (53,8 % no kopējā izcirstā koksnes apjoma) iegūti privāto meža īpašnieku, pašvaldību un citu meža īpašnieku mežos. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir nocirsts par 1,42 milj. kubikmetru vairāk. Izcirstās koksnes apjoms 2018.gadā ir lielākais kopš 2010.gada (3. attēls). Lielāko daļu no izcirstās koksnes apjoma pa valdošajām sugām veido bērzs (32% *jeb 4,05 milj. kubikmetru*) un priede (31% *jeb 4,05 milj. kubikmetru*). Pieaug izcirstās vienlaidus platības. (4. attēls).

³ CSB. Zemes sadalījums zemes lietošanas veidos, 01.01.2019.

⁴ Eurostat, ZM Meža kontu statistika – dati par meža resursiem apjoma un vērtības izteiksmē, saražoto produkcijas apjomu un vērtību, kā arī ekonomiskos rādītājus, tādus kā nozares nodokļi, ieņēmumi, izdevumi u.tml. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=for_eco_cp&lang=en

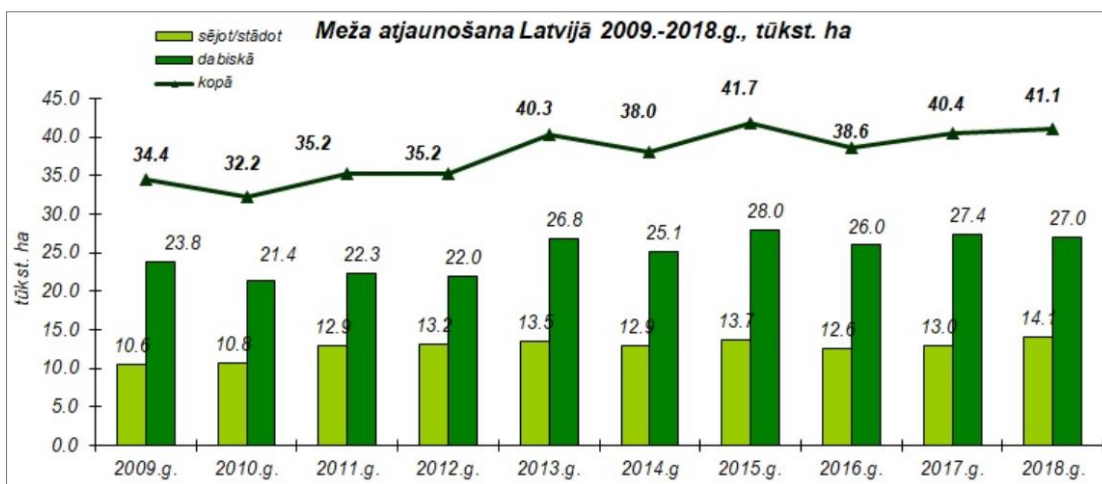

3. attēls Vienlaidus izcirstās platības 2005. – 2018.g., ha

4. attēls Izcirstās koksnes apjomi 2005. – 2018.g., milj.m³

Vienlaikus pēdējos desmit gados pieaug platības, kurās veikta vai notiek meža atjaunošana. Meža atjaunošana sākot vai stādot vairāk tiek veikta valsts mežos kā pārējos mežos, piemēram, 2018.gadā valsts mežos 8,5 tūkst ha platībās, savukārt pārējos mēžos – 5,6 tūkst ha platībās.

5. attēls Meža atjaunošana Latvijā 2009. – 2018. g., tūkst. ha

Mežā tiek izdalītas vairāku veidu *aprobežotās teritorijas*, kas savstarpēji atšķiras pēc teritorijas izveidošanas mērķiem (sugu un biotopu aizsardzība, ūdens resursu, ainavu, ģenētisko resursu u.c. aizsardzība) un aizsardzības režīma. Latvijā kopumā ir aprobežoti 862,8 tūkst. ha jeb 28% no kopējās meža platības.⁵ Vairāk kā puse no šīm teritorijām (456,6 tūkst. ha) atrodas valsts īpašumā.

Dabas aizsardzības mērķu sasniegšanai izveidotās aprobežotās teritorijas mežos ir īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, tajā skaitā Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts 603,8 tūkst. ha, mikroliegumi 39,2 tūkst. ha, buferzonas ap mikroliegumiem 37,8 tūkst. ha, zinātniskie objekti 5,5 tūkst. ha, vides un dabas aizsargjoslas (izņemot aizsargjoslas ap kultūras pieminekļiem 284,6 tūkst. ha, kultūras pieminekļi 53,6 tūkst. ha, ģenētisko resursu audzes 4,9 tūkst. ha, bioloģiski nozīmīgi meža struktūras elementi 1,2 tūkst. ha, īpaši aizsargājami meža iecirkņi 12,6 tūkst. ha platībā.⁶

Lai nodrošinātu ES nozīmes aizsargājamo *mežu biotopu* labvēlīgu aizsardzības stāvokli Latvijā, ir izvirzītie uzdevumi (tos novērtē, izmantojot konkrētas pazīmes):⁷

- 1) Apturēt biotopu sarukumu valstī;
- 2) Nodrošināt biotopiem nepieciešamos vides apstākļus, to nepasliktināšanos un uzlabot biotopa kvalitāti, kur tas ir nepieciešams un iespējams;
- 3) Nodrošināt biotopam un tam raksturīgajām sugām optimālu aizsardzības un apsaimniekošanas režīmu.

Pēdējās veiktās *biotopu vērtēšanas rezultāti* attiecībā uz meža biotopiem lielākajā daļā ES aizsargājamo meža biotopu novērtēts kā nelabvēlīgs-slikts vai nelabvēlīgs-nepietiekams.⁸

⁵ VMD, DAP statistika no Meža valsts reģistra (MVR), kur uzkrāta informācija par meža zemēm, kur veikta meža inventarizācija (<https://www.zm.gov.lv/valsts-meza-dienests/statiskas-lapas/dabas-aizsardziba/statistika-par-aizsargajamam-teritorijam?nid=1695#jump>)

⁶ Datu avots: VMD, DAP statistika no Meža valsts reģistra <https://www.zm.gov.lv/valsts-meza-dienests/statiskas-lapas/dabas-aizsardziba/statistika-par-aizsargajamam-teritorijam?nid=1695#jump>

⁷ Ikaunieca. S. (red) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 6.sējums. Meži. Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda. LIFE projekts "Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma Latvijai" (LIFE11 NAT/LV/000371 NAT-PROGRAMME 2012-2017)

⁸ Dabas aizsardzības pārvalde. Ziņojums Eiropas Komisijai par ES nozīmes biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2013.-2018. gada periodu. Ziņojuma kopsavilkums par dzīvotņu aizsardzības stāvokli, 2019

Meži *aizsargā no klimata pārmaiņām*.⁹ ES aicināja līdz 2020. gadam visā pasaulē uz pusi samazināt atmežošanas tempu un **līdz 2030. gadam izciršanu apturēt pavisam**. Tā piedāvā starptautiskā mērogā vienoties par veidiem, kā atalgot tās jaunattīstības valstis, kas rīkojas, lai apturētu atmežošanu. ES sadarbojas arī ar daudzām koksnes eksportētājvalstīm, lai uzlabotu mežu pārvaldību. Kopš 2013. gada marta Eiropas Savienībā nedrīkst pārdot nelikumīgi iegūtus kokmateriālus.

Eiropas Parlaments 2018.gadā pieņēma likumu, kas paredz stiprināt mežu un zemes izmantošanas spēju absorbēt siltumnīcefekta gāzu izmešus.¹⁰ Pašlaik ES meži piesaista apmēram 10% ES emisiju. Likums ES valstīm liks līdz 2030. gadam mežu izciršanu pilnībā kompensēt ar jauniem stādījumiem. Tas veicinās CO₂ emisiju līdzsvarošanu ar mežu, aramzemes un pļavu CO₂ piesaistījumiem un pēc 2030. gada dalībvalstīm būtu jāparūpējas, lai CO₂ piesaistījumi pārsniegtu emisiju apjomu.

Vienlaikus Eiropas Parlaments atbalsta bioekonomikas attīstību - koksnes izmantošanu būvniecībā, mēbeļu ražošanā un bioenerģijas nozarē.

Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānā līdz 2030.gadam mežsaimniecība ir apskatīta kā viena no tautsaimniecības nozarēm, kura jāpasargā no klimata pārmaiņu negatīvajām sekām.

Savukārt *Stratēģijā Latvijas oglekļa mazietilpīgai attīstībai līdz 2050.gadam* kā galvenais cēlonis SEG emisiju pieaugumam ZIZIMM sektorā ir ciršanas apjoma palielināšanās.¹¹ Tāpat minēti tādi nozīmīgi faktori kā mežu novecošanās, koksnes krājas samazinājums un atmežošana, paplašinot apbūvi un ceļu infrastruktūru. Mežaudžu vecumstruktūrā pēdējās desmitgadēs Latvijā visām galvenajām koku sugām, jo sevišķi lapkoku audzēs, ir palielinājies ciršanas vecumu sasniegušo un pāraugušo mežaudžu īpatsvars. Šādās mežaudzēs palēninās oglekļa uzkrāšanās dzīvajā biomasā, un CO₂ emisijas, mineralizējoties augsnē un kritalās uzkrātajam ogleklī, var pārsniegt oglekļa piesaisti kokaugu biomasā. Mežaudžu novecošana samazina arī Latvijas mežu pielāgošanās spēju klimata pārmaiņām.

Mežiem ir īpaši nozīmīga loma oglekļa uzkrāšanā. Latvija 2015.gadā bija 7.vietā Eiropas Savienībā pēc SEG emisiju uzkrāšanas īpatsvara mežos un uzkrātās SEG mežos bija 1.77863 t. 2017.gadā Latvijas mežos tiek absorbēti 5,0049 t oglekļa¹².

Iepriekšējā plānošanas periodā tika izveidota *atbalsta sistēma* mežu īpašniekiem par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem mežos, kas atrodas *NATURA2000* teritorijās un mikroliegumos, ja tā platība ir vismaz 1 hektārs¹³, kā arī stiprināta Valsts atbalsta sistēma meža nozares attīstībai: Meža attīstības fonda mērķi 2019. gadā – meža nozares atbalsta un attīstības programmu finansēšanu, meža zinātnisko izpēti, meža īpašnieku izglītošanu un apmācību.¹⁴

⁹ Eiropas Komisija https://ec.europa.eu/environment/basics/natural-capital/forests/index_lv.htm

¹⁰ Eiropas parlamenta birojs Latvija http://www.europarl.europa.eu/latvia/lv/ep-l-mumi/2018/aprila_jaunumi_2018/klimata-aizsardziba.html

¹¹ Stratēģija Latvijas oglekļa mazietilpīgai attīstībai līdz 2050. gadam

¹² Eurostat, 2015;

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4187653/8516126/GHG+absorption+by+forests/11e4dca3-5b46-4af3-966a-77ba17b14ed5?t=1520858586168>

¹³ Lauku attīstības programmas pasākums "Natura 2000 maksājumi (meža īpašniekiem)" un

¹⁴ Anotācija noteikumu projektam "Grozījumi Ministru kabineta 2016.gada 26.aprīļa noteikumos Nr.265 "Valsts atbalsta piešķiršanas kārtība meža nozares attīstībai" <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40472816>

Iepriekšējā plānošanas periodā meža nozare attīstījās saskaņā ar Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņem 2015.-2020.gadam, kas regulē mežsaimniecību un kokrūpniecību¹⁵. Sadarbojoties meža nozares organizācijām, 2018 gadā ir izstrādāti priekšlikumi Meža nozares stratēģijai laika periodam pēc 2020 gada, kas ietver īsāka termiņa – līdz 2030. gadam un vidēja termiņa - līdz 2050. gadam nozares attīstības vīziju: “Mēs veidojam sakoptu, neatkarīgu un pārtikušu Latviju Uz tradīcijām un vērtībām balstīts zināšanu līderis bioekonomikas produktu radīšanā un izmantošanā.”

Par esošo situāciju atzīts, ka “Pašlaik ar meža nozari saistīto nozaru un jomu attīstība, vai to nesabalansētība kļūst par meža nozares attīstību ierobežojošiem faktoriem:

Enerģētika – OIK, elektrības cenas salīdzinot ar konkurentvalstīm

Loģistika – transporta infrastruktūra, smagsvara pārvadājumi

Vide– klimata politikas ietekme (Meža nozare šeit var piedāvāt būtiskus risinājumus nevis problēmas)

Dabas aizsardzība – dabas aizsardzības aprobežojumu samērojamība ar tās mērķu sasniegšanu un zemes īpašnieku tiesībām un ekonomisko ietekmi

Izglītība, zinātne un inovāciju politika – bez šo jautājumu sekmīgiem risinājumiem nav iespējamas ilgtspējīgi un labi atalgotas darba vietas un pievienotās vērtības izaugsme.”

Mežsaimniecības, kokrūpniecības un mēbeļu ražošanas daļa iekšzemes kopproduktā veido 5%. Tādējādi meža nozares eksporta apjoms veido pat 20% no valsts kopējā eksporta, pārsniedzot 2 miljardu eiro sliekšni. Nozares izaugsme pēdējā desmitgadē ir balstījies tehnoloģiju un ražošanas attīstībā, nepalielinot resursu ieguves apjomu.¹⁶

Zemkopības ministrijas izstrādātajā *Latvijas Bioekonomikas stratēģijā* laikposmam līdz 2030. gadam, attiecībā uz meža nozari ir uzsvērti vairāki pasākumi:¹⁷ nepieciešams mainīt normatīvo regulējumu, kas kavē saimniecisko mežu racionālu un ilgtspējīgu izmantošanu un būtiski jāpaātrina procesi, kas saistīti ar neproduktīvo mežaudžu platību nomaiņu pret produktīvām audzēm, ģenētiski uzlabota un klimata pārmaiņām piemērota stādāmā materiāla izmantošanu meža atjaunošanā un ieaudzēšanā, jaunaudžu kopšanu, meža autoceļu rekonstruēšanu un būvniecību, meža meliorācijas sistēmu rekonstruēšanu un būvniecību un saimniecisko mežu sniegto ekosistēmu pakalpojumu klāstu un intensitāti, kā arī bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un atjaunošanas mērķu sasniegšanu.

Koksnes izmantošana saistība ar AER. Latvijai ir nepieciešams ilgtermiņā uzsākt enerģijas sistēmu pārorientāciju no lauksaimniecības un mežsaimniecības biomasas izmantošanas elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanā, kā arī transportā uz citu nebiomasas atjaunojamo energoresursu izmantošanu.¹⁸

Iespējamās izmaiņas, ja NAP2027 netiktu īstenots

Ja NAP netiktu īstenots, Latvija, valsts ar 52% mežainumu, pēc meža platības uz vienu iedzīvotāju, 4. vietā ES (aiz Somijas, Zviedrijas un Igaunijas), bagāta ar meža resursiem, turpinātu būt 122. vietā pasaulē pēc pievienotās vērtības meža nozarē.

¹⁵ Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņem 2015.-2020.gadam

¹⁶ https://www.lvm.lv/jaunumi/4090-meza-nozare-tuvako-septinu-gadu-laika-plano-videjas-algas-pieaugumu-lidz-2000-eiro?fbclid=IwAR3eoFpDfWE6O1_PgmyMA3LIGF79Bs4ahlydHFGXYSQdxsoipAdqPaIXLTU

¹⁷ Zemkopības ministrijas 31.07.2017. Informatīvais ziņojums “Latvijas Bioekonomikas stratēģija 2030”

¹⁸ [Informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības Transporta, telekomunikāciju un enerģētikas ministru padomes 2019.gada 2.aprīļa neformālajā sanāksmē izskatāmajiem jautājumiem](#)

Savukārt, jau šobrīd saasinās mežistrādes un dabas aizsardzības mērķi mežos.

Ja NAP netiktu īstenots, netiktu sasniegti arī uz mežiem attiecināmie ilgtspējīgas attīstības mērķi:¹⁹

aizsargāt, atjaunot un veicināt sauszemes ekosistēmu ilgtspējīgu izmantošanu, ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, apkarot pārtuksnešošanos un novērst zemes degradāciju, veicināt tās atjaunošanu un apstādināt bioloģiskās daudzveidības izzušanu (15. mērķis)

4.1.2. Purvi

Pēc zemes lietojuma veidiem purvi aizņem 218457 ha jeb 3% no Latvijas teritorijas.²⁰ Pēc ekspertu aplēsēm, purvi un kūdras atradnes Latvijas teritorijā aizņem ap 10,5 % no valsts platības – ap 6782 km².²¹

Pēc veģetācijas īpašībām, kūdru veidojošo augu botāniskā sastāva, izšķir augstos jeb sūnu purvus, zemos jeb zāļu purvus un pārejas purvus. Latvijā 41,7% ir augstie purvi, 49,3% ir zemie purvi un 9% pārejas purvi.

Purvi veido īpašu un bioloģiskās daudzveidības ziņā ļoti vērtīgu ekosistēmu. Purvi piedalās pamatpakalpojumu nodrošināšanā – klimata uzturēšanā, ūdens, gaisa un vielu apritē, augsnes veidošanā, dzīvotni sugām – dzīvošanas, vairošanās, barošanās vietas, migrācijas ceļus, aizsardzību pret plūdiem.²² Purviem piemītošā dabas izzīņas – gan zinātniskā, gan izglītojošā vērtība. Purvi nodrošina pārtikā lietojamās dabas veltes. Purvi uzglabā lielus oglekļa krājumus. Purvos esošie avoti ir dzeramā ūdens, ārstniecībā izmantojamo minerālūdeņu resurss, īpaši sērūdeņu, kas līdz pat mūsdienām sekmīgi izmantoti ārstniecībā, rehabilitācijā, medikamentu un kosmētikas ražošanā.

Purviem ir tautsaimnieciska nozīme. Galvenā Latvijas kūdras krājuma izplatība koncentrēta Austrumlatvijas zemienē, Piejūras zemienē un Ziemeļvidzemes zemienē. Lielākais kūdras atradņu īpatsvars atrodas Latgales plānošanas reģionā – 31 % no kopējā resursu apjoma. Kūdru Latvijā iegūst apmēram 4% no visiem purviem, un tas ir augstā tipa purvos.

Gada laikā uzkrājas apmēram 1 milimetrs kūdras, pa visu Latviju tās ir aptuveni 0,8 milj. tonnas, tādu apjomu Latvijā norok apmēram 10 gadu laikā.²³ Pēc Latvijas Kūdras asociācijas informācijas, gada laikā uzkrājas apmēram 2 milimetrs kūdras, kas kopā veido 1,6 milj. t.²⁴

Kūdras ieguve un izmantošana enerģētikā rada SEG emisijas un tādējādi ir pretrunā ar SEG samazināšanas mērķiem. Turklāt, ņemot vērā mitrzemju nozīmi oglekļa apritē, negatīvi tiek

¹⁹ Ilgtspējīgas attīstības mērķi ANO Ģenerālā asamblejas 2015. gada rezolūcija Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam, kas nosaka 17 Ilgtspējīgas attīstības mērķus un 169 apakšmērķus

²⁰ CSB. Zemes sadalījums zemes lietošanas veidos, 01.01.2019.

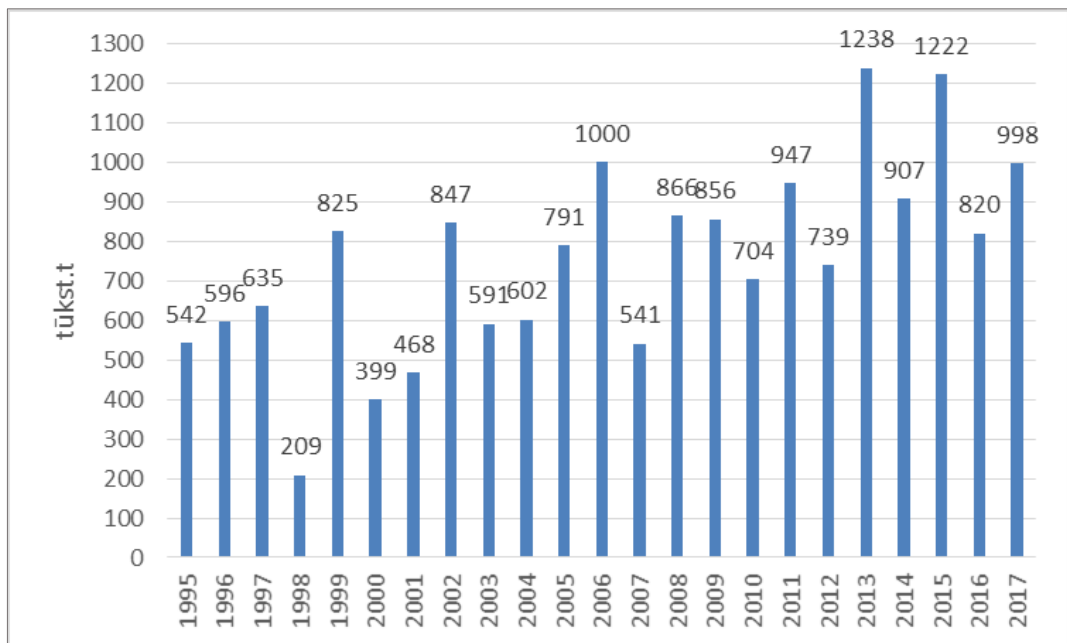
²¹ Lagzdīņš, A., Popluga D., Pelše M., Lazdāne S., pētījums „Kūdras ieguves un izmantošanas sociāli – ekonomiskais izvērtējums”, kas izmantots VARAM sagatavoto pamatnostādņu "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2018. - 2050. gadam" 1.pielikumā "Situācijas raksturojums purvu un kūdras izmantošanā"

²² Priede A., Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā, 4.sējums. Purvi, avoti un avoksnāji, Dabas aizsardzības pārvalde, 2017, Sigulda

²³ LSM, Intervija ar Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes vadošo pētnieku Jāni Krūmiņu, 22.10.2019.

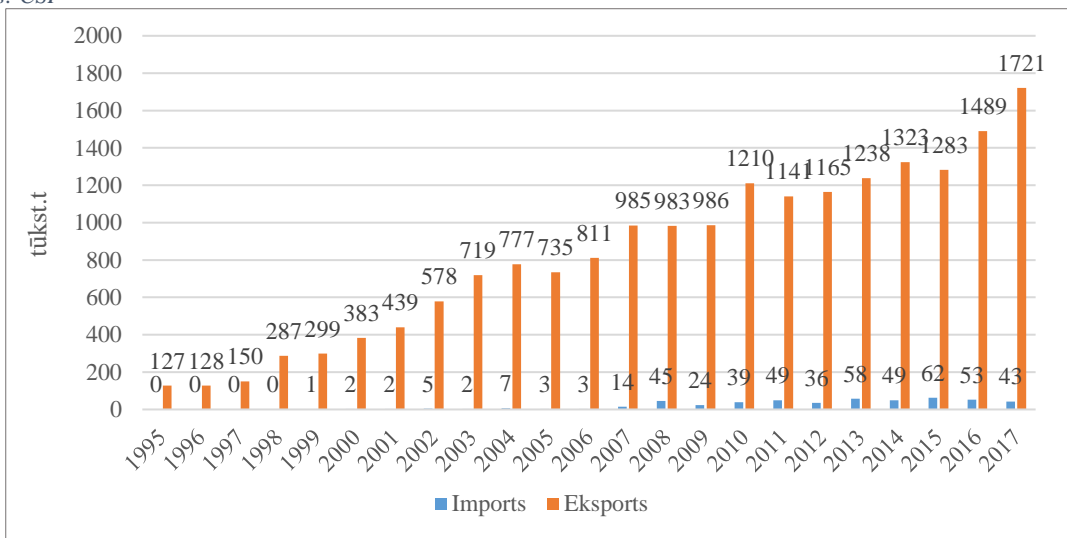
²⁴ Krīgere I., Kūdras ieguves nozare Latvijā, 04.07.2019.

ietekmēta arī CO₂ piesaiste ZIZIMM (Zemes izmantošana, zemes izmantošanas maiņa un mežsaimniecība) sektorā.²⁵

6. attēls Kūdras ieguve, tūkst.t²⁶

Avots: CSP

7.attēls Kūdras importa un eksporta apjomi, tūkst.t²⁷

Avots: CSP

Kūdras resursi atjaunojas ļoti lēni. Atjaunošanās iespējama tikai pārmitros, purvu attīstībai labvēlīgos apstākļos. Tāpēc kūdru ieskaitīt pie atjaunojamiem resursiem var tikai tad, ja tiek nodrošināts dabīga purva aizsardzības režīms pietiekamās platībās. Dabīgas (neskarta) ir

²⁵ Lagzdīņš, A., Popluga D., Pelše M., Lazdāne S., pētījums „Kūdras ieguves un izmantošanas sociāli – ekonomiskais izvērtējums”, kas izmantots VARAM sagatavoto pamatnostādņu "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2018. - 2050. gadam" 1.pielikumā "Situācijas raksturojums purvu un kūdras izmantošanā"

²⁶ CSP, VIG080. Materiālu plūsmas konti - iekšzemes ieguve (tūkst. tonnu)

²⁷ CSP VIG090. Materiālu plūsmas konti - materiālu imports un eksports, (tūkst. tonnu)

70% no kūdras purvu teritorijas, no tā piektā daļa ir NATURA 2000 aizsardzībā 128 000 ha un 50% ir citi dabīgie purvāji.

Lai valsts līmenī noteiktu, kāda daļa no šiem resursiem būtu aizsargājama, kāda izmantojama kūdras ieguvei, un kādi ir Latvijas apstākļos efektīvākie, ekonomiskākie, klimata pārmaiņas mazinošākie un dabas daudzveidībai un videi draudzīgākie rekultivācijas pasākumi, izstrādāts politikas dokumenta projekts “Pamatnostādnes “Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas stratēģija 2018. - 2050. gadam””.²⁸ Tiek plānots:

- Veikt kūdras atradņu inventarizāciju un nodrošināt ilgtspējīgu kūdras resursu apsaimniekošanu un izmantošanu tautsaimniecībā;
- Pilnveidot purvu izmantošanas juridisko ietvaru un celt institucionālo kapacitāti;
- Pilnveidot informācijas pieejamību un veicināt zinātnisko pētniecību un inovatīvus risinājumus kūdras ieguvei un izstrādei.

Iespējamās izmaiņas, ja NAP2027 netiktu īstenots

Ja NAP2027 netiek īstenots, nenotiek vietējās izcelsmes preču, produktu un ilgtspējīgām ražošanas tehnoloģiju attīstība līdzsvarā ar ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu

4.1.3. Lauksaimniecības zemes

Lauksaimniecības zeme aizņem 36 % (2311 tūkst. ha) no Latvijas teritorijas.²⁹ No tām izmantotā lauksaimniecības zeme aizņem 1937,9 tūkst. ha jeb 84% no visas lauksaimniecības zemes. Lielākā daļa tiek izmantotas kā aramzeme (67% jeb 1294,8 tūkst. ha) un pļavas un ganības (32,8 % jeb 638,4 tūkst. ha).

Iepriekšējos 2011.-2015. gados kopējā lauku bloka platība (LIZ, kura ir labā lauksaimniecības stāvoklī) samazinājās par 63,6 tūkst. ha un uz 2015.gadu bija 1762,6 tūkst. ha.³⁰ Lielā mērā pateicoties lauku atbalsta pasākumu ieviešanai laikā no 2015.gada līdz 2018.gadam izmantotās lauksaimniecības zemju platība ir pieaugusi 53,1 tūkst. ha.³¹

Tomēr vēl aizvien neapstrādātās lauksaimniecības zemes veido 256,5 tūkst ha jeb 13% no visas lauksaimniecības zemes.³²

Vērtējot pēc lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) uz vienu iedzīvotāju, Latvija ieņem 2. vietu ES (aiz Lietuvas). Latvijā nav problēmu ar saldūdens pieejamību, un valstī ir labvēlīgi klimatiskie apstākļi lauksaimniecības preču ražošanai. Tajā pašā laikā ražotās primārās produkcijas vērtība uz vienu LIZ hektāru Latvijā ir viena no zemākajām ES, tāpēc pastāv nozīmīgs bioresursu ražošanas palielinājuma potenciāls.

²⁸ Pamatnostādņu “Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas stratēģija 2018. - 2050. gadam” projekts, 08.11.2017 Avots: VARAM mājas lapa sadaļa “Normatīvo aktu projekti vides aizsardzības jomā”

²⁹ CSB. Zemes sadalījums zemes lietošanas veidos, 01.01.2019.

³⁰ VARAM, Zemes politikas plāns 2016.–2020. gadam; Lauku atbalsta dienesta dati

³¹ CSB, LG010. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes izmantošana (tūkst. hektāru)

³² LAD. Informācija par neapstrādātajām lauksaimniecībā izmantojamās zemes vienībām 2018. taksācijas gadā (<http://www.lad.gov.lv/lv/atbalsta-veidi/noderigi/lauksaimnieciba-izmantojamas-zemes-apsekosana-1/>)

Saskaņā ar Latvijas lauksaimniecības sektora attīstības ilgtermiņa prognozēm 2050. gadam³³, Latvija var paplašināt lauksaimniecības preču ražošanu, jo ir iespēja:

- palielināt zemes izmantošanas efektivitāti, iegūstot lielāku pievienoto vērtību no 1 ha lauksaimniecības zemes, piemēram, veicinot tādu kultūraugu plašāku ražošanu, kuriem ir lielāka pievienotā vērtība uz 1 ha;
- iesaistīt ražošanā ap 400 tūkst. ha šobrīd neizmantotās LIZ;
- iegūt lielāku pievienoto vērtību, efektīvāk izmantojot zālāju platību, kas patlaban tiek uzturēta labā lauksaimnieciskā stāvoklī, bet netiek izmantota augstas kvalitātes dabiskas produkcijas ražošanā (piemēram, attīstot ekstensīvās lauksaimniecības produktu ražošanu, biškopības nozari)³⁴.

Lauksaimniecības zemes nodrošina ievērojamu daļu Latvijas bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumus. No bioloģiskā viedokļa īpaši nozīmīgas ir pļavas un ganības jeb zālāji. Zālāji veic ekosistēmu regulējošo funkciju (nodrošina primārās biomasas ražošanu un ogļskābās gāzes piesaisti) un pati ir ekosistēmu pakalpojums (apputeksnētāji, ārstniecības augi). Latvijas pļavās un ganībās aug vairāk nekā 520 augu sugu, t.i., trešā daļa no Latvijas floras, nereti sastopamas arī vēl citiem biotopiem raksturīgās sugas. Dabiskajās pļavās un ganībās sastopamas vismaz 100 šādas sugas, kurām Latvija ir izplatības areāla robeža. Tādejādi dabiskie zālāji ir nozīmīgi ne tikai retu sugu aizsardzībā, bet arī šo sugu areāla saglabāšanā. Atsevišķi zālāju veidi ir nabadzīgi ar sugām (piemēram, smiltāju zālāji), taču tās ir reģionam raksturīgas vai kaut kādā ziņā īpatnējas un reģionā ļoti retas un apdraudētas un tādēļ saglabājamās. Latvijas pļavās un ganībās pavisam sastopamas vairāk nekā 60 dažādas augu sabiedrības un 25% no visiem Latvijā sastopamajiem ES aizsargājamiem biotopiem. No Latvijā regulāri ligzdojošajām apmēram 200 putnu sugām gandrīz ceturtdaļa regulāri ligzdo zālajos, bet 15 no tām zālāji ir vienīgais vai gandrīz vienīgais ligzdošanas biotops Latvijā. Vēl apmēram 30 putnu sugas mēdz baroties zālajos, bet ligzdo tiem piegulošās teritorijās – piemēram, mežā vai viensētās. Putnu migrācijās pavasaros un rudenos zālājus kā atpūtas un barošanās vietas izmanto arī tādas, kas Latvijā neligzdo. Īpaši piemēroti ir palieņu zālāji pavasarī, kad palu laikā tie applūst un tajos apmetas lieli dažādu ūdensputnu un bridējputnu bari. Zālājus kā ligzdošanas biotopus izmanto 17 sugas, par kuru dzīvesvietu saglabāšanu Latvija ir uzņēmusies starptautiskas saistības (iekļautas Putnu direktīvas I pielikumā), bet vēl astoņas sugas tajos regulāri barojas³⁵.

NAP2020 darbības laikā:

1) īstenojot Lauku attīstības programmu 2014.-2020. gadam, bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai lauksaimniecības zemēs virzīts ievērojams atbalsts, kas ir uzlabojis ūdensobjektu ekoloģisko kvalitāti.

³³ LLU (2016). Zinātniskā pētījuma Lauksaimniecības attīstības prognozēšana un politikas scenāriju izstrāde līdz 2050. gadam projekta atskaite. <https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/Lauksaimniecibas%20attistibas%20prognozes%20202050.pdf>

³⁴ Informatīvais ziņojums "Latvijas Bioekonomikas stratēģija 2030", ZM, 2017.

³⁵ Rūsiņa S. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 3. sējums. Dabiskās pļavas un ganības. Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda.

2) īstenojot Zemes politikas plānu 2016. – 2020.g.. Strādājot kopējā lauksaimniecības politikā, Latvija plāno izveidot augsnes oglekļa monitoringa sistēmu lauksaimniecības zemei.

3) Zemkopības ministrija ir izstrādājusi Latvijas Bioekonomikas stratēģiju 2030 (LIBRA, pieņemta Ministru kabinetā 2017.gada 19.decembrī). Latvija ir pirmā no jaunajām ES-13 dalībvalstīm, kas izstrādājusi nacionālo Bioekonomikas³⁶ stratēģiju, iesaistoties Eiropas līmenī veiktajam pasākuma “Lauksaimnieka lomas pārveidošanai klimata politikas jomā – veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību ar oglekļa piesaistes augsnē palīdzību” īstenošanā.

Bioekonomiku veidojošās nozares ir lauksaimniecība, zivsaimniecība, pārtikas rūpniecība, mežsaimniecība, kokrūpniecība, celulozes un papīra rūpniecība, kā arī atsevišķi ķīmiskās rūpniecības, biotehnoloģiju un enerģētikas nozaru sektori.

LIBRA vīzija: “*Latvijas bioekonomikas nozares ir inovāciju līderes dabas kapitāla vērtības saglabāšanā, palielināšanā un efektīvā un ilgtspējīgā izmantošanā Baltijas valstīs. Latvijā bioekonomikas nozarēs tiek izstrādāta un ieviesta inovatīva pieeja dabas resursu efektīvai un ilgtspējīgai izmantošanai, tādejādi attīstot tautsaimniecību, nodrošinot augstu pievienoto vērtību, veicinot eksportu un nodarbinātību, kā arī vienlaikus sabalansējot ekonomiskās intereses ar vides kvalitātes nodrošināšanu, klimata pārmaiņu mazināšanu, klimata pārmaiņu risku izvērtēšanu, pielāgošanos klimata pārmaiņām un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un palielināšanu.*”

LIBRA mērķus plānots īstenot trīs galvenajos virzienos:

- 1) nodrošināt, lai arī 2030. gadā bioekonomikas tradicionālajās nozarēs nodarbinātība saglabātos 2015. gada līmenī, t.i., 128 tūkstoši cilvēku,
- 2) palielināt bioekonomikas produktu pievienoto vērtību no 2,33 miljardiem eiro 2016. gadā līdz 3,8 miljardiem eiro 2030. gadā,
- 3) palielināt bioekonomikas eksporta produkcijas vērtību no 4,26 miljardiem eiro 2016. gadā līdz 9 miljardiem eiro 2030. gadā.

NAP 2027 ieviešanas laikā stratēģijas mērķu sasniegšanai nepieciešama pārresoriska pieeja un visu nozaru iesaiste.

Iespējamās izmaiņas, ja NAP2027 netiktu īstenots

NAP2027, neizceļot lauksaimniecības nozari, to apskata kopumā kā tautsaimniecību. “Dzīves līmeņa celšanās un individuālā materiālā labklājība būs atkarīga no tautsaimniecības spējas transformēties no darbietilpīgas un resursu ietilpīgas ekonomikas uz zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgu aprites ekonomiku.” Nozare tādejādi ir saistīta ar NAP2027 prioritāte “Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei” Lauksaimniecībā ir samazinājies nodarbināto skaits, augusi produktivitāte. Zemkopības ministrija ir izstrādājusi “Latvijas Bioekonomikas stratēģiju 2030”. Lauksaimniecība ir nozare, kurā ir veicami pasākumi SEG

---

³⁶ Bioekonomika ir tautsaimniecības daļa, kur ražošanas procesā ilgtspējīgā un pārdomātā veidā tiek izmantoti atjaunojamie dabas resursi (augi, dzīvnieki, mikroorganismi u.c.), lai ražotu pārtiku un barību, industriālos produktus un enerģiju.

emisiju mazināšanā - Prioritāte “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” (skatīt 4.2.1. nodaļu).

Ja netiktu īstenots NAP2027, tad turpinātos nozīmīga dabas resursa izmantošana ar zemu pievienoto vērtību.

4.1.4. Ūdeņi, ūdens resursi

Saldūdeņu resursus veido virszemes ūdeņi (upes, ezeri, ūdensteces) un pazemes ūdeņi. Latvija ir bagāta ar ūdens resursiem, jo katram tās iedzīvotājam ik gadus vidēji ir pieejami apmēram 15 tūkstoši m³.

Ūdens resursu stāvokli raksturo ūdens izmantošanas indekss, kas parāda, cik daudz no pieejamiem resursiem tiek iegūti. Ja indekss ir virs 20 %, tad reģions izjūt ūdens nepietiekamību, virs 40 %, tad ūdens resursi netiek izmantoti ilgtspējīgi. Latvijas ūdens izmantošanas indekss ir mazāks par 1 %. Saskaņā ar Eurostat datiem Latvijai šis indekss pēdējos gadus ir robežās no 0,5% līdz 0,7%, 2017. gadā – 0,6%. Tas kas parāda, ka ūdens ieguve valstī kopumā nerada slodzi uz resursiem.

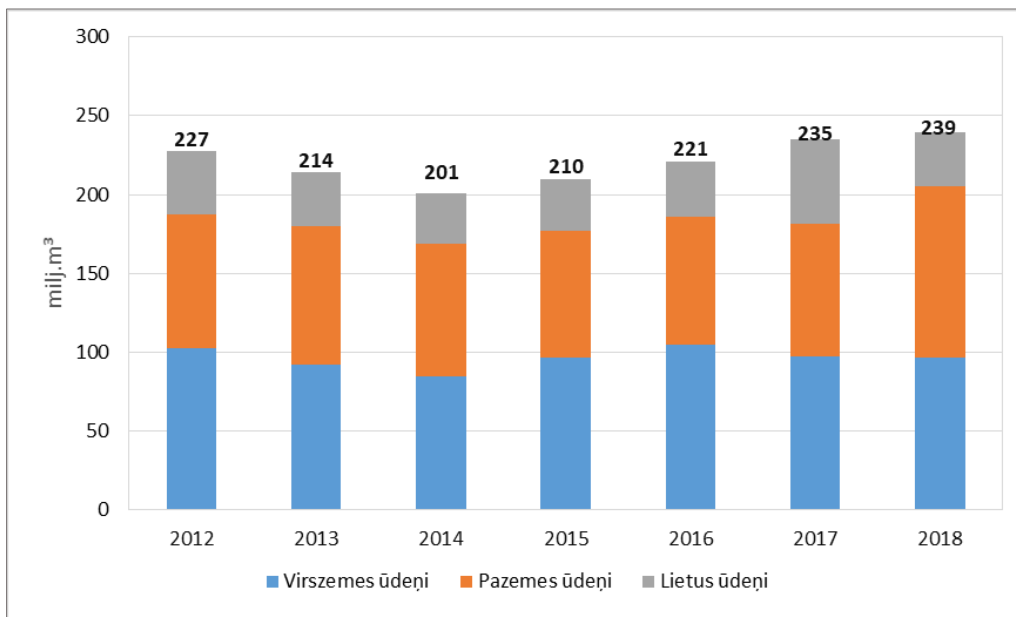
Ūdens patēriņa pieaugums kopumā liecina par tautsaimniecības izaugsmi. Ūdens ņemšana no dabīgajiem avotiem un līdz ar to arī izmantošana tautsaimniecībā ir pieaugusi. No 2014. līdz 2018. gadam ūdens izmantošana tautsaimniecībā ir palielinājusies un 2018. gadā sasniedz 210 milj.m³ ūdens. Lielāko daļu aizņem komunālo pakalpojumu joma, kurā ūdens patēriņš ieskaitot ūdens ieguves, attīrīšanas un apgādes, notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas jomas, t.sk. komunālās sadzīves vajadzības ražošanā 2018. gadā sasniedzot 106 milj.m³. Ūdens izmantošana tautsaimniecībā kops 2014.g. (35 milj.m³/gadā) ir pieaugusi arī lauksaimniecībā, 2018. gadā sasniedzot 79 milj.m³, kas liecina par patēriņa pieaugumu vairāk kā 2 reizes. Lielākais ūdens patērētājs lauksaimniecībā zivsaimniecības nozare, ūdens patēriņa pieaugums tajā nosaka arī palielinājumu visā lauksaimniecības nozarē. No 2012. gada līdz 2018. gadam no 32 milj.m³/gadā līdz 23 milj.m³ (jeb par aptuveni 28 %) ir samazinājies ūdens patēriņš rūpniecībā, nedaudz samazinājums ir pārējās nozares, kas pārsvarā aptver dažādus pakalpojumus. Ūdens izmantošanas samazinājums rūpniecībā kopumā skaidrojams ar racionālāku ūdens izmantošanu (atgriezeniskās sistēmas, zudumu novēršana u.c.).

Ūdens patēriņa kontekstā arī pēc aktuālajiem datiem par ūdeņu ņemšanu no dabīgiem avotiem un ūdens patēriņu tautsaimniecībā var piekrist jau NAP2020 SIVN Vides pārskata secinājuma, “*ņemot vērā to, ka Latvijā izmanto tikai nelielu daļu no pieejamajiem ūdens resursiem, nav prognozējams, ka tas varētu atstāt nelabvēlīgu ietekmi, vai samazināt pieejamos ūdens resursus.*”

Saskaņā ar Ūdens apsaimniekošanas likumā noteikto visi ūdeņi (pazemes ūdeņi, virszemes ūdeņi, pārejas ūdeņi, piekrastes ūdeņi) tiek apsaimniekoti pēc sateces baseinu principa, iedalot Latvijas teritoriju četros upju baseinu apgabalos (UBA): Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas. Visiem UBA NAP2020 darbības laikā ir izstrādāti jauni apsaimniekošanas plāni 2016. – 2021.g. Tajos novērtēts, ka pazemes ūdeņu kvantitatīvais stāvoklis visos UBA ir labs. Tā kā pazemes ūdeņus lielā mērā, izņemot Rīgas pilsētu³⁷, izmanto dzeramā ūdens

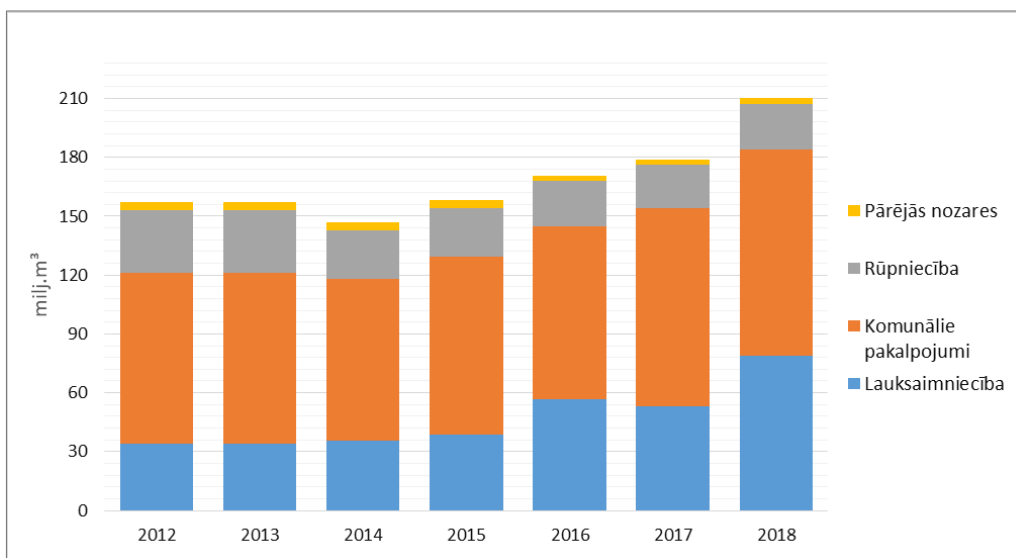
³⁷ Rīgas pilsētas dzeramā ūdens sagatavošanai 42% ūdens tiek iegūts no virszemes ūdeņiem 52% - no pazemes ūdeņiem. “Rīgas ūdens” ir lielākais centralizētas ūdensapgādes pakalpojumu sniedzējs valstī, tā ietekmējot arī kopējo ūdens ieguves sadalījumu pēc ieguves avotiem.

sagatavošanai, tas nozīmē, ka pazemes ūdeņu resursi ir pietiekami. UBA apsaimniekošanas plānos ir ietverti kompleksi pasākumi attiecībā uz ūdens resursu apsaimniekošanu, tostarp tādi, kas ir vērsti uz racionālu ūdens resursu izmantošanu.

8. attēls Ūdeņu ņemšana no dabīgajiem avotiem 2012. – 2018.g., milj.m³/gadā

Avots: LVĢMC

9.attēls Ūdens izmantošana pa galvenajām tautsaimniecības nozarēm, 2012. – 2018.g., milj.m³/gadā

Avots: LVĢMC

Ūdeņu ekosistēmas rada dzīvo organismu izdzīvošanai nepieciešamo vidi un apstākļus, nodrošinot ūdens un vielu apriti, skābekļa sintēzi, dzīvotni sugām tās visplašākajā izpratnē dzīvošanas, vairošanās, barošanās vietas, migrācijas ceļus. Ūdeņu ekosistēmu pamatpakalpojumu vērtību ir grūti vai pat neiespējami izmērīt un pārvērst monetārā izteiksmē. Ūdenstilpēm un ūdenstecēm ir arī liela loma regulēšanas un uzturēšanas

<https://www.rigasudens.lv/lv/udensapgade>

pakalpojumu nodrošināšanā, īpaši klimata un ūdens aprites regulēšanā. No ekosistēmu pakalpojumu aspekta Ūdens kā dzīvības nodrošinātāja nozīme ir nenovērtējama³⁸, tādēļ dabas resursu izmantošanas kontekstā ūdeņu aizsardzībai no piesārņojuma un racionālai izmantošanai ir prioritāra nozīme.

Upju, ezeru, piekrastes ūdeņu ekosistēmas ir nozīmīgas no bioloģiskās daudzveidības viedokļa, tajos ir izdalīti Eiropas Savienības nozīmes biotopi, ūdens ir daudzu retu un apdraudētu sugu pastāvēšanas dzīves vide. To aizsardzības stāvoklis raksturots 4.1.6. nodaļā.

Iespējamās izmaiņas, ja NAP 2027 netiktu īstenots

NAP2027 detalizēti neietver uzdevumus un indikatorus attiecībā uz ūdens izmantošanu. NAP2027 prioritāte “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” rīcības virziena “Dabas un vide” mērķī plānota dabas resursu ilgtspējīga apsaimniekošana, kontekstā ar dabas resursiem akcentējot oglekļa maziētelpīgu un klimatnoturīga attīstību un dabas resursiem kā drošu un kvalitatīvu pārtiku un citiem bioekonomikas produktiem un pakalpojumiem, kas nenoliedzami ir saistīts ar ūdens resursiem.

Ja NAP2027 netiktu ieviesti UBA apsaimniekošanas plānos plānotie pasākumi ūdens resursu aizsardzībai, kas ir saistīti arī ar NAP2027 prioritātes “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” ieviešanu attiecībā uz dabas resursiem.

4.1.5. Jūras piekraste

Baltijas jūras piekraste visā tās ~495 kilometrus garumā ir Latvijas un visa Baltijas jūras reģiona vērtība. Jūras un sauszemes saskares joslā ir izveidojies unikāls dabas komplekss, ko veido jūra, pludmale, kāpas, meži, stāvkrasti, upju grīvas, lagūnu ezeri un randu pļavas. Tas kopā ar saimnieciskās darbības (3 lielās un 7 mazās ostām) un kultūrvēsturiska mantojuma objektiem veido vienotu piekrastes dabas un kultūras mantojumu. Bioloģiskā daudzveidība ir viena no būtiskākajām vērtībām, uz kuru balstās piekrastes ilgtspējīga attīstība.

Dabas teritorijās piekrastē pēc to ekosistēmām galvenās biotopu grupas veido jūras krasta un mežu biotopi. Jūras krasta biotopi ietver pludmales biotopus - smilšainas pludmales, grantainas un oļainas pludmales un akmeņainas pludmales, kāpu biotopus – primārās kāpas (embrionālās kāpas un priekškāpas), sekundāras kāpas (pelēkās kāpas), starpkāpu ieplaka, stāvkrasti, piekrastes peļķes un piekrastes mitrāju augsto lakstaugu audzes. Jūras un piekrastes robežjoslā sastopami arī jūras biotopi – piekrastes sēkļi, piekrastes lagūnas, kā arī lielo upju grīvas. Kāpas nozīmīgās platībās klāj sausieņu, meži (priežu sili, priežu mētrāji, jaukto koku sausieņu meži un citi), ieplakas, upju un ezeru palienes un mitrās augsnes – slapjie meži. Piekrastē ir arī stāvošu ūdeņu, upju un zālāju biotopi. Piekrastes dabas struktūras ir veidojušās vēsturiski līdz ar pēcledušlaikmeta Baltijas jūras attīstības stadijām un jūras krasta ģeomorfoloģiskajām izmaiņām.

Mūsdienās, turpinoties jūras krasta procesiem, piekrastes biotopi, it īpaši robežjoslā ar jūru ir ļoti dinamiski. Tos ietekmē gan akumulācijas un erozijas procesi jūras krastā, gan arī saimnieciskā darbība piekrastē – ostu hidrotehniskās būves, kas maina sanešu plūsmas un

---

³⁸ Urtāns A. V. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. II Upes un ezeri. Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda

līdz ar to veģetācijas attīstību. Jūras krasta biotopi ir ilglaicīgas dabas un cilvēka mijiedarbības rezultāts.

Piekraste ir izteikti daudzveidīga, tai raksturīga atšķirīga starptautiska un vietēja mēroga dabas un kultūras mantojuma vērtību koncentrācija. Aptuveni trešdaļu jūras krasta kopgaruma veido stāvkrasti un vienu piektdaļu pilsētu un ciemu teritorijas. Baltijas jūras piekraste Latvijā ir viens no nozīmīgākajiem tūrisma un atpūtas galamērķiem.

Piekraste Latvijā aizņem salīdzinoši šauru zemes joslu Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krastā. Ņemot vērā tajā noritošos ģeoloģiskos procesus, piekrastē ir izveidojies unikāls dabas komplekss. Tajā sastopamajiem biotopiem un sugām jūras krasts – pludmale un kāpas ir vienīgā pastāvēšanas vieta. Vairums no jūras krasta biotopiem, kā arī daudzas augu un dzīvnieku sugas ir retas un apdraudētas, tādēļ tām Eiropas Savienībā un daļai no tām arī Latvijā ir noteikts aizsardzības statuss

Izstrādājot Valsts ilgtermiņa tematisko plānojumu Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai, 2015. un 2016.g. ir apkopota informācija par dabas vērtībām piekrastes teritorijā. Saskaņā ar šo Eiropas Savienības nozīmes aizsargājami biotopi piekrastē aizņem 23 % jeb 46 217 ha no kopējās piekrastes platības. Lielākā daļa (83 % no kopējās aizsargājamo biotopu platības) no tiem atrodas Latvijā *NATURA2000* teritorijās. Jūras piekrastē konstatēti 48 Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi, kuri ir ietverti Eiropas Padomes Direktīvas 92/43 EEK (1992.) par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību (Biotopu direktīva, 1992.) pielikumā, no tiem prioritāri aizsargājami - 16 biotopi. Lielāka aizsargājamo biotopu koncentrācija ir jūras krastā kāpās, starpkāpu ieplakās, kā arī pludmalē un mežos. Aktuālā informācija par dabas vērtībām piekrastē var atšķirties, jo pēc šī novērtējuma izstrādes Dabas aizsardzības pārvalde realizē Eiropas Savienības Kohēzijas fonda projektu “Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā” (“Dabas skaitīšana”). Līdz 2019. gada 31. decembrim norisinās aktivitāte biotopu izplatības un kvalitātes noteikšanas jomā, kas sniegs precīzāku faktisko informāciju par dabas vērtībām.

Piekrastes dabas teritorijas sniedz sabiedrībai visus galvenajās ekosistēmu pakalpojumus, t.i.:

- 1) nodrošinājuma jeb apgādes pakalpojumus: labība, ogas, sēnes, izejmateriāli, ūdens, bioenerģija u. c.
- 2) regulācijas un atbalsta pakalpojumus: vielu (arī piesārņojuma) bioloģiska piesaiste mikroorganismos, augos, dzīvniekos; biofizikāla iedarbība uz dažādām vielām; iedarbība uz cieto daļiņu un šķidrums plūsmu; augsnes veidošanās procesi; saldūdens un sāļūdens veidošanās procesi; gāzu apmaiņa, klimata regulācija u. c.
- 3) kultūras pakalpojumus: nemateriālus labumus, ko sabiedrība saņem no dabas - kultūrvēsturisko dabas ainavu baudīšana, atpūtas dabā. Mūsdienās pieprasījums pēc kultūras pakalpojumiem pastāvīgi pieaug³⁹.

Katrai ekosistēmai ir sava ekoloģiskā ietilpība, kuru pārsniedzot ekosistēma tiek degradēta. Pētījumi par piekrastes ekoloģisko ietilpību attiecībā uz antropogēnajām slodzēm Latvijā

---

³⁹ Laime B. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 1. sējums. Piejūra, smiltāji un virsāji. Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda

praktiski nav veikti un grūti novērtējama antropogēno slodžu maksimālā robeža, neradot piekrastes ekosistēmām būtiskas strukturālas izmaiņas⁴⁰

Pēc pieejamām zināšanām un metodēm ir novērtēts, ka no Latvijas piekrastes kopējā garuma:

49 % (243,8 km) ir mazietekmētas ekosistēmas;

25 % (124,4 km) no piekrastes ekosistēmām ir novērtētas kā vidēji ietekmētas

22 % (107 km) no piekrastes ekosistēmām ir novērtētas kā stipri vai ļoti stipri ietekmētas⁴¹

Valsts ilgtermiņa tematiskā plānojuma Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai izstrādes laikā 2015.g. novērtēts, ka vidēji Latvijas piekrastē uz katrām 100 metriem ir atrodamas 170 atkritumu vienības⁴². No šiem atkritumiem Latvijas piekrastē vairāk kā puse ir plastmasa un mākslīgie polimēri, kopīgi veidojot apmēram 60% no visa atkritumu daudzuma un apstiprinot situāciju, kas sastopama arī pārējās Baltijas jūras valstīs un citos pasaules reģionos. Plastmasas materiāli tiek uzskatīti par būtiskāko JPA draudu jūrām tās lēnās sadalīšanās un daudzveidīgo negatīvo ietekmju dēļ. Latvijas situācijas izpēte pludmaļu atkritumu situācijā apstiprina, ka vairums no jūras piesārņojošiem atkritumiem rada tūrisma, rekreācijas, mājsaimniecībām un komunālās saimniecības. Salīdzinoši ar globāli vidēji pieņemto rādītāju Latvijā korelatīvais krasta avotu rādītājs ir nedaudz mazāks – 55-70% pret 80%, bet tas apstiprina pieaugošo tendenci.

Kopumā piekrastes attīstību ietekmē un nosaka šādi faktori :

- 1) Piekrastes dabas un kultūras mantojuma faktori, kas ietver bioloģisko daudzveidību veidojošos biotopus un sugas, jūras krasta ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko uzbūvi, klimata pārmaiņu radīto ietekmi, piekrastes ainavas, kultūras mantojumu - ostas, bākas, fortifikācijas būves Rīgā un Liepājā, senās zvejnieku sētas u.c. valsts kultūras pieminekļus un savdabīgo nemateriālo kultūras mantojumu, kā arī citas vienotā piekrastes dabas un kultūras mantojuma vērtības.
- 2) Sociālie un ekonomiskie faktori, ietverot apdzīvojuma atšķirīgo telpisko struktūru un blīvumu, iedzīvotāju skaita samazināšanos vairumā piekrastes pagastu un pilsētu, demogrāfiskās tendences (piekrastes novados kopumā tās ir nelabvēlīgākas nekā vidēji Latvijā), dažādos iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus pašvaldību budžetos uz vienu iedzīvotāju, mainīgo piekrastes saimniecisko aktivitāšu spektru, pieaugošu interesi par piekrastes izmantošanu tūrismam un atpūtai, tūrisma nozarei nozīmīgos izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumus, apmeklējumu skaitu tūrisma piesaistes objektos, piekrastes apmeklējuma (atpūtas, izklaides un izzināšanas) motīvus, kūrorta tradīcijas un

⁴⁰ Laime B. 2000. Pludmales un primāro kāpu aizsardzības plāns. Rīga. 45.lpp.

⁴¹ „Valsts ilgtermiņa tematiskā plānojuma Baltijas jūras piekrastei” projekta izstrāde un stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma veikšana. Darba materiāli. 4.PIEKRASTES APMEKLĒTĪBAS un ANTROPOGĒNĀ SLODZES. IZVĒRTĒJUMS PAŠVALDĪBU GRIEZUMĀ. VARAM, SIA Grupa93, 2015.

⁴² datu uzskaitēi saskaņā ar ANO Vides programmas metodoloģiju

priekšnoteikumus kūrortpakalpojumu attīstībai, inženiertehniskās infrastruktūras nodrošinājumu un kvalitāti.

- 3) Cilvēka darbības ietekme uz vidi, kas ietver jūru piesārņojošos atkritumus, apmeklētāju radīto antropogēno slodzi uz ekosistēmām, kā arī ostu hidrotehnisko inženierbūvju, t.sk. molu, un dažādu būvju radīto ietekmi uz mūsdienu ģeoloģiskajiem procesiem (t.sk. izmainītas garkrasta sanešu plūsmas un krasta atkāpšanās ilgstošas krasta erozijas rezultātā).
- 4) Pārvaldības faktori nacionālajā, reģionālajā un vietējā līmenī, kas ietver dažādu pārvaldības instrumentu kopumu, t.sk. normatīvo regulējumu, politikas plānošanas un teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, institūcijas un to kompetences, kā arī ierobežotās budžeta iespējas kā valsts, tā pašvaldību sektorā.

NAP2020 darbības laikā ir izstrādātas un apstiprinātas Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādņēs 2011.-2017.gadam un Valsts ilgtermiņa tematiskais plānojums Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai⁴³. Tematikā plānojuma risinājumus būs jāturpina ieviest NAP2017 darbības laikā līdz 2017.g.. Baltijas jūras piekraste ir minēta kā LIAS 2030 ir Baltijas jūras piekraste ir definēta kā nacionālo interešu telpa. NAP2027 arī Baltijas jūras piekrasti izdala kā attīstāmo teritoriju – prioritāte “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība”, rīcības virziens “Līdzsvarota reģionālā attīstība” piekrastes dabas mantojuma saglabāšana iekļaujas rīcības virziena “Daba un vide” risināmo jautājumu lokā. Indikatori tieši attiecībā uz piekrastes attīstību nav noteikti, taču tai piemērojami šī rīcības virziena mērķa sasniegšanai noteiktie indikatori.

Iespējamās izmaiņas, ja NAP 2027 netiktu īstenots

Iepriekšējā plānošanas periodā (NAP2020) uzsākta piekrastes mērķtiecīga attīstība, īstenojot Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādņēs 2011.-2017.gadam un Valsts ilgtermiņa tematisko plānojumu Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai. Neieviešot NAP2027, netiktu īstenoti rīcības virzienu “Daba un vide” un “Līdzsvarota reģionālā attīstība” mērķi un uzdevumi (258. – 260.p.), kas ir vērsti uz Baltijas jūras piekrastes kā reģionālas attīstības teritorijas savienošanu ar metropoli – Rīgu, kā arī netiktu ieviesti ar bioloģiskās daudzveidības, kultūras mantojuma un ainavas saglabāšanu saistītie uzdevumi attiecībā uz Baltijas jūras piekrastes teritoriju Latvijā.

4.1.6. Bioloģiskā daudzveidība, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Saskaņā ar Konvencijā par bioloģisko daudzveidību (Riodeženeiro, 1992.g.) gadā definēto „*bioloģiskā daudzveidība nozīmē dzīvo organismu formu dažādību visās vidēs, tai skaitā sauszemes, jūras un citās ūdens ekosistēmās un ekoloģiskajos kompleksos, kuru sastāvdaļas tās ir. Tā ietver daudzveidību sugas ietvaros, starp sugām un starp ekosistēmām*”⁴⁴. Bioloģiskā daudzveidība veido pamatu visiem ekosistēmu pakalpojumiem. Samazinoties bioloģiskai daudzveidībai, ekosistēmu funkcijas un pakalpojumi var tikt degradēti vai pat iznīcināti, kā rezultātā sabiedrībai būs jāiegulda ievērojami finanšu līdzekļi, lai tos uzturētu maksimāli.

⁴³ apstiprināts ar Ministru kabineta 2016. gada 17. novembra rīkojums Nr. 692

⁴⁴ Šajā novērtējumā netiek apskatīta daudzveidība sugu ietvaros jeb ģenētiskā daudzveidība.

Latvija bioloģiskās daudzveidības ziņā ir bagāta valsts.

Kopumā Latvijā reģistrētas ap 27,7 tūkstošiem sugu, taču patiesais skaits varētu būt vēl ievērojami lielāks (zinātnieki uzskata, ka apzinātas ir tikai 75 % kukaiņu sugu un 60 % vienšūņu sugu). Latvijā reģistrētas 1937 vaskulāro (sēklaugi un paparžaugi) augu sugas, no tām 1304 vietējās. Šajā sarakstā nav iekļautas sugas, kas Latvijā tiek audzētas dārzos, siltumnīcās vai lauksaimniecības kultūrās, bet nav sastopamas savvaļā. Tādējādi kopējais Latvijā sastopamo vaskulāro augu sugu, hibrīdu un šķirņu skaits ir ievērojami lielāks. Arvien tiek atklātas jaunas augu sugas Latvijai, daudzas no kādreiz konstatētām augu sugām atkārtoti nav atrastas un, iespējams, izzudušas. Latvijas īpaši aizsargājamo augu sarakstā iekļautas 231 vaskulāro augu sugas. Latvijā reģistrētas arī 511 sūnu sugas (aizsardzība noteikta - 139), 586 ķērpju sugas (60 aizsargātas), 4100 sēņu sugas (66 aizsargātas). Latvijas faunu veido 73 zīdītāju sugas, no kurām 26 aizsargātas, 325 putnu sugas (96 aizsargātas), 7 rāpuļu sugas (3 aizsargātas), 13 abinieku sugas (6 aizsargātas), kā arī vairāk kā 17 tūkstoši bezmugurkaulnieku sugu, kuru saraksts tiek pastāvīgi aktualizēts (142 aizsargātas)⁴⁵. Šajā vides pārskatā tiek uzskatīts, ka pārskata periodā kopš 2014.g. sugu skaits nozīmīgi nav mainījies, kaut arī Latvijā tiek atklātas arī jaunas, piemēram, kukaiņu sugas.

Latvijā Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamiem biotopiem atbilst 61 Latvijas biotops (2 jūras un 59 piekrastes un iekšzemes biotopu (dzīvotņu) veidi).

Saskaņā ar Dabas aizsardzības pārvaldes sagatavoto ziņojumu⁴⁶ Eiropas Komisijai par Eiropas Savienības nozīmes biotopu (dzīvotņu) un sugu stāvokli katrā valstī, ko nosaka Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 17. pants (2019.gada Ziņojums)⁴⁷ par laika periodu no 2013. līdz 2018.gadam:

- 1) Salīdzinot dzīvotņu kopējo aizsardzības stāvokļa vērtējumu par periodu 2007.-2012.gads (2013.gada Ziņojums⁴⁸) un 2013.-2018.gads (2019.gada ziņojums) par dzīvotnēm (10.attēls), nedaudz samazinājies nelabvēlīga, slikta vērtējuma apjoms, tomēr pieaudzis tādu dzīvotņu īpatsvars, kuru aizsardzība novērtēta kā nepietiekoša. Tas skaidrojams galvenokārt ar to, ka iegūti jauni dati un plašākas zināšanas par dzīvotņu izplatību un kvalitāti, tomēr maz ir tādu dzīvotņu veidu, kuru kvalitātes un izplatības vērtējums būtu uzlabojies veikto aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu dēļ. Visnelabvēlīgākais aizsardzības stāvoklis joprojām konstatēts zālāju dzīvotņu grupā, jo šobrīd visstraujāk izzūdošās ir dabisko pļavu dzīvotnes.
- 2) Līdzīga situācija 2019. gada Ziņojumā konstatēta arī attiecībā uz Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamām sugām (11.attēls). Pateicoties veiktajiem pētījumiem un iegūtajiem datiem pārskata periodā, mainījušies sugu aizsardzības stāvokļa vērtējumi, tomēr joprojām ir vairākas sugas, par kuru aizsardzības stāvokli vērtējums

⁴⁵ NAP2020 SIVN Vides pārskats 2012.

⁴⁶ Latvijai atbilstoši vadlīnijām vērtējums bija jāsniedz par 2 jūras un 59 piekrastes un iekšzemes dzīvotņu veidiem, kas raksturo Latvijas ainavas mazietekmētāko un dabiskāko daļu, kā arī par 115 sugām (34 bezmugurkaulnieku, 14 zivju, 14 abinieku un rāpuļu, 30 zīdītāju, 16 vaskulāro augu un 7 nevaskulāro augu sugām). Putnu sugu aizsardzības stāvokļa vērtējumu šis Ziņojums neietver.

⁴⁷ Pilnais ziņojums par sugām un dzīvotnēm pieejams EIONET (Eiropas Vides aģentūra) tīmekļa vietnē <https://rod.eionet.europa.eu/obligations/269/deliveries>

⁴⁸ ziņojumu Eiropas Komisijai par Eiropas Savienības nozīmes biotopu un sugu stāvokli katrā valstī, ko nosaka Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 17. pants (2019.gada Ziņojums) par laika periodu no 2013. līdz 2018.gadam:

ir nezināms un nepieciešama specifisku pētījumu veikšana. Vienlaikus joprojām daudzu sugu aizsardzības stāvoklis novērtēts kā nelabvēlīgs, slikts, ar tendenci tam pasliktināties.

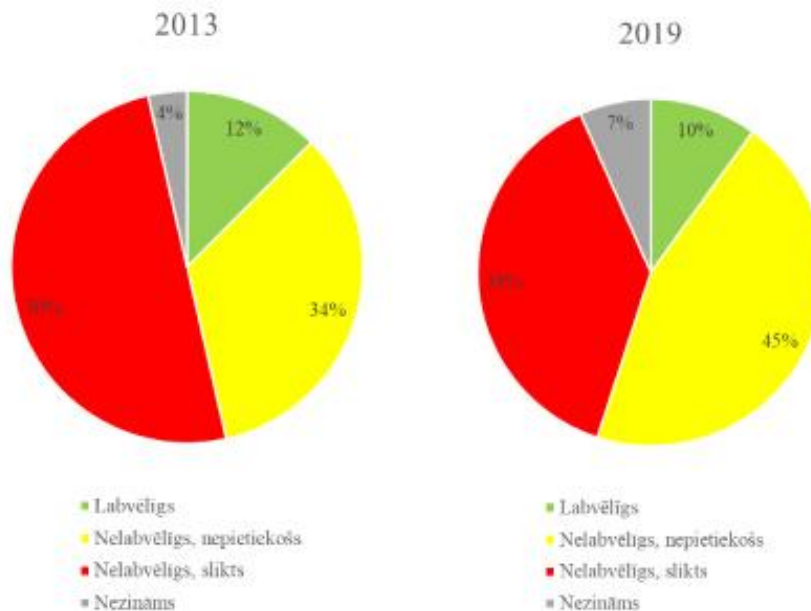
Viens no atzītajiem bioloģiskās daudzveidības stāvokļa raksturojošiem rādītājiem ir lauku putnu indekss. Tas ir noteikts arī kā mērķa sasniegšanas rādītājs gan Latvija2030, gan NAP2020. Saskaņā ar Eurostat datiem Latvijas rādītājos vērojams kritums. Izvirzītais mērķis (120) nav sasniegts. NAP2027 izvirza šo mērķi - >120, bāzes vērtība 100.

4. tabula Lauku putnu indekss (36 sugas, 2000=100)

Avots: Eurostat datu bāze 2012. – 2017.g.

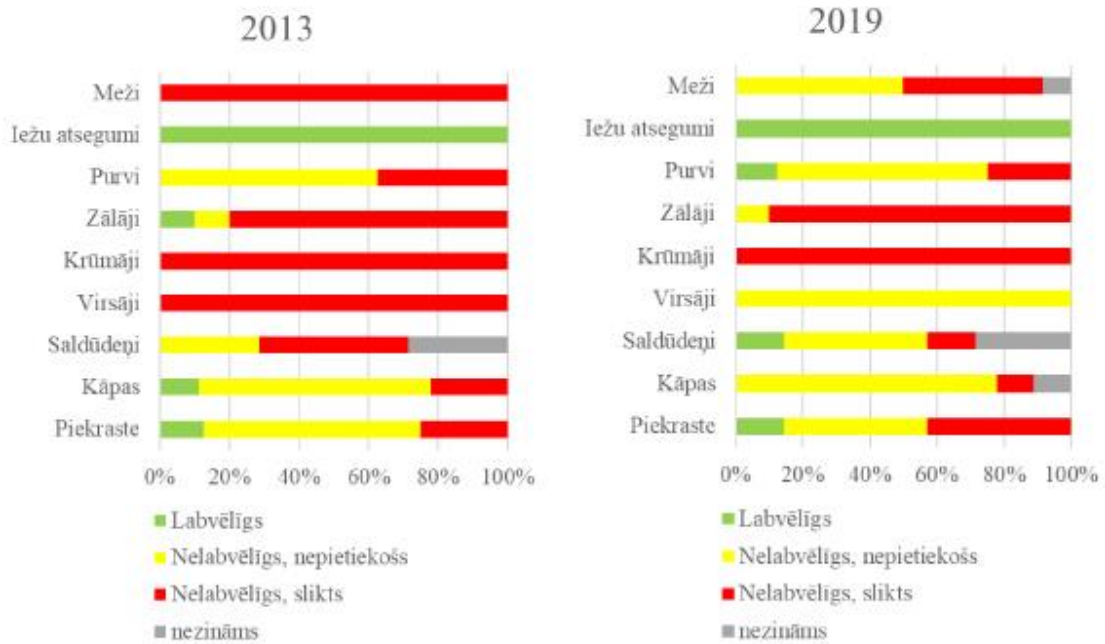
	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Latvija	117,1	122,4	116,4	122,1	92,2	93,8
Eiropas Savienība ⁴⁹	86,28	83,61	84,62	85,23	85,05	n.d.

Meža putnu indeksa sasniedza maksimumu 2017. gadā, pēc iepriekšējā gada indeksa kāpuma 2018.g. konstatēts tā kritums. Indeksa 2005-2018. gadu periodam vērtētas kā stabilas, bet īstermiņa (pēdējie 5 gadi) – kā neskaidras⁵⁰. Indeksa vērtības dažos gados pārsniedz, 2018.g. sasniedz 100, kas pašlaik atbilst arī NAP2027 izvirzītajam mērķim (100, 2024.g., 2027.g.)

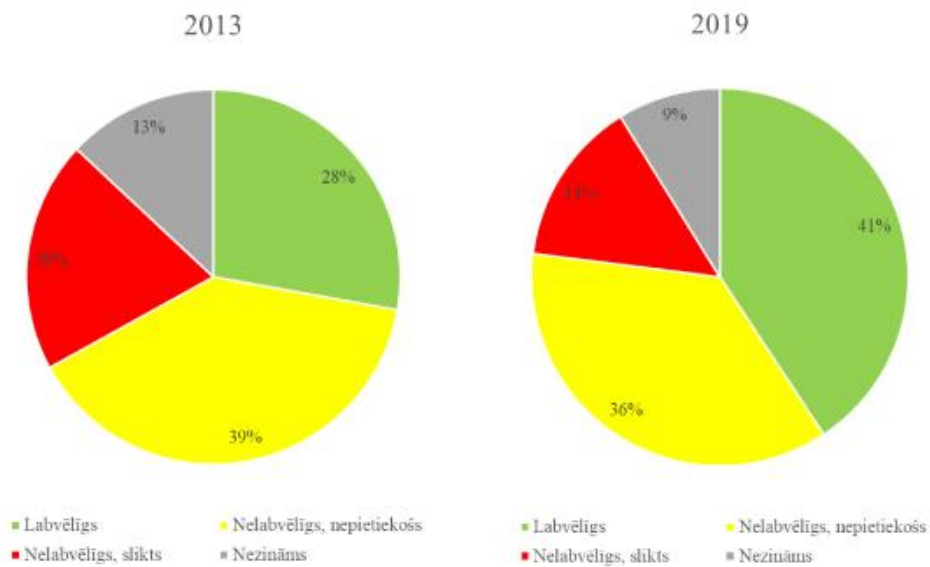
⁴⁹ https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_bio3&lang=en

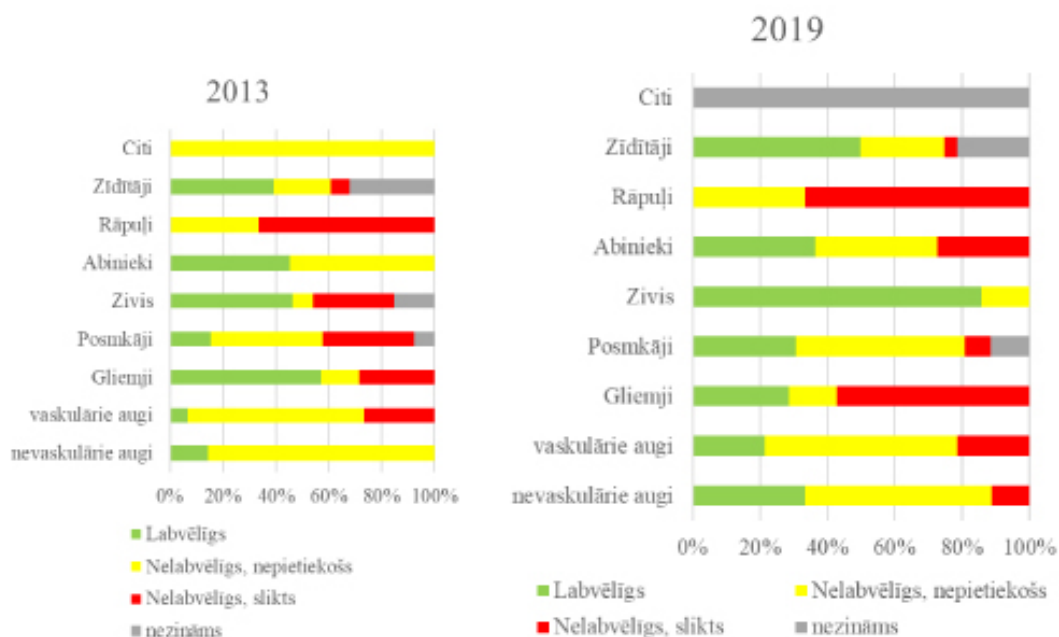
⁵⁰ DIENASPUTNU FONĀ MONITORINGS Gala atskaite par 2018.gadu.LOB, A.Auniņš, I.Mārdega, 2017.

10. attēls. Kopējais ES nozīmes biotopu vērtējums par periodu 2007.-2012.gads (2013.gada ziņojums) un 2013.-2018.gads (2019.gada ziņojums)

Avots: Dabas aizsardzības pārvalde

11. attēls Kopējais ES nozīmes sugu vērtējums par periodu 2007.-2012.gads (2013.gada ziņojums) un 2013.-2018.gads (2019.gada ziņojums)

Avots: Dabas aizsardzības pārvalde

Dabas vērtību aizsardzībai ir noteiktas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ĪADT) Saskaņā ar Dabas aizsardzības pārvaldes informāciju, Latvijā ir 4 nacionālie parki, 1 biosfēras rezervāts, 42 dabas parki, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 4 dabas rezervāti, 7 aizsargājamās jūras teritorijas un 261 dabas liegumiem, kā arī 327 dabas pieminekļi (ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie veidojumi (178), dendroloģiskie stādījumi (89), alejas (60)), kā arī aizsargājami ir dabas pieminekļi (dižakmeņi un dižkoki), kuru skaits precīzi valstī kopumā (informācija tiek papildināta) nav zināms. Dabas vērtību (retu un apdraudētu sugu vai ES nozīmes biotopu) aizsardzību nodrošina arī mikroliegumi.

NATURA 2000 tīklā ir iekļautas 333 teritorijas, kas kopumā aizņem 12% no Latvijas valsts sauszemes teritorijas un ap 35% no Latvijas teritoriālajiem ūdeņiem. Latvijas NATURA 2000 tīklā Latvijā ir iekļautas 333 teritorijas – 4 dabas rezervāti, 4 nacionālie parki, 239 dabas liegumi, 37 dabas parki, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 7 aizsargājamās jūras teritorijas, 9 dabas pieminekļi un 24 mikroliegumi.

NAP2020 SIVN Vides pārskatā atzīmēts, ka daudzām IADT nav izstrādāti dabas aizsardzības plāni, kas apdraud valsts vides mērķu sasniegšanu bioloģiskās daudzveidības

jomā. NAP2020 darbības laikā no 2012. līdz 2019. g. ir no jauna izstrādāti vai atjaunoti un apstiprināti 41 ĪADT dabas aizsardzības plāns.

Dabas aizsardzības pārvalde realizē Eiropas Savienības Kohēzijas fonda projektu “Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā” (“Dabas skaitīšana”). Līdz 2019. gada 31. decembrim norisinās aktivitāte biotopu izplatības un kvalitātes noteikšanas jomā. 2017. gadā Dabas aizsardzības pārvalde LIFE Nature+ programmas projektā “Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” (NAT-PROGRAMME projekts) ir sagatavojusi ES nozīmes biotopu aizsardzības un apsaimniekošanas vadlīniju rokasgrāmatu, kas sniedz informāciju par nepieciešamajiem apsaimniekošanas pasākumiem un metodēm īpaši aizsargājamiem biotopiem, lai nodrošinātu tiem labvēlīgas aizsardzības statusu un tajos dzīvojošo sugu ekoloģiskās prasības. NAT-PROGRAMME projektā ir izstrādāta “NATURA2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018–2030” (https://nat-programme.daba.gov.lv/public/lat/publikacijas_un_dokumenti/#programma) NAP2027 ieviešanā ir jāņem vērā iepriekšminēto projektu rezultāti.

Iespējamās izmaiņas, ja NAP 2027 netiktu īstenots

NAP2027 ir uzsvērtā nepieciešamība integrēt bioloģisko daudzveidību tautsaimniecības nozarēs, kas ir veicinātu dabas vērtību saglabāšanu. Ar bioloģiskās daudzveidības jomu un Latvijas Natura2000 teritorijām būs saistīta NAP2027 plānotās prioritātes “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” rīcības virziena “Daba un vide” uzdevumu ieviešana.

Veiktā Latvijas Eiropas Savienības nozīmes biotopu kartēšana un turpmāk plānotā izplatības un kvalitātes noteikšanas jomā, ļautu plānot pamatotus pasākumus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, aizsardzībai, tos integrējot tautsaimniecības nozarēs.

Neieviešot NAP2027, netiktu īstenoti NAP2027 prioritātes “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” rīcības virzienā “Daba un vide” uzdevumā Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu integrēšana tautsaimniecības nozarēs, īstenojot ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu, vienlaikus nodrošinot bioloģiskās un ainavu daudzveidības aizsardzību” pasākumi.

Neieviešot NAP2027, netiktu saņemts atbalsts pasākumiem, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un integrētu bioloģiskās daudzveidības pasākumus tautsaimniecībā

4.1.7. Ainavas

Eiropas ainavu konvencija definē ainavu kā „teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā”.

Latvijas ainavas ir veidojušās ilgā laika posmā ciešā dabas procesu un cilvēku aktivitāšu mijiedarbībā. Latvijas mūsdienu ainavu telpa ir niansēta un daudzveidīga. Pēc valdošā cilvēku darbības veida ir izšķiramas mežsaimniecības, lauksaimniecības, kā arī urbānās ainavas, kuras raksturo noteiktas funkcijas un atbilstošs vizuālais veidols. Savukārt reljefa atšķirību dēļ var izdalīt līdzenumu un pauguraiņu ainavas. Cilvēku dzīvesveida izmaiņu un tehnoloģiskās attīstības rezultātā vēsturiskās Latvijas ainavu funkcijas tiek papildinātas ar jaunām funkcijām. Piepilsētu dzīvojamā un darījumu apbūve, vēja parki un vasarnīcu apbūve ir tikai daži no piemēriem kā atbilstoši sabiedrības vajadzībām un prasībām veidojas jaunas ainavas. Izdala reģionālas ainavu telpas, parasti tās telpiski piesaistot Latvijas

kultūrvēsturiskajiem novadiem – Kurzemei, Zemgalei, Vidzemei un Latgalei un funkcionālajiem reģioniem – jūras piekrastei, Pierīgai.

Meža ainavas pamats ir mežs visā tā daudzveidībā. Tā ietver arī meža lauces, pārpurvotas ieplakas, un nelielus purviņus, ūdensobjektus, ceļus un citus infrastruktūras objektus, kas atrodas mežā. Meža ainavas plānošanas pēdējās tendences ir meža ekoloģiskā plānošana, kur pāriet no plānošanas mežaudžu līmenī uz plānošanu ievērojot ainavu ekoloģisko tīklojumu (ko veido ES nozīmes biotopi, bioloģiski vērtīgas mežaudzes, būtiski neietekmēti purvi un mitraines, meži aizsargjoslās gar ūdensobjektiem, purviem).

Lauku ainava ir līdzsvars starp mazpārveidotu dabisku lauku ainavu un cilvēka pārveidotu mākslīgu lauku ainavu. Uzdevums ir kultūrvēsturisko ainavu vērtību (tradicionālās lauku sētas plānojums, apsaimniekošanas veidi, ēkas, akas, robežzīmes, alejas, veci augļu koki u.c.) saglabāšana mūsdienu procesos – aizaugšana, pārgaišana, pamestu saimniecību grausti, kultivētu monokultūru audzēšana.

Pilsētu jeb urbāno ainavu telpu raksturo salīdzinoša blīva dzīvojamā, darījumu un industriālā apbūve pilsētās un ciemos, kā arī tehniskā infrastruktūra: industriālie objekti, transporta koridori un mezgli. Latvijas urbāno ainavu telpa pēdējo 20 gadu laikā ir paplašinājusies un izteikta urbanizācijas ietekme ir novērojama Latvijas lielāko pilsētu un ūdensobjektu tuvumā, veidojoties piepilsētu ainavai. Augstākais apbūvēto platību īpatsvars ir Pierīgā – Ādažu, Salaspils, Stopiņu, un Mārupes novados.

Viens no Latvijas ekoloģiski nozīmīgākajiem ainavu kompleksiem ir Baltijas jūras un Rīgas līča piekraste, kuras ainavas daudzveidību veido eolo kāpu ainavu mežaine, smilšaino Baltijas jūras agrāko stadiju fluvioglaciālo un limnoglaciālo līdzenumu āriene un smilšaino līdzenumu mežaine. Latvijas piekrastes ainavu struktūru veido salīdzinoši mazpārveidota vide ar daudzveidīgiem dabas objektiem – liedājiem, atklātām ūdens teritorijām, upju grīvām, smilšakmens klinšu atsegumiem, stāvkrastiem, kāpām, piekrastes kāpu mežiem un pļavām, mitrainēm, sēkļiem utt. To aizsardzību nodrošina augstais ĪADT piekrastē. Vairāku pašvaldību krasta līnija pilnībā (Carnikavas novads, Dundagas novada Kolkas pagasts, Rucavas novada Rucavas pagasts vai lielākajā tās daļā (Rīga, Engures novads, Ventpils novads) ietilpst īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (ĪADT). ĪADT aizņem 15 % no Plānojuma kopējās teritorijas un gandrīz trešo daļu (30%) no piekrastes sauszemes 5 km joslas.

Bez tam Latvijā vēl tiek izdalītas vairākas vērtīgas ainavas un ainavu grupas – upju ainavas, ceļu ainavas u.c.

Ainavu aizsardzībai Latvijā šobrīd ir izveidoti deviņi aizsargājamo ainavu apvidi, kas iekļauti arī NATURA 2000 tīklā, tiek ieviesta ainavu ekoloģiskā plānošana, kā teritorijas pārvaldības instruments (ainavu ekoloģiskie plāni ir izstrādāti Ziemeļvidzemes Biosfēras rezervātam un Rāznas Nacionālajam parkam), ainavu aizsardzība tiek integrēta teritorijas un dabas aizsardzības plānošanā.

“Millennium Ecosystem Assessment” definē četras galvenās ekosistēmu pakalpojumu kategorijas. Ainavas pieder pie nemateriālajiem ekosistēmu pakalpojumiem.

Nākotnē ainavu daudzveidības aizsardzība būs jānodrošina pielāgošanās klimata pārmaiņām apstākļos. Risku un ievainojamības novērtējumā identificētie riski ainavas vizuālās kvalitātes un vērtības izmaiņām ir temperatūras paaugstināšanās, kas ietekmētu ziemas

sezonas ainavas un plūdu risks, kas radītu jūras krastu raksturojošu ainavu elementu (tai skaitā augstvērtīgu pludmaļu) degradāciju vai iznīcināšanu, mežsaimniecības, lauksaimniecības, dabas objektu un urbāno ainavu elementu degradāciju vai iznīcināšanu; dabas un kultūrvēsturisko vērtību degradāciju vai iznīcināšanu piekrastē. Klimatu pārmaiņu rezultātā novērtēts, ka iespējami arī ieguvumi. Lielu plūdu gadījumā regulētās upes var atiet vecajās gultnēs, kas ainavu padarītu kvalitatīvāku, un palielinātos bioloģiskā daudzveidība un rastos papildus pārplūduši klajumi ir nepieciešami migrējošiem putniem. Ieguvums no garākas siltās sezonas būtu iespējama stāvokļa uzlabojums sugām un biotopiem, kuri atrodas uz izplatības areāla robežas un apstākļu uzlabošanās jaunu, Latvijai neraksturīgu ES nozīmes aizsargājamo sugu ienākšanai.

Iespējamās izmaiņas, ja NAP2027 netiktu īstenots

NAP2027 ainavas apskata rīcības virzienā “Daba un vide” uzdevumā “Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu integrēšana tautsaimniecības nozarēs, īstenojot ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu, vienlaikus nodrošinot bioloģiskās un ainavu daudzveidības aizsardzību”, kura mērķa indikators ir “Labvēlīgā aizsardzības stāvoklī aizsargājamo biotopu īpatsvars. Putnu indeksi”.

Ja NAP2027 netiek īstenots, turpinās iepriekšējā periodā novērotā biotopu stāvokļa pasliktināšanās (4.1.6. nodaļa), kas negatīvi ietekmēs arī ainavu daudzveidības aizsardzību.

Neieviešot NAP2027, netiktu saņemts atbalsts pasākumiem, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un Latvijai tipiskās unikālās dabas un kultūrvēsturiskās ainavas, atbalsts ainaviski vērtīgo teritoriju izpētei, definēšanai, ainavu plānošanai, degradēto ainavu sakārtošanai un reģenerācijai, izmantošanas nosacījumu noteikšanai sabiedrībai nozīmīgām dabas un kultūrainavu un rekreācijas teritorijām.

Iepriekšējā plānošanas periodā Latvija 2030 mērķu īstenošanai ainavu jomā tika ieviestas Ainavu politikas pamatnostādnes 2013.–2019.gadam. To ietvaros. Sabiedrībai nozīmīgām dabas un kultūrainavu un rekreācijas teritorijām ir izstrādāti izmantošanas nosacījumi – Piekrastes plānojums, vadlīnijas aizsargājamo biotopu saglabāšanai, pašvaldību, tajā skaitā tematiskie plānojumi ainavu aizsardzībai, meža nozarē ainavu ekoloģiskās plānošanas integrēšana. Ietekme uz ainavām tiek vērtēta visos plānošanas līmeņos. Ja NAP2027 netiek īstenots, netiek virzīti līdzekļi turpmākai ainaviski vērtīgo teritoriju izpētei, ainavu plānošanai, degradēto ainavu sakārtošanai un reģenerācijai un sabiedrības iesaistei un izglītošanai.

4.2. Vides kvalitāte un to ietekmējošie faktori

4.2.1. SEG emisijas⁵¹

Saskaņā ar ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām dalībvalstīm, t.sk. Latvijai, katru gadu Konvencijas sekretariātam sniedz inventarizācijas par siltumnīcefekta gāzu

---

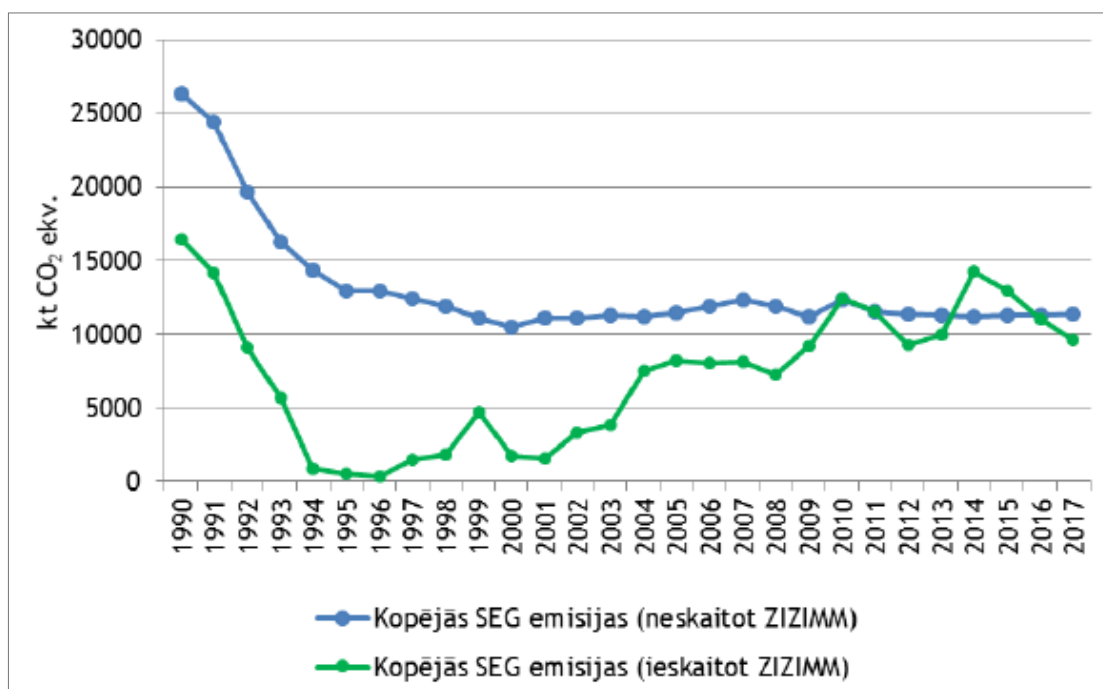
⁵¹ Nodaļa sagatavota, izmantojot 2019. GADA IESNIEGTĀS SEG INVENTARIZĀCIJAS (1990. - 2017.GADS) KOPSAVILKUMS, LVĢMC, 2019. informāciju

(SEG) emisijām⁵² un oglekļa dioksīda piesaisti valstī ziņojumu. Veiktās inventarizācijas sniedz informāciju par SEG emisiju un oglekļa dioksīda piesaistes dinamiku ilgtermiņā.

Siltumnīcefekta gāzu emisiju (SEG) lielāko daļu veido oglekļa dioksīds, metāns (CH₄) un vienvērtīgais slāpekļa oksīds (N₂O, dislāpekļa oksīds). Visvairāk SEG emisiju īpatsvarā aizņem CO₂, kas sastāda lielāko daļu emisiju, tomēr pēdējos gados tas ir krities par 5,9 % salīdzinot ar 2010.gadu, savukārt 2015.gadā, salīdzinot ar nedaudz pieaudzis CH₄ un N₂O īpatsvars.

Saskaņā ar inventarizācija par siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijām⁵³ un oglekļa dioksīda piesaisti valstī, 2017.gadā Latvijas SEG emisijas, neskaitot zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM), ieskaitot netiešās CO₂ emisijas bija 11325,33 kilotonnas (kt) CO₂ ekvivalenta, savukārt 9618,48 kt CO₂ ekvivalenta ieskaitot ZIZIMM un netiešās CO₂ emisijas. Kopumā Latvijas SEG emisijas kopš 1990.gada ir samazinājušās par 56.9% neskaitot ZIZIMM, ieskaitot netiešās CO₂ emisijas. Salīdzinot 2017.g. SEG emisiju datus ar 2005.gada emisijām, 2017.gadā SEG emisijas, neskaitot ZIZIMM, ir samazinājušās par 0,7%, savukārt ieskaitot ZIZIMM, SEG emisijas ir pieaugušas par 17,0%.

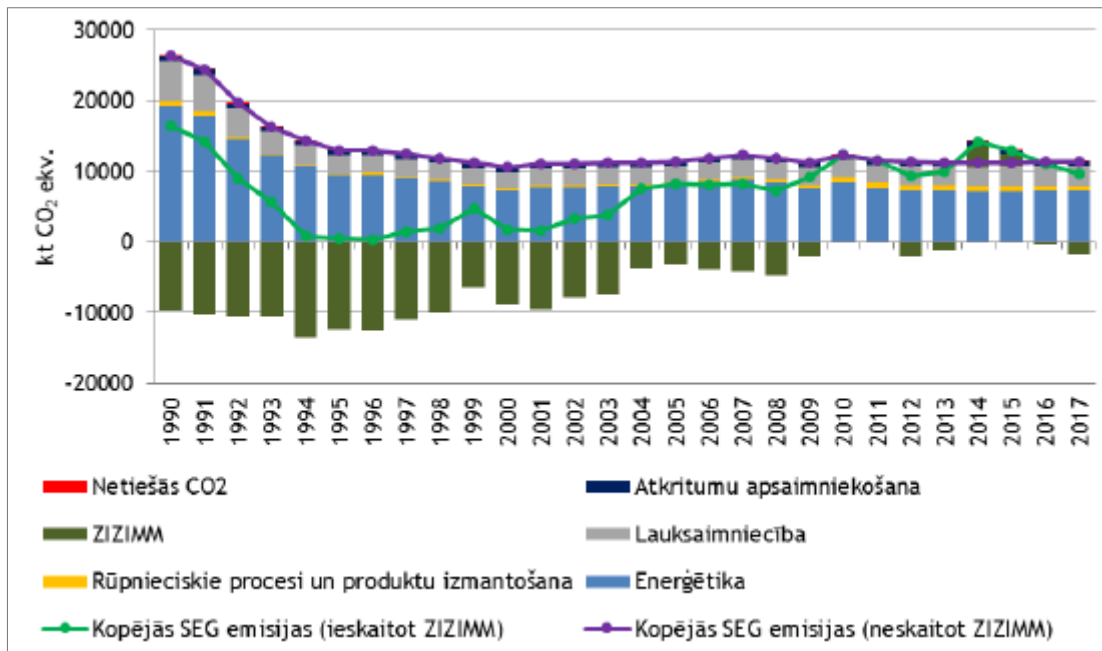
12. attēls Latvijas kopējās SEG emisijas (ieskaitot un neieskaitot ZIZIMM) 1990.–2017.g. (kt CO₂ ekv.)

Avots: LVGMC, 2019

Latvijas kopējo SEG emisiju laika rinda periodā no 1990.-2017.g. pa sektoriem redzama 3.attēlā, savukārt 4.attēlā parādīts SEG emisiju iedalījums pa sektoriem 2017.gadā.

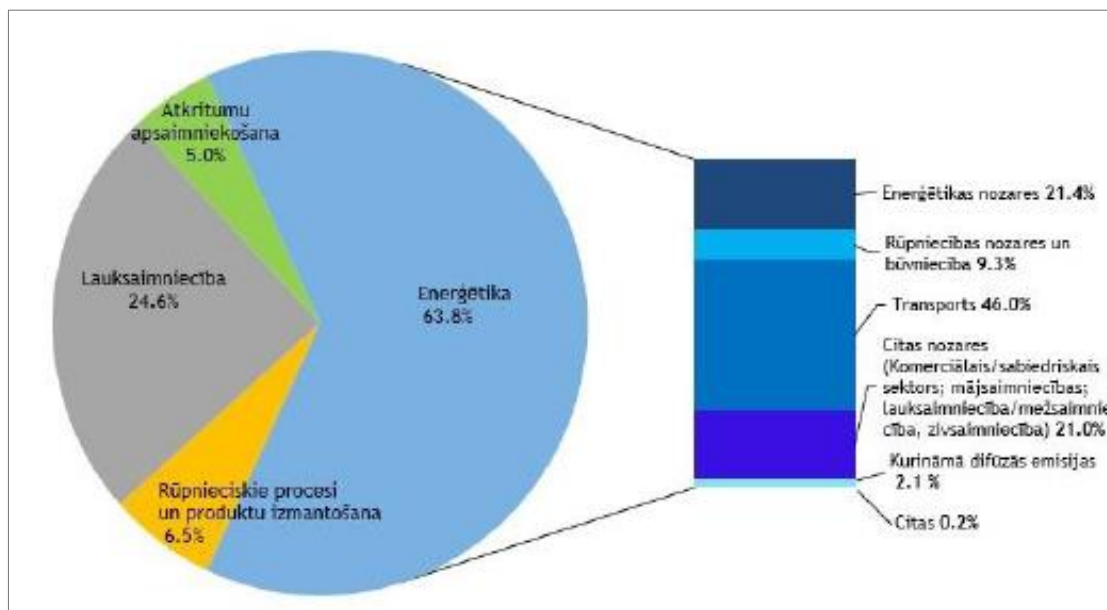
⁵² SEG emisijas veido tiešās SEG (CO₂, CH₄, N₂O, PFC, HFC, SF₆), gan netiešās arī SEG (NO_x, CO, NMGOS) un SO₂. Latvijā SEG emisiju aprēķina laika posmam sākot no 1990. gada līdz gadam x-2 (piemēram, 2019. gadā ziņojumu sagatavo par 2017.gadu), ņemot vērā to globālo sasilšanas potenciāla (GSP) koeficientus 100 gadu periodam.

⁵³ SEG emisijas veido tiešās SEG (CO₂, CH₄, N₂O, PFC, HFC, SF₆), gan netiešās arī SEG (NO_x, CO, NMGOS) un SO₂. Latvijā SEG emisiju aprēķina laika posmam sākot no 1990. gada līdz gadam x-2 (piemēram, 2019. gadā par 2017.gadu), ņemot vērā to globālo sasilšanas potenciāla (GSP) koeficientus 100 gadu periodam.

13. attēls Latvijas SEG emisijas un CO₂ piesaiste pa sektoriem 1990.-2017.g. (kt CO₂ ekvivalenta)

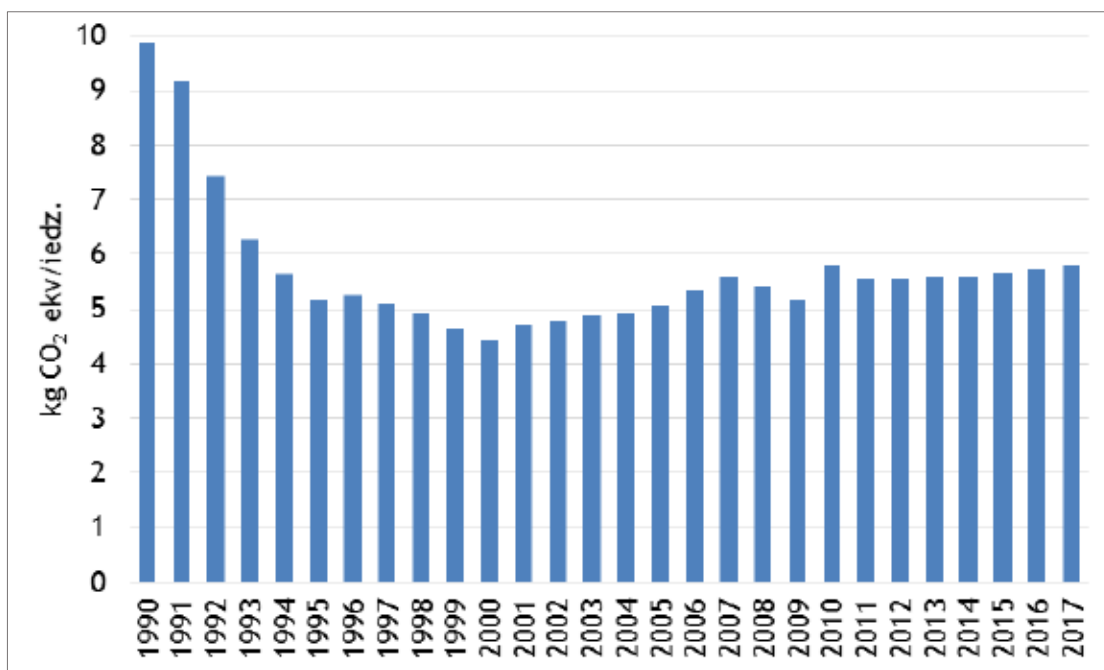
Avots: LVĢMC, 2019

14. attēls Latvijas SEG emisijas un CO₂ piesaiste pa sektoriem 1990.-2017.g. (kt CO₂ ekvivalenta)

Avots: LVĢMC, 2019

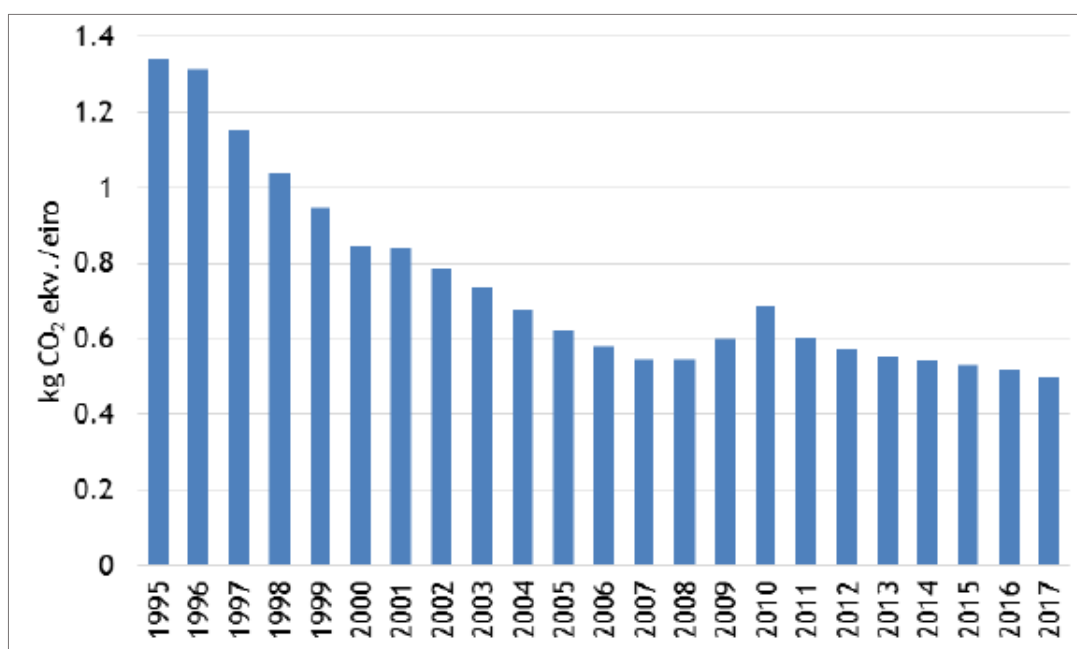
SEG emisiju apjoms uz vienu Latvijas iedzīvotāju laika periodā no 1990. līdz 2017.gadam. 2017.gadā uz vienu iedzīvotāju bija 5,81 kg CO₂ ekv., kas ir par 41.1% mazāk kā 1990.gadā.

15. attēls SEG emisijas uz vienu Latvijas iedzīvotāju 1990.-2017.gadā

Avots: LVĢMC, 2019

2017.gadā SEG emisiju daudzums pret IKP bija 0,50 kg CO₂ ekv., kas ir 62,9% samazinājums attiecībā pret 1995.gadu.

16. attēls SEG emisijas pret IKP 1995.-2017.gadā

Avots: LVĢMC, 2019

Vislielākais SEG emisiju avots 2017.gadā ir enerģētikas sektors (ietver arī transportu), radot 63,8% no kopējām Latvijas SEG emisijām neskaitot ZIZIMM. To lielā mērā nosaka Latvijas atrašanās mērenajā klimata joslā, kur siltumenerģijas ražošana ir svarīga, tādējādi ietekmējot SEG un gaisa piesārņojošo vielu emisijas.

Enerģētikas sektora emisijas veido kurināmā sadedzināšanas (97, 9% no kopējām enerģētikas sektora emisijām), kas ietver kurināmā sadedzināšanu stacionārās sadedzināšanas iekārtās un transporta emisijas, un kurināmā difūzajām emisijām (2.1% no kopējām enerģētikas sektora emisijām). No kurināmā sadedzināšanas transporta sektorā veidojas 46,0%, no kurināmā sadedzināšana stacionārās sadedzināšanas iekārtās veidojas 54,0% no kopējām enerģētikas sektora emisijām.

Enerģētikas sektora kopējās emisijas 2017.gadā ir samazinājušās par 62,5% salīdzinot ar 1990.gadu, savukārt, salīdzinot ar 2005.gadu emisijas ir samazinājušās par 10,3%. Vienīgi transporta emisijas ir pieaugušas par 9,4%, salīdzinot ar 1990.gadu. Emisiju izmaiņu iemesli ir patērētā kurināmā daudzuma izmaiņu sektoros. Kopš 1990.gada izmantotās biomasas apjoms ir palielinājies par 135,0%, tajā pašā laikā fosilā kurināmā izmantošana ir samazinājusies – šķidrās kurināmās par 59,1%, cietās kurināmās par 93,6%, kūdra par 98,8% un dabas gāze par 58,6%.

NAP2020 darbība laikā No 2013. līdz 2015.gadam vērojams stabils transporta emisiju pieaugums, savukārt 2017.gadā, salīdzinot ar 1990.gadu, transporta emisijas bija pieaugušas par 9.4%, tās ir pieaugušas (par 6,9%) arī salīdzinot ar 2005.gada emisiju līmeni.

Lauksaimniecība ir otrs lielākais emisiju sektors Latvijas SEG inventarizācijā, kas radīja 24.6% (2782,32 kt CO₂ ekv.) no kopējām Latvijas SEG emisijām 2017.gadā, neskaitot ZIZIMM.

Lauksaimniecības emisijas veido metāna (CH₄) emisijas no lauksaimniecības dzīvnieku zarnu fermentācijas procesiem, CH₄ un vienvērtīgā slāpekļa oksīda (N₂O) emisijas no kūtsmēslu apsaimniekošanas, kā arī N₂O emisijas no lauksaimniecības augšņu apstrādes un CO₂ emisijas no kaļķošanas un karbamīda izmantošanas. 2017.gadā emisijas no lauksaimniecības augsnēm veidoja lielāko daļu (60,8%) no sektora kopējām emisijām.

Kopš 2005.gada lauksaimniecības emisijas ir pieaugušas par 16,7% 2017.gadā. Emisiju pieaugumu šajā laika periodā sekmēja lauksaimnieciskās ražošanas rādītāju paaugstināšanās galvenokārt augkopības sektorā, palielinoties sējplatību un izmantoto minerālmēslu daudzumam. Pieaugums konstatēts arī salīdzinājumā ar 2016. gadu. Emisiju pieaugumu sekmēja arī organisko augšņu platību palielināšanās, kā arī kaļķošanas materiāla un karbamīda izmantošanas pieaugums.

SEG emisijas no rūpnieciskajiem procesiem un produktu izmantošanas ietver CO₂, CH₄, N₂O un fluorētās SEG (fluorogļūdeņraži (HFC) un sēra heksafluorīds (SF₆)). 2017.gadā sektors veidoja 6,5% no kopējām Latvijas SEG emisijām neskaitot ZIZIMM.

Lielāko apjomu no rūpniecisko procesu un produktu izmantošanas sektora emisijām rada minerālu rūpniecība (cementa, stikla un ķieģeļu ražošanu, 61,0% no kopējām sektora emisijām). Otrs lielākais rūpniecības sektora apakšsektors ir ozona slāni noārdošo vielu (ONV) aizvietošanai izmantotie produkti (ietver fluorēto gāzu izmantošanu dzesēšanas iekārtās un gaisa kondicionieros, celtniecības putās, stacionārajā ugunsdrošības aprīkojumā un aerosolos) (CRF 2.F), kas veido 32.0% no kopējām rūpniecisko procesu un produktu izmantošanas sektora emisijām. Pārējo emisijas avotu emisijas ir ievērojami mazākas.

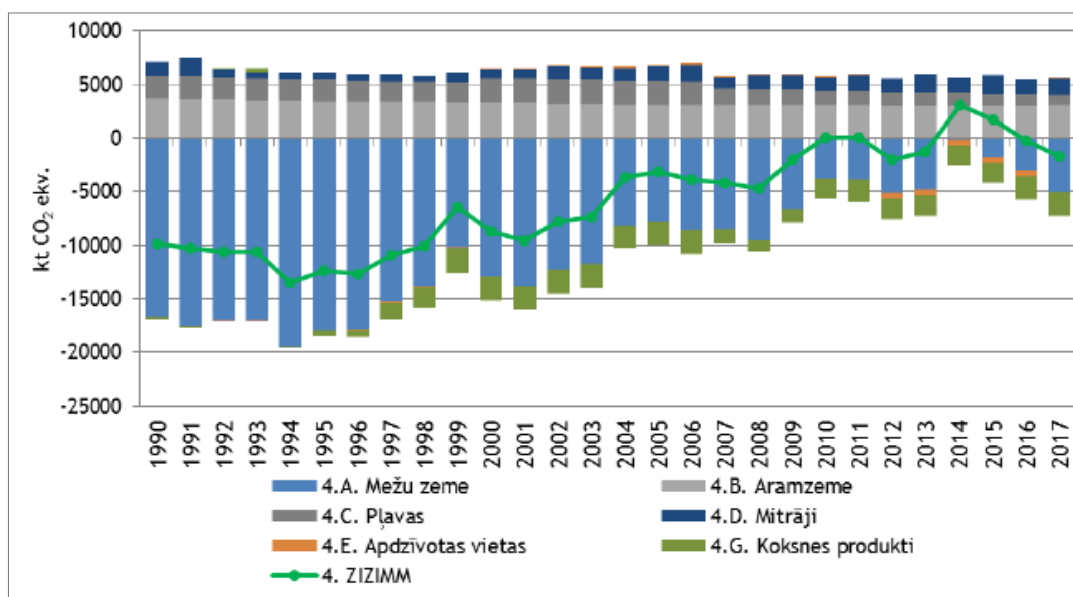
SEG emisijas no atkritumu apsaimniekošanas veido 5,0% no kopējām SEG emisijām neskaitot ZIZIMM 2017.gadā. Tās ietver CH₄ emisijas no cieto atkritumu apglabāšanas (71.4%) no kopējām SEG emisijām atkritumu apsaimniekošanas sektorā, CH₄ un N₂O

emisijas veidojas cieto atkritumu bioloģiskās apstrādes (8.6%), no notekūdeņu attīrīšanas un novadīšanas (20.0%) un neliels daudzums (0.05%) no atkritumu sadedzināšanas.

Zemes izmantošana, zemes izmantošanas maiņa un mežsaimniecība (ZIZIMM).⁵⁴

Neto SEG emisijas no ZIZIMM 2017.gadā bija -1706.85 kt CO₂ ekv., salīdzinot ar -9828,92 kt CO₂ ekv. 1990.gadā. Salīdzinājumā ar bāzes gadu, 2017.gadā izmaiņas ZIZIMM emisijās/piesaistē ir -82.6%. CO₂ piesaistes samazinājums ZIZIMM sektorā saistāms ar mežistrādes apjoma pieaugumu (vairāk nekā divas reizes). Tāpat arī ievērojama nozīme SEG emisiju palielināšanā ir meža zemju transformēšanai par apdzīvotām vietām, kā arī dabiski apmežotu zemju transformācijai par aramzemēm un pļavām.

Zemes lietojuma veida maiņa uz aramzemi ir galvenokārt saistīta ar kokaugu biomasas izvākšanu no dabiski apmežotām lauksaimniecības zemēm, kas pamestas 1980. un 1990.gados. *Lai gan dzīvās biomasas pieaugums meža zemēs, kas nemaina lietojuma veidu, un apmežotās zemēs joprojām ir lielāks par oglekļa zudumiem komerciālās ciršanas un dabiskā atmiruma dēļ, starpība starp ieguvumiem un zaudējumiem samazinās, veidojot CO₂ neto piesaisti meža zemē. Līdz ar to kopējā dzīvās biomasas krāja meža zemēs joprojām pieaug.*

17. attēls ZIZIMM sektora emisijas un CO₂ piesaiste 1990.-2017.gadā (kt CO₂ ekv.)

Netiešās CO₂ emisijas. Netiešās SEG emisijas

⁵⁴ Saskaņā ar 2006.gada IPCC vadlīnijām zemes platības zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM) kategorijā tiek iedalīta sešs zemes lietojuma kategorijās – meža zeme, aramzeme, pļavas, mitrāji, apbūves un citas. Latvijā ZIZIMM sektors ietver emisijas un CO₂ piesaisti no augstāk uzskaitītajām kategorijām, kas sadalītas sīkākās apakškategorijās “zemes, kas nav mainījušas zemes lietojuma veidu pēdējo 20 gadu laikā” un “zemes, kas ir mainījušas zemes lietojuma veidu pēdējo 20 gadu laikā”. Kategorijā “Citas” tiek ieskaitītas zemes, kas nav apsaimniekotas un nesatur ievērojamu organiskā oglekļa daudzumu, tādēļ emisijas no tām netiek ziņotas. ZIZIMM kategorijā tiek ierēķinātas arī emisijas no koksnes produktiem.

Netiešās CO₂ emisijas Latvijā rodas enerģētikas sektorā⁵⁵. Kopā netiešās CO₂ emisijas veidoja 19,13 kt CO₂ ekvivalenta 2017.gadā, kas ir 0.2% no kopējām emisijām neskaitot ZIZIMM 2017.gadā. 2017.gadā netiešās CO₂ emisijas ir samazinājušās par 52.5%, salīdzinot ar 1990.gadu, savukārt pret pēdējos gados (2015., 2016.g.) tās ir pieaugušas (apmēram par 10 %).

Netiešās SEG emisijas⁵⁶ 2017.g. veido 37,13 kt NO_x, 38.00 kt NMGOS, 126,01 kt CO, un 3.97 kt SO₂. Laikā no 1990. līdz 2017.gadam netiešās SEG emisijas ir samazinājušās: NO_x par 61%, CO par 72%, NMGOS par 52% un SO₂ par 96%.

Sākot no 2001.gada nelielas svārstības konstatētas NO_x, NMGOS un CO emisijās tādēļ, ka palielinājās izmantotās koksnes apjoms enerģētikas nozarē un samazinājies citās nozarēs, kas ietver ēku apkuri (mazās sadedzināšanas iekārtās māsaimniecībās un dažādās iestādēs), kurināmā izmantošanu lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā, kā arī pieauga degvielas patēriņš transporta sektorā. SO₂ emisijas ir būtiski samazinājušās pēc tam, kad spēkā stājās ierobežojumi sēra saturam degvielā.

2017.gadā nozīmīgākais netiešo SEG emisiju avots (ieskaitot ZIZIMM) bija enerģētikas sektors (ieskaitot difūzās emisijas). Kurināmā sadedzināšana enerģētikas sektorā veido lielāko daļu NO_x emisiju (83.6% no kopējām NO_x emisijām 2017.gadā). Gandrīz visas CO emisijas (94.6%) rodas enerģētikas sektorā galvenokārt no kurināmā sadedzināšanas māsaimniecībās un komerciālajā/sabiedriskajā apakšsektorā (76.2% no visām CO emisijām).

Parīzes nolīguma klimata pārmaiņu ierobežošanai 2. panta pirmās daļas c) apakšpunkts paredz, ka, lai sekmētu konvencijas īstenošanu un tās mērķa sasniegšanu, jācenšas panākt finanšu plūsmu pieskaņošanu virzībai uz oglekļa mazietilpīgu un klimatnoturīgu attīstību.

Latvijā līdz šim nav veikts novērtējums par investīciju plūsmas saderīgumu ar Parīzes nolīguma nosacījumiem, taču, ņemot vērā siltumnīcefekta gāzu emisiju mērķu pieaugošo stingrību, šādu datu pieejamība kļūst aizvien būtiskāka rīcībpolitiku plānošanai. Tādēļ OECD sadarbībā ar VARAM 2019. gadā īsteno atbilstošu novērtējumu par Latvijas transporta nozari. Šī pētījuma ietvaros tiks analizēti pieejamie datu avoti, attīstītas metodes pieejamo datu izvērtēšanai attiecībā uz publiskajām un privātajām finanšu plūsmām, kā arī sagatavots Latvijas situācijas novērtējums.

Iespējamās izmaiņas, ja NAP2027 netiktu ieviests

NAP2027 prioritātes “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” plānojumā liela uzmanība ir pievērsta SEG emisiju un līdz ar to klimata pārmaiņu mazināšanas aspektam. Rīcības virziena “Daba un Vide” mērķī ietverta oglekļa mazietilpīga un klimatnoturīga attīstība Latvijas nacionālo vides mērķu sasniegšanai, mērķa sasniegšanas indikatoros iekļauti divi indikatori: kopējo SEG emisiju intensitāte pret IKP (ktCO₂ ekv. uz IKP) un CO₂

⁵⁵ Tās ir NMGOS emisijas no benzīna iztvaikošanas ceļu transportā, CH₄ un NMGOS emisijas no dabasgāzes noplūdēm, kā arī NMGOS emisijas no benzīna izplatīšanas.

⁵⁶ no slāpekļa oksīdiem (NO_x), oglekļa monoksīda (CO), nemetāna gaistošajiem organiskajiem savienojumiem (NMGOS) un sēra dioksīda (SO₂).

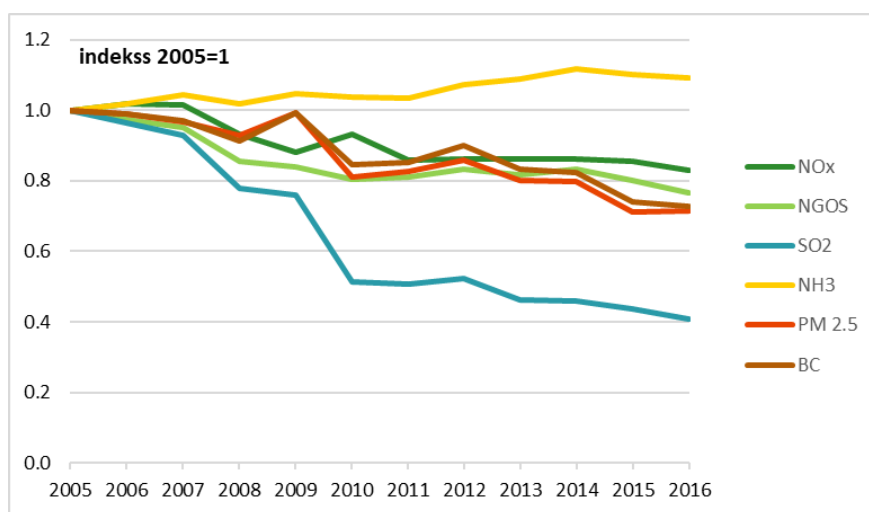
piesaiste un SEG emisiju attiecība noteiktās ZIZIMM sektora zemes uzskaites kategorijās (ktCO₂ ekv.). Rīcības virziena ieviešanai plānoti vairāki uzdevumi.

Ja NAP2027 netiktu ieviests, laikā līdz 2027.gadam nenotiktu mērķtiecīga valsts attīstība klimatnoturības virzienā, tautsaimniecībā netiktu ieviesti zinātnes sasniegumi, inovācijas, kas ir vērstas uz SEG emisiju mazināšanu, netiktu ieviesti energoefektivitātes pasākumi un daudzi citi. Tādā veidā tiktu pārtraukta NAP2020 uzsāktā attīstība. Kopumā netiktu arī sasniegti starptautiskie vides mērķi attiecībā uz SEG emisiju samazināšanu, kā arī LIAS2030 mērķi.

4.2.2. Gaisa kvalitāte

Gaisa piesārņojums Eiropā pēdējo desmitgažu laikā kopumā ir samazinājies, taču Eiropas Savienības ilgtermiņa mērķa “sasniegt tādas gaisa kvalitātes līmeņus, kam nav būtiskas kaitīgas ietekmes uz cilvēka veselību un vidi”, sasniegšana vēl joprojām ir apdraudēta.

Latvijā visu gaisu piesārņojošo vielu emisijas (slāpekļa oksīdu, sēra dioksīda, nemetāna gaistošo organisko savienojumu, daļiņu PM_{2,5} un kvēpu jeb melnās ogles) pēdējo desmit gadu laikā ir samazinājušās, izņemot amonjaka emisijas, kuru daudzums ir palicis gandrīz nemainīgs (x. attēls).

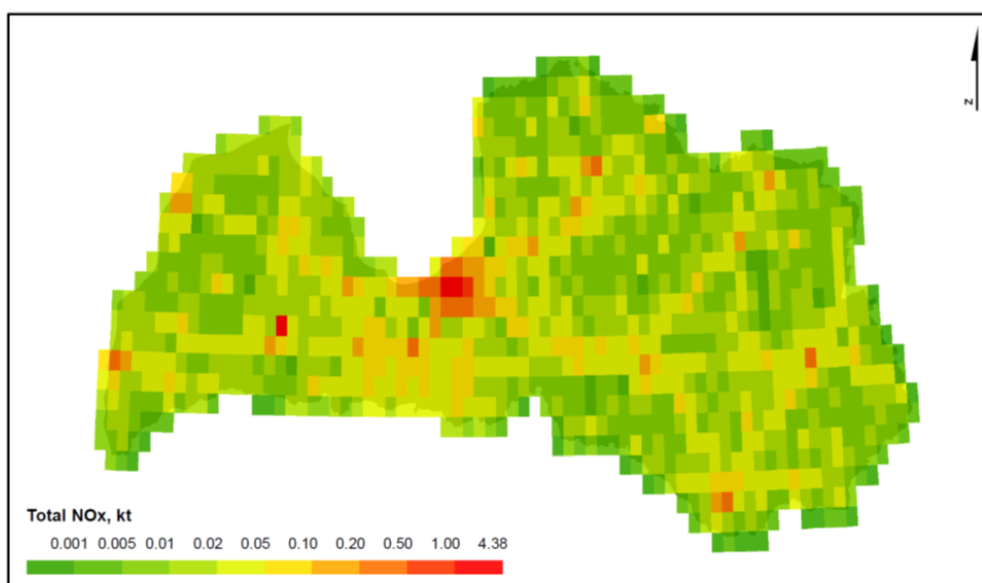
18. attēls Gaisa kvalitāti ietekmējošo piesārņojošo vielu emisiju izmaiņu tendences 2005.-2016. gadā

Avots: VARAM, Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāna 2019. - 2030. gadam projekts

Slāpekļa oksīdu (NO_x) emisijas

Laika periodā no 2005. līdz 2016. gadam NO_x emisiju daudzums ir samazinājies par 18 %: 2005.g. – 42,03 kt, 2016.g. – 34,85 kt. Transports 2016. gadā veido 42 %, t.sk. vieglais autotransports – 32 %, kurināmā sadedzināšana pakalpojumu sektorā un māsaimniecībās - (21 %), lauksaimniecības sektors rada 13 % no kopējām NO_x emisijām. NO_x piesārņojuma samazinājumu nosaka valstī īstenotās politikas:

1. autotransporta ar augstākiem vides kvalitātes normatīviem (EURO4, EURO5 un EURO6 automašīnu klases) plašāka izmantošana. Īstenotie fiskālie pasākumi – Akcīzes nodoklis un Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis.
2. negatīvu iespaidu atstāja dīzeļdegvielu patērējošo automašīnu daļas straujais pieaugums pasažieru automašīnu kopējā skaitā pēdējos piecos gados.
3. ES fondu un citu finanšu instrumentu atbalstītās programmas pārejai no fosilā kurināmā izmantošanas uz AER īstenošana,
4. AER politikas īstenošana rūpniecībā
5. energoefektivitātes pasākumu īstenošana un cietā kurināmā (ogļu) izmantošanas būtiska samazināšanās mājāsaimniecībās un pakalpojumu sektorā

19. attēls Aprēķināto slāpekļa oksīdu (NO_x) izkliedes valsts teritorijā 2015.g.

Avots: VARAM, Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāna 2019. - 2030. gadam projekts

No 2013. līdz 2015. gadam Rīgas transporta ietekmes monitoringa stacijās Brīvības un Valdemāra ielā tika pārsniegts gada robežlielums cilvēka veselības aizsardzībai⁵⁷. Lai gan šie mērījumi 2016. un 2017. gadā netika veikti, esošā satiksmes plūsmas intensitāte Rīgā dod pamatu argumentētam pieņemumam, ka gada robežlielums Rīgas centrā vēl aizvien tiek pārsniegts. Pārējās monitoringa stacijās⁵⁸ (t.sk. Liepājā, Ventspilī, Rēzeknē, lauku fona stacijās) slāpekļa vides kvalitātes robežlielumi netiek pārsniegti.

Sēra dioksīda (SO_2) emisijas

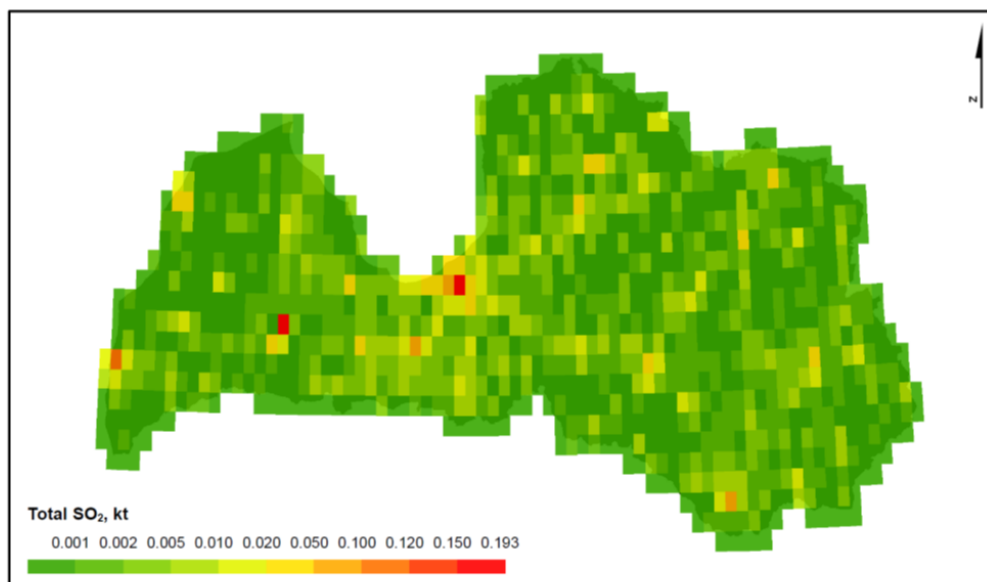
⁵⁷ Gaisa kvalitātes robežlielumus cilvēka veselības aizsardzībai nosaka Ministru kabineta 2009. gada 03.novembra noteikumos Nr. 1290 „Noteikumi par gaisa kvalitāti”

⁵⁸ Gaisa kvalitātes novērojumu tīklā iekļautas 7 pilsētu novērojumu stacijas, kurās tiek novērota gaisa kvalitāte pilsētās Rīgā, Liepājā, Ventspilī, Rēzeknē, un 2 lauku fona stacijas, kurās tiek novērtēta pārrobežu gaisa masu pārnese ietekmē Latvijā ienākošā atmosfēras gaisa kvalitāte https://www.meteo.lv/lapas/noverojumi/gaisa-kvalitate/gaisa-kvalitate_ievads?&id=1273&nid=468

Laika periodā no 2005. līdz 2016. gadam kopējās SO₂ emisijas ir samazinājušās par 59 %: 2005.g. – 8,49 kt, 2016.g. – 3,48 kt. Latvijā nav nozīmīgu SO₂ emisijas izraisošu tautsaimniecības nozaru, piemēram, celulozes, sērskābes un sērorganisko savienojumu ražošana vai arī naftas pārstrādes rūpnīcu. Lielākie SO₂ emisiju avoti 2016. gadā ir kurināmā sadedzināšana pakalpojumu sektorā un mājsaimniecībās, kur lielāko daļu no emisijām rada biomasas izmantošana (49 %), enerģijas pārveidošanas sektors (23 %) un kurināmā sadedzināšana rūpniecības sektorā (23 %). SO₂ piesārņojuma samazinājumu nosaka valstī īstenotās politikas:

1. Stingrāku prasību ieviešana attiecībā uz pieļaujamo sēra saturu autotransportā (2005. gads un 2010. gads), kā arī dzelzceļā (2015. gads), kas noteica SO₂ emisiju samazinājumu transporta sektorā.
2. Īstenotā AER izmantošanas paplašināšanas politika - izmantojamo primāro energoresursu struktūrā rūpniecībā, pakalpojumu sektorā ogļu, kūdras un naftas produktu (mazuta) aizstāšana ar dabas gāzi vai biomasu. Enerģijas pārveidošanas sektorā - ogļu un naftas produktu izmantošanas nomaiņa uz biomasu.
3. Energoefektivitātes politikas īstenošana mājsaimniecībās.

20. attēls Aprēķināto sēra dioksīda (SO₂) izkliedes valsts teritorijā 2015.g

Avots: VARAM, Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāna 2019. - 2030. gadam projekts

Nemetāna gaistošo organisko savienojumu emisijas (NMGOS)

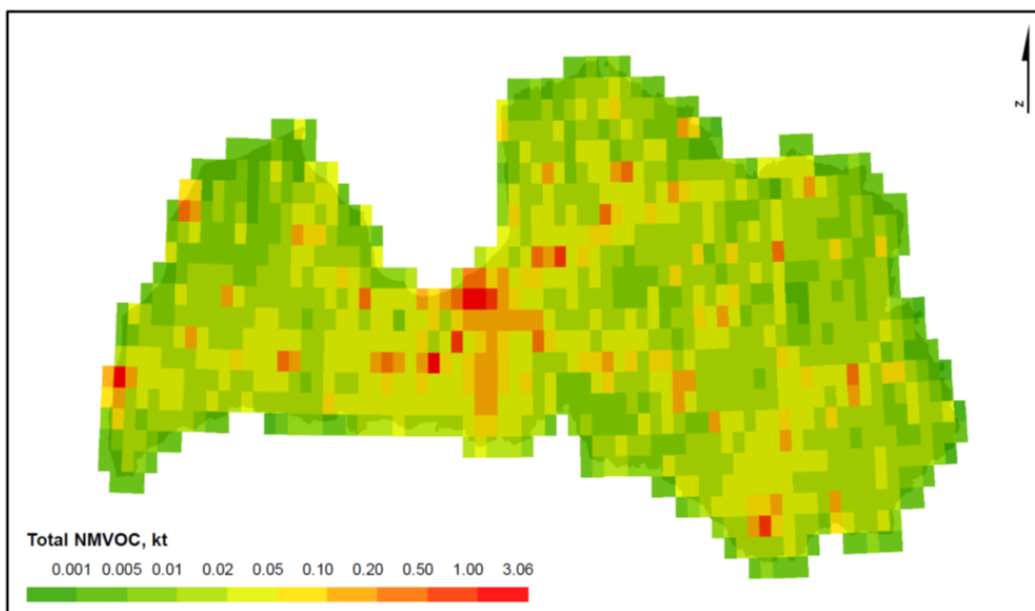
Kopējās NMGOS emisijas laika periodā no 2005. līdz 2016. gadam ir samazinājušās par apmēram 23,5 %: 2005.g. – 52,21 kt, 2016.g. - 39,95 kt. NMGOS emisiju galvenie avoti Latvijā 2016. gadā bija šķīdinātāju un specifisku ķīmisko produktu, kur dominē laku un krāsu izmantošana (31 %), mājsaimniecības un pakalpojumu sektors (24 %), lauksaimniecība (19 %), kurināmā sadedzināšana rūpniecības sektorā (11 %) un transports (7 %). Svarīgi, ka transporta sektora radītās emisijas ir samazinājušās par 71 % (to radīja pāreja no benzīna izmantošanas uz dīzeļdegvielas izmantošanu autotransportā), Turpretim šajā laika posmā ir palielinājušās emisijas no kurināmā sadedzināšanas rūpniecības sektorā. Kā viens no galvenajiem iemesliem šai tendencei ir pāreja no dabas gāzes izmantošanas uz biomasas izmantošanu enerģijas ražošanā. Iepriekšminētās NMGOS emisiju izmaiņas ir ietekmējusi īstenotā politika:

1. Energoefektivitātes politikas īstenošana pakalpojumu sektorā un mājsaimniecībās
2. AER atbalstošā politika - importētās dabas gāzes izmantošanas centralizētās siltumenerģijas piegādei aizstāšana ar biomasu; rūpniecības sektorā enerģijas ražošanā aizvietojo dabas gāzi ar biomasu palielināja emisijas šajos sektoros.

Amonjaka (NH₃) emisijas

Kopējās NH₃ emisijas laika periodā 2005.–2016. gads ir palielinājušās par 9 %: 2005. – 14,9 kt, 2016.g. – 16,25 kt. Kopējās lauksaimnieciskās ražošanas sektora amonjaka emisijas 2016. gadā ir par 17 % lielākas, salīdzinot ar 2005. gadu.

Emisiju pieauguma nosaka lauksaimnieciskās ražošanas pieaugums (dzīvnieku skaita pieaugumu, to produktivitātes pieaugumu, lielāks minerālmēsļu daudzums tiek izmantots augkopībā, palielinoties platībai un ražībai). NH₃ emisijas galvenokārt veidojas lauksaimniecisko ražošanā (kūtsmēsļu apsaimniekošanas sistēmas, minerālmēsļu un kūtsmēsļu izmantošana) – 86 % no kopējām NH₃ emisijām Latvijā 2016. gadā. Nākamie lielākie emisiju avoti bija kurināmā sadedzināšana pakalpojumu sektorā un mājsaimniecībās (8 %) un kurināmā izmantošana enerģijas ražošanai rūpniecības sektorā (3 %).

21. attēls Aprēķināto NMGOS izkliedes valsts teritorijā 2015.g.

Avots: VARAM, Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāna 2019. - 2030. gadam projekts

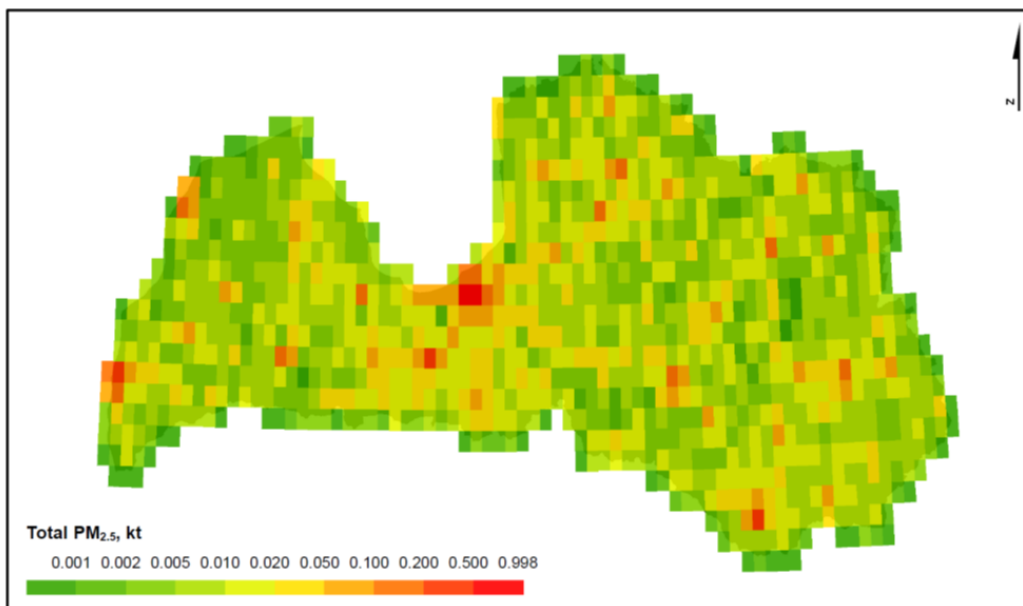
Daļiņu PM_{2,5} emisijas

Kopējās daļiņu PM_{2,5} emisijas laika periodā 2005. – 2016. gads ir samazinājušās par apmēram 28 %: 2005. – 22,92 kt, 2016. – 16,36 kt. Emisijas ir samazinājušās transporta sektorā (37 %), pakalpojumu sektorā un mājsaimniecībās (46 %), bet emisijas ir palielinājušās enerģijas pārveidošanas sektorā (vairāk kā divas reizes) un no kurināmā izmantošanas enerģijas ražošanai rūpniecībā (apmēram divas reizes). Emisiju palielināšanās minētajos sektoros ir saistīta, galvenokārt, ar biomasas plašāku izmantošanu šajos abos sektoros.

Galvenie daļiņu PM_{2,5} avoti Latvijā 2016. gadā bija pakalpojumu un mājsaimniecību sektors, (59 %), kur emisijas rodas no biomasas sadedzināšanas apkurei.

Piesārņojuma samazinājumu nosaka valstī īstenotās politikas:

1. Energoefektivitātes politikas īstenošana pakalpojumu sektorā un mājāsaimniecībā
2. AER atbalstošā politika, kas sekmēja importētās dabas gāzes izmantošanas centralizētās siltumenerģijas piegādei aizstāšanu ar biomasu, kā arī rūpniecības sektorā enerģijas ražošanā aizvietojo dabas gāzi ar biomasu, palielināja emisijas šajos sektoros.
3. jaunu, modernu un efektīvu iekārtu uzstādīšana, kas atbilst augstākām emisiju robežvērtību prasībām daļēji kompensēja AER politikas negatīvo iespaidu.

22.. attēls Aprēķināto PM_{2.5} izkliedes valsts teritorijā 2015.g.

Avots: VARAM, Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāna 2019. - 2030. gadam projekts

Gaisa kvalitātes mērījumi monitoringa stacijās 2013.-2017. gada perioda parāda daļiņu PM_{2.5} gada vidējo koncentrāciju vērtību samazināšanās tendenci. Vienlaikus ir nepieciešami 2018. gada monitoringa dati šīs tendences apstiprinājumam. Neraugoties uz šo uzlabošanos, daļiņu PM_{2.5} emisijas joprojām ir viena no visaktuālākajām Latvijas gaisa kvalitātes problēmām pilsētās.

1. Nevienā mērījumu stacijā netiek pārsniegta MK noteikumos par gaisa kvalitāti atļautā daļiņu PM_{2.5} gada vidējā koncentrācija.
2. Daļiņām PM_{2.5} noteiktais augšējais piesārņojuma novērtēšanas sliekšnis, tiek pārsniegts Rīgā – Kronvalda bulvāra stacijā, kā arī Liepājas un Rēzeknes transporta ietekmes stacijās. Tas norāda uz iespējamām gaisa kvalitātes problēmām nākotnē.
3. Latvijai līdz 2020. gadam nepieciešams panākt daļiņu PM_{2.5} vidējo koncentrācijas vērtību 14,4 μg/m³. Aprēķinātā daļiņu PM_{2.5} gada vidējā koncentrācija par triju kalendāra gadu (2015.-2017. gadam) mērījumu diennakts vērtībām ir 12,98 μg/m³ (fona staciju dati). Tas nozīmē, ka pašlaik noteiktais daļiņu PM_{2.5} valsts ekspozīcijas samazināšanas mērķis tiek izpildīts.

Bez tam atbilstoši valsts gaisa kvalitātes monitoringa stacijās iegūtajai informācijai daļiņu PM₁₀ mērījumi parāda, ka:

1. 2013.-2017. gada perioda mērījumi parāda daļiņu PM₁₀ gada vidējo koncentrāciju vērtību samazināšanos. Neraugoties uz šo uzlabošanos, daļiņu PM₁₀ emisijas joprojām ir viena no visaktuālākajām Latvijas gaisa kvalitātes problēmām pilsētās.
2. Nevienā stacijā netiek pārsniegts daļiņu PM₁₀ noteiktais gada vidējais robežlielums.
3. Mērījumi transporta ietekmes stacijās parāda augstāku daļiņu PM₁₀ koncentrāciju, salīdzinot ar pilsētas fona stacijām;
4. Daļiņām PM₁₀ noteiktā diennakts robežlielums Rīgas pilsētas stacijās Valdemāra un Brīvības ielā pārsniegts laikā no 2013.-2016. gadam, bet 2017. gadā tas atbilda prasībām.

Benzola mērījumu rezultāti liecina, ka:

1. Lai gan gaisa kvalitātes gada mērķlielums cilvēka veselības aizsardzībai nav pārsniegts, tomēr novērotās vērtības, kuras 2016. un 2017. gadā tika reģistrētas Rīgas rūpniecības ietekmes stacijā - Mīlgrāvis, bija ļoti tuvu robežlielumam.
2. Augšējais piesārņojuma novērtēšanas sliekšnis 2016. un 2017. gadā tika pārsniegts arī fona stacijā "Parks" un stacijā Brīvības ielā.

Benz(a)pirēna mērījumu rezultāti liecina, ka:

1. Novērotās koncentrācijas 2013.-2017. gados Rīgas pilsētā transporta ietekmes stacijā Brīvības ielā bija salīdzinoši augstas un pārsniedza augšējo piesārņojuma novērtēšanas sliekšni.
2. Pārējā Latvijā augšējā piesārņojuma novērtēšanas sliekšņa pārsniegumi konstatēti Liepājas mērījumu stacijā.

Iespējamās izmaiņas, ja NAP 2027 netiktu īstenots

NAP2027 ar ietekmi uz gaisa kvalitāti ir saistīta prioritātes "Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība" rīcības virziens "Dabas un vide". Tā mērķa sasniegšanai, noteikti indikatori: gaisa piesārņojuma samazinājums (kt/gadā) slāpekļa oksīdi – NO_x 30,48 (bāzes gads 2016.g.); 26,68(2024.g.), 25,9 (2027.g.), daļiņas – PM_{2,5} 15,52(bāzes gads 2016.g.), 19,25 (2024.g.), 13,06 (2024.g.), amonjaks (NH₃) - 16,25(bāzes gads 2016.g.), 14,75 (2024.g.), 14,75 (2027.g.).

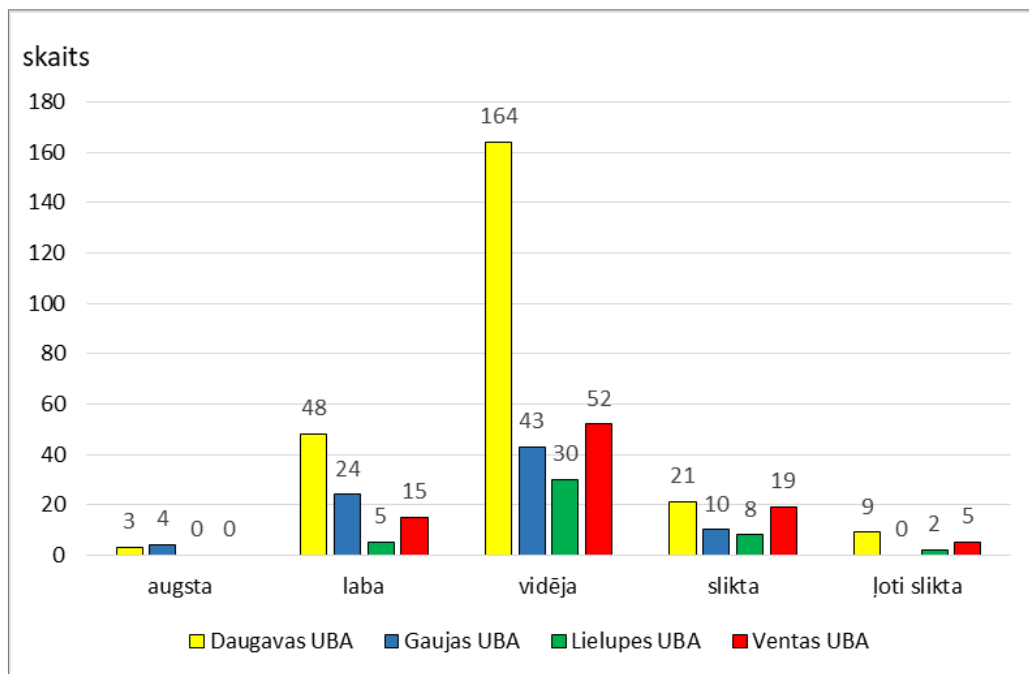
Neieviešot NAP2027, laikā līdz 2027.gadam nenotiktu mērķtiecīga valsts attīstība gaisa kvalitātes uzlabošanas jomā, tautsaimniecībā netiktu ieviesti zinātnes sasniegumi, inovācijas, kas ir vērstas uz gaisa kvalitātes uzlabošanu, netiktu ieviesti citi pasākumi. Kopumā netiktu arī sasniegti starptautiskie vides mērķi attiecībā uz gaisa kvalitāti.

4.2.3. Virszemes ūdeņu kvalitāte

Virszemes ūdeņu kvalitāti vērtē, balstoties uz ūdensobjekta ekoloģiskās kvalitātes rādītājiem, tos iedalot 5 klasēs. Aktuālais Latvijas virszemes ūdensobjektu vērtējums ir sniegts UBA apsaimniekošanas plānos 2016. – 2021.g. (LVGMC). Saskaņā ar šo vērtējumu, Latvijā tikai piektā daļa (21%) virszemes ūdensobjektiem (upes, ezeri) atbilst labai vai augstai ekoloģiskajai kvalitātei. Lielākā daļa ūdensobjektu (63%) atbilst vidējai ekoloģiskai

kvalitātei, 12,5% - sliktai un 3,5% - ļoti sliktai ekoloģiskajai kvalitātei. Sliktākā situācijā ir ūdensobjektiem Lielupes un Daugavas upju baseinos.

Pārejas ūdensobjekta ekoloģiskā kvalitāte ir vidēja, piekrastes ūdeņu ūdensobjektu – vidēja (2 ūdensobjekti) un sliktā (2 ūdensobjekti).

23. attēls Virszemes ūdensobjektu (upes, ezeri) ekoloģiskā kvalitāte (augsta, laba, vidēja, slikta, ļoti slikta) sadalījumā pa upju baseinu apgabaliem

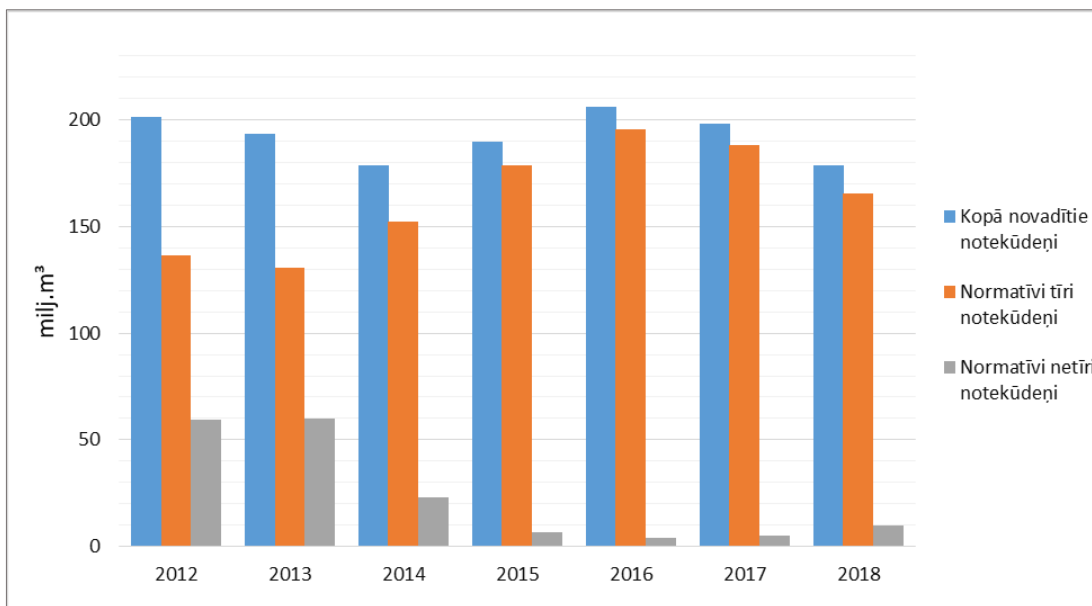
Avots: LVĢMC

Ūdens kvalitāti ietekmē gan punktveida piesārņojuma avoti (komunālo un rūpniecisko notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izplūdes), gan izkliedētie avoti (lauksaimniecība, mežsaimniecība, mājsaimniecības), kā arī hidromorfoloģiskie pārveidojumi (hidroelektrostaciju dambji, hidrotehniskās būves upju krastos – nostiprinājumi, meliorētas upes, u.c.).

Atbilstoši UBAAP 2016. – 2021.g. ūdensobjektiem noteiktais vides kvalitātes mērķis ir laba ekoloģiskā kvalitāte. Daudziem ūdensobjektiem ir risks nesasniegt šo mērķi. UPBAP plānos 43 ūdensobjektiem (ūdensobjektu kopskaits 467) ūdens kvalitātes mērķa sasniegšanai noteikts laika izņēmums līdz 2027. gadam.

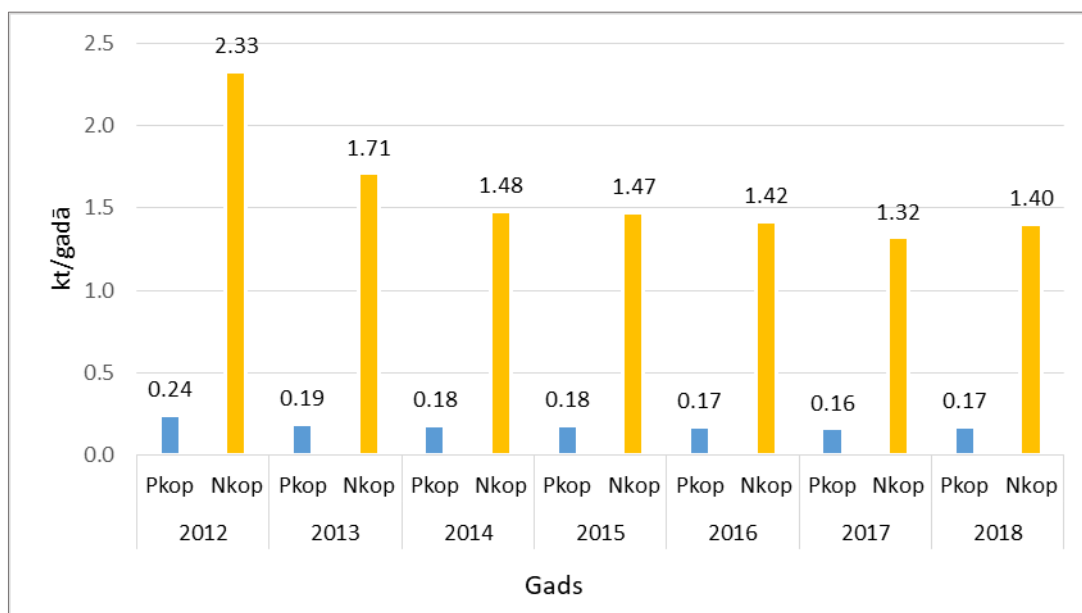
Pēdējos gadus (2017., 2018.g.) kopējais novadīto notekūdeņu apjoms ir samazinājies (24. attēls) Nacionālajā ziņojumā par vides stāvokli 2012. – 2015.g. (LVĢMC) minēts, ka pēdējo gadu periodā ir novērojama tendence novadīto notekūdeņu apjomam nedaudz samazināties, tomēr samazinājums nav pakāpenisks.

Notekūdeņu kopējā apjoma samazināšanās ir kompleksu pasākumu rezultāts, galvenokārt, tie ir pasākumi, kas vērsti uz ūdens saimniecības sistēmu sakārtošanu, renovāciju un atjaunošanu, samazinot gruntsūdens pieplūdi kanalizācijas sistēmās. Tāpat to ietekmē arī iedzīvotāju skaita samazināšanās.

24. attēls *Apkārtējā vidē novadīto notekūdeņu apjomi (milj.m³) un to atbilstība normatīvo aktu prasībām 2012. – 2018.g*

Avots: LVĢMC

25. attēls *Ar notekūdeņiem novadītais biogēnu paliekošais piesārņojums (N_{kop} un P_{kop}) 2012. – 2018.g.*

Avots: LVĢMC

Ar notekūdeņiem novadītais biogēnu paliekošais piesārņojums NAP2020 ieviešanas laikā ir nedaudz samazinājies (25. attēls). Piesārņojuma samazināšanās tendences, kuras ir izskaidrojamas ar Direktīvas par komunālo notekūdeņu attīrīšanu 91/271/EEK intensīvu ieviešanu – šīs direktīvas prasības ir tieši orientētas uz biogēno elementu emisiju būtisku samazinājumu no komunālajiem notekūdeņiem.

Iespējamās izmaiņas, ja NAP 2027 netiktu īstenots

NAP2027 ar ietekmi uz ūdeņu kvalitāti ir saistīta prioritātes “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” rīcības virziens “Dabas un vide”. Tā mērķa sasniegšanai, noteikts indikators: augstai un labai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošu ūdensobjektu īpatsvars (%) 21% (bāzes gads 2017.g.), 30% (2024.g.) un 35% (2027.g.),

Neieviešot NAP2027, laikā līdz 2027.gadam nenotiktu mērķtiecīga valsts attīstība virszemes ūdeņu kvalitātes uzbošana, būtu apgrūtināta UBAAP ieviešana un līdz ar to laba ūdens stāvokļa sasniegšana.

4.2.4. Piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas

Esošās situācija gaisa kvalitātes jomā liecina, ka tautas saimniecības izaugsme nav atsaistīta no piesārņojošo vielu un siltumnīcefekta gāzu emisiju pieauguma, t.i. starp IKP un SEG emisijām pastāv tieša korelācija, atsevišķu piesārņojošo vielu pieaugums no 2005. – 2016.g., ir saistīts ar tautsaimniecības attīstību, piemēram, lauksaimniecībā. Neieviešot NAP2027 netiktu īstenoti rīcības virziena “Daba un vide” uzdevumi (258. – 260.p.), kas ir vērsti uz tautsaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu un gaisa kvalitātes uzlabošanu lielajās pilsētās un valstī kopumā.

Latvijas teritorijā ir saglabājušās intensīva vēsturiskā piesārņojuma zonas, no kurām piesārņojums izplatās tālāk, nonākot gruntī, pazemē. Valstī ir izveidots ir izveidots “Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrs”, ko uztur LVGMC. 2019. gada oktobrī reģistrā ir iekļautas 3580 vietas, no kurām 241 ir reģistrēta kā piesārņota vieta, 2624 – kā potenciāli piesārņotas un 715 vietas, kas nav piesārņotas, t.i. tās apzinot ir secināts, ka tajās nav paaugstināts piesārņojums vai arī tajā ir veikta attīrīšana.

Piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas veido; bijušās PSRS armijas teritorijas, rūpniecisko atkritumu izgāztuves; sadzīves atkritumu izgāztuves; degvielas uzpildes stacijas un naftas bāzes; bijušās ķīmikāliju un pesticīdu noliktavas; lopbarības kompleksi, cūku un putnu fermas.

2014. - 2020. gada plānošanas periodā, piesaistot ES fondus, veikta vēsturiski piesārņoto vietu sanācija, vides monitoringa un kontroles infrastruktūras un vides informācijas sistēmas uzlabošana, ieviešot darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība”. 5.6.3. SAM “Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija”. Programmā bija ietvertas pēc piesārņojuma apjoma, mēroga un koncentrācijām nozīmīgākās piesārņotākās vietas: Inčukalna sērskābā gudrona dīķi, Olaines šķidro bīstamo atkritumu izgāztuve, Liepājas Karostas kanāls, Jelgavas šķidro bīstamo atkritumu izgāztuve “Kosmoss”), Rumbulas bijušās lidostas teritorija, Jaunmīlgrāvja un Sarkandaugavas piesārņotās teritorijas. Šajā periodā veikta sanācija, attīrot piesārņojumu 86,11 ha platībā. Kā plānots nav pabeigta Inčukalna sērskābā gudrona dīķu sanācija, taču tā turpinās. DP ietvaros īstenota Liepājas ostas Karostas kanāla attīrīšanas 1. kārtā, izceļot un utilizējot Karostas kanāla tehnogēno piesārņojumu 78 ha platībā un attīrot 10 ha no ķīmiskā piesārņojuma. Pilnā apjomā Liepājas Karostas attīrīšanu no piesārņojuma un sanācijas darbus atlikušajos 68 ha ir plānots pabeigt līdz 2023. gadam, ja tiks piesaistīti EEZ/Norvēģijas finanšu instrumenta līdzekļi.

Iespējamās izmaiņas, ja NAP 2027 netiktu īstenots

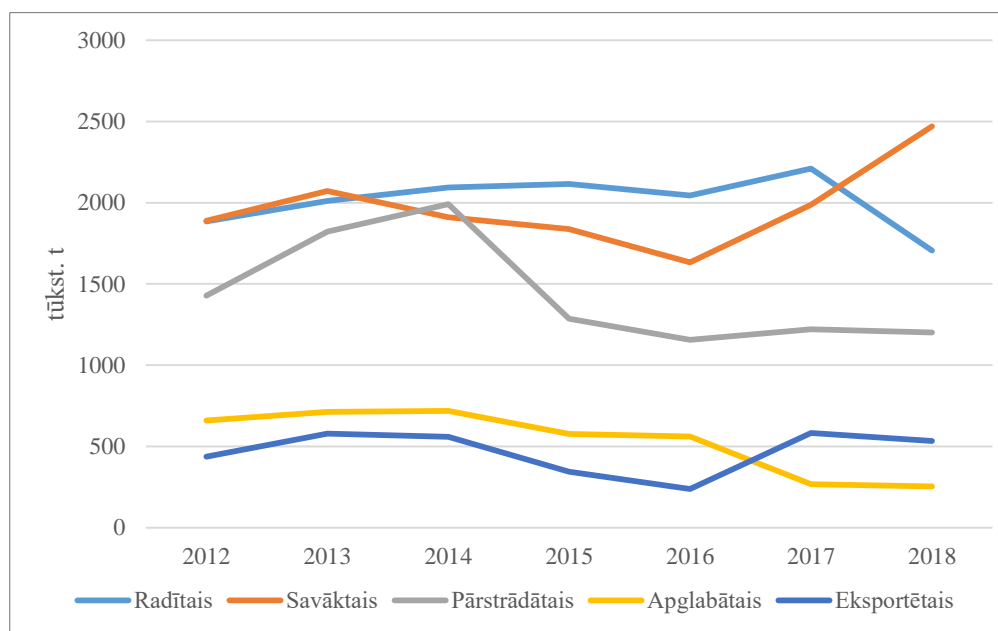
NAP2027 uz vēsturiski piesārņoto vietu sanācija un revitalizāciju attiecas prioritātes “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” rīcības virziena “Daba un vide” uzdevums

“Vēsturiski piesārņoto vietu sanācijas un revitalizācijas pasākumu īstenošana uzlabotas vides kvalitātes (augšnei, gruntij, pazemes un virszemes ūdeņiem) sasniegšanai”. Pasākuma ietekme saistīta ar ūdensobjektu kvalitāti, jo, veicot sanāciju ilgtermiņā, samazinās piesārņojošo vielu ieplūšana ūdeņos.

Neieviešot NAP2027, netiktu turpināts uzsāktais darbs vēsturiski piesārņoto vietu sanācija, kas ilgtermiņā negatīvi ietekmēs laba ūdensstāvokļa sasniegšanu ūdensobjektos.

4.2.5. Atkritumu apsaimniekošana

Radīto atkritumu daudzumā, līdzīgi kā iepriekšējos gados, turpinās pieauguma tendence (attēls). Kritums no 2014.gada uz 2015.gadu skaidrojams ar izmaiņām atkritumu pārvaldības sistēmā, kad pašvaldības un citi dalībnieki varēja uzsākt veidot sadzīves atkritumu apsaimniekotājorganizācijas.⁵⁹ Vēl aizvien radīto sadzīves atkritumu daudzums uz 1 iedzīvotāju Latvijā ir salīdzinoši zems. 2017. gadā tas bija 438 kg uz 1 iedzīvotāju.⁶⁰ Pieejamie dati par kopējo radīto sadzīves atkritumu daudzumu ir aptuveni novērtēti, jo visi iedzīvotāji nav iesaistīti atkritumu savākšanas sistēmā.⁶¹

26. attēls Sadzīves un bīstamie atkritumi, to savākšana un pārstrāde, LVĢMC⁶²

Avots: VIG040. Sadzīves un bīstamo atkritumu daudzums, to savākšana un pārstrāde. Izmantoti LVĢMC dati

Pieaug savākto atkritumu daudzumi, un 2018.gadā tika savākti 2346 tūkst. t sadzīves atkritumu un 123 tūkst. t bīstamo atkritumu.

Viens no LIAS 2030 mērķa indikatoriem ir **pārstrādāto atkritumu** īpatsvars no savāktajiem atkritumiem – vairāk par 80%. NAP2027 izvirza mērķi – 55% 2024.gadā un 60% 2027.gadā. Pēdējos gados pārstrādāto atkritumu daudzums ir palicis nemainīgs un 2018.gadā bija 1201

⁵⁹ LVĢMC Valsts statistikas pārskats Nr.3 “Pārskats par atkritumiem”

⁶⁰ Datu avots: CSB, Galvenie statistikas rādītāji, 2019 <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/ekonomika/ikp/meklet-tema/373-latvija-galvenie-statistikas-raditaji-2019>

⁶¹ CSB VIG040. Sadzīves un bīstamo atkritumu daudzums, to savākšana un pārstrāde. Izmantoti LVĢMC dati

⁶² VIG040. Sadzīves un bīstamo atkritumu daudzums, to savākšana un pārstrāde. Izmantoti LVĢMC dati

tūkst. t, no tiem 97% jeb 1165 tūkst. t veido sadzīves atkritumi. Pārstrādāto atkritumu īpatsvars no savāktajiem atkritumiem 2018.gadā veidoja 49%.

Pārstrādes jaudas uz vietas Latvijā ir būtiski uzlabojušās 2014.-2020. periodā, ieviešot Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju" 5.2.1.2. pasākumu "Atkritumu pārstrādes veicināšana", kura ietvaros tika sniegts atbalsts ieguldījumiem atkritumu pārstrādes, kompostēšanas un reģenerācijas iekārtās.⁶³ Investīcijas atkritumu savākšanas un pārstrādes iekārtām 2014.-2018.gadu posmā ik gadu veido ap 8,5 milj. eiro.⁶⁴

Kā tas secināts Eiropas Komisijas agrīnā brīdinājuma ziņojumā, Latvija ir viena no 14 dalībvalstīm, kur pastāv risks līdz 2020. gadam nerasniegt 50 % mērķrādītāju atkritumu kā otrreizējo izejvielu izmantošanai (pārstrādei) atbilstoši Atkritumu pamatdirektīvas 11. panta 2. punkta a) apakšpunktam, pamatojoties uz dalībvalstu izvēlēto aprēķināšanas metodi par mājsaimniecības atkritumu "sagatavošanu atkalizmantošanai [atkārtotai izmantošanai] un reciklēšanai [pārstrādei]"⁶⁵ Galvenās problēmas: Pārstrādājamo atkritumu (tostarp bioatkritumu) dalīta vākšana nenotiek efektīvi; Mājsaimniecībām nav ekonomiska stimula šķirot atkritumus; Latvijā ražotāju paplašinātas atbildības uzņēmumi nesedz pilnībā dalītās vākšanas izmaksas; Nepieciešamas lielākas investīcijas projektos, kas atrodas atkritumu hierarhijas augšgalā (piemēram, atkārtotā izmantošana un pārstrāde), neaprobežojoties tikai ar atkritumu apstrādi.⁶⁶

Latvijā darbojas 11 sadzīves atkritumu poligoni, viens bīstamo atkritumu poligons, kā arī viens atkritumu poligons, kurā tiek apglabāti azbestu saturoši bīstamie atkritumi un būvniecības atkritumi. 2018.gadā Latvijā apglabāti 254 tūkst. t atkritumu, no tiem 249 tūkst. t sadzīves atkritumu un 5,3 tūkst. t bīstamo atkritumu. Kopā tas ir 10% no savāktajiem atkritumiem. Eiropas direktīvas prasības ir līdz 2035. gadam poligonos apglabāto sadzīves atkritumu īpatsvaru samazināt līdz 10 % no kopējā radīto sadzīves atkritumu daudzuma (pēc svara).

Par atsevišķu atkritumu veidiem ES ir pieņēmusi direktīvas, kuras Latvijā tiek integrētas nacionālajos normatīvajos aktos. Tā piemēram:

Plastmasas ražošanas, izmantošanas un patēriņa rezultātā radītie atkritumi nonāk vidē un sabiedrībai rada arvien lielākas bažas. Plastmasas aprites ciklam bieži ir pārrobežu raksturs.⁶⁷ Latvija atbalsta "Direktīva par vienreizlietojamiem plastmasas izstrādājumiem", kuras mērķis ir nepieļaut, ka vienreizlietojami plastmasas priekšmeti un plastmasu saturoši zvejas rīki atkritumu veidā nonāk jūrā. Latvijā jau

⁶³ Ministru kabineta 2016. gada 30. augusta noteikumi Nr. 588 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju" 5.2.1.2. pasākuma "Atkritumu pārstrādes veicināšana" īstenošanas noteikumi

⁶⁴ VIG050. Investīcijas un kārtējās izmaksas vides aizsardzībai pa vides jomām (tūkst. euro bez PVN)

⁶⁵ Komisijas ziņojums Eiropas parlamentam, Padomei, Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par ES atkritumu apsaimniekošanas tiesību aktu īstenošanu, tostarp agrīnā brīdinājuma ziņojums par dalībvalstīm, kuras varētu nerasniegt 2020. gadam izvirzīto mērķrādītāju attiecībā uz sadzīves atkritumu sagatavošanu atkalizmantošanai/reciklēšanai. Eunomia, 2018. gads, ETC/WMGE, 2018. gads
<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/LV/COM-2018-656-F1-LV-MAIN-PART-1.PDF>

⁶⁶ VARAM, Vesere R, prezentācija "Likumdošanas aktualitātes atkritumu apsaimniekošanas jomā 2019.gadā un izaicinājumi tuvākajā nākotnē", Ādaži, 0905.2019.
https://www.lps.lv/uploads/docs_module/6.%20Atkritumi.%20R.Vesere.pdf

⁶⁷ VARAM 10.05.2019. informatīvais ziņojums "Par 2019. gada 20.-21. maija neformālajā Eiropas Savienības Vides ministru sanāksmē izskatāmajiem jautājumiem"

no 2008. gada noteiktas diferencētas nodokļa likmes iepakojuma materiāliem no polistirola, oksī-sadalāmās plastmasas un bioplastmasas, kā arī atsevišķas nodokļa likmes par plastmasas iepirkuma maisiņiem. Ar 2019. gada 1. janvāri tirdzniecības vietās plastmasas iepirkumu maisiņi patērētājiem vairs netiek izsniegti bez maksas, izņemot ļoti vieglās plastmasas maisiņus. No 2019. gada 1. jūlija par vienreiz lietojamiem plastmasas (polimēra) galda traukiem un piederumiem vairs nevarēs saņemt atbrīvojumu no dabas resursu nodokļa samaksas. Plānots, ka *depozīta sistēmas* ietvaros tirdzniecības vietās otrreizējai pārstrādei varēs nodot noteiktas kategorijas dzērienu iepakojumus – alus, bezalkoholisko un mazalkoholisko dzērienu dažāda tilpuma plastmasas vai stikla pudeles vai skārdenes (Iepakojuma likuma grozījumi nav stājušies spēkā).

Elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu (EEIA) (piemēram, datoru, televizoru, ledusskapju un mobilo tālrunu) sastāvā ir dažādas vielas, kas to nepareizas apsaimniekošanas gadījumā būtiski apdraud vidi un cilvēka veselību. Turklāt, lai ražotu mūsdienīgas elektroniskās iekārtas, ir jāizmanto deficīti un vērtīgi resursi. Direktīva 2012/19/ES par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem no 2016. gada nosaka, ka minimālais savākšanas apjoms ir 45 %, un to aprēķina, izmantojot to elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu kopējo svaru, kas attiecīgajā ES valstī ir laistas tirgū trīs iepriekšējos gados. No 2019. gada šis mērķis tiek palielināts līdz 65 %, kas ir līdzvērtīgs 85 % no radīto EEIA savākšanas kopējā apjoma. *Latvijai un vēl deviņām dalībvalstīm ir atļauts 2019. gada savākšanas apjomu sasniegšanu atlikt līdz 2021. gadam* nepieciešamās infrastruktūras trūkuma un zemā EEI patēriņa apjoma dēļ.⁶⁸

Līdzīgi kā citās Eiropas valstīs, Latvijā pastāv atkritumu apjoma palielināšanās risks. Šobrīd izstrādes stadijā ir *Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028. gadam*, kas ņem vērā Atkritumu apsaimniekošanas pamatdirektīvu. Piemēram, tiek plānots ieviest *bioloģisko noārdāmo atkritumu obligātu dalīto vākšanu* no 2021.gada 1.janvāra (atbildīgā iestāde – Zemkopības ministrija, par pārējiem atkritumu veidiem – VARAM).

Radioaktīvo atkritumu jomu regulē likums “Par radiācijas drošību un kodoldrošību”. Latvijā ir izstrādāta Radioaktīvo atkritumu pārvaldības programma, kas ir iekļauta Vides politikas pamatnostādņēs 2014.-2020. gadam. Pārlietu lielo izmaksu dēļ 2018.gadā tika pārtraukti Salaspils kodolreaktora likvidācijas un radioaktīvo atkritumu glabātavas “Radons” paplašināšanas iepirkumus, tā vietā piedāvājot veikt jaunu iepirkumu būvprojektu izstrādei, un paredz papildus finansējuma piesaistīšanu no valsts budžeta 2019.-2021. gadu periodā.⁶⁹

Iespējamās izmaiņas, ja NAP 2027 netiktu īstenots

Ja NAP2027 netiktu realizēts, Latvija varētu nesasniegt izvirzītos mērķus atkritumu apsaimniekošanas jomā.

Lai sasniegtu atkritumu apsaimniekošanas nacionālos mērķus un nodrošinātu vides kvalitātes saglabāšanu un uzlabošanu, NAP2027 paredz Rīcības virzienu “Daba un Vide”: “...ir nepieciešama arī atkritumu šķirošanas un pārstrādes uzlabošana, tādējādi lietderīgi izmantojot tos resursus, kuru otrreizēja pārstrāde nodrošinās ekonomikas dažādošanu un

⁶⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:en0018&from=LV>

⁶⁹ VARAM 04.12.2018. Informatīvais ziņojums “Jaunas radioaktīvo atkritumu tvertnes, ilgtermiņa glabātavas un esošo radioaktīvo atkritumu tvertņu pārsegšanas projekta izstrāde radioaktīvo atkritumu glabātavai “Radons” un Salaspils kodolreaktora izpētes un demontāžas projekta izstrāde”

resursu efektīvāku izmantošanu. Bezatkritumu dzīvesveida popularizēšana palielinās katras resursa vienības lietderīgāku izmantošanu, kā arī mazinās vides piesārņojumu.”

Viens no uzdevumiem ir: Atkritumu rašanās un apglabājamo atkritumu samazināšana un atkritumu pārstrādes īpatsvara palielināšana, īpaši akcentējot bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes un to reģenerācijas īpatsvara un jaudas palielinājumu.

NAP2027 ieviešanu vērtēs pēc pārstrādāto atkritumu īpatsvara palielināšanās no savāktā atkritumu daudzuma.

5. STARPTAUTISKIE UN NACIONĀLIE VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI

Starptautiskie un nacionālie mērķi vides aizsardzības jomā, kas ietverti noslēgtajās starpvalstu Konvencijās un Eiropas Savienības direktīvās, noteiktas nacionālajos politikas dokumentos, ir jāņem vērā, gan veicot SIVN un Vides pārskata sagatavošanu, gan NAP2027 ieviešanas periodā. Īstenojot NAP2027 konkrētas aktivitātes un projektus, ir jānodrošina virzība uz vides aizsardzības mērķu sasniegšanu.

5.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi

Eiropas vides politikas pamatā ir piesardzības princips, preventīvas darbības princips un princips, ka piesārņojums ir jānovērš, novēršot tā cēloni, kā arī princips “piesārņotājs maksā”. Daudzgaļu vides rīcības programmas nosaka sistēmu turpmākai rīcībai visās vides politikas jomās. Tās ir iekļautas horizontālās stratēģijās.

Starptautiskie vides aizsardzības mērķi ir noteikti Eiropas Padomes un Parlamenta 2013. gadā pieņemtajā *Septītajā Vides rīcības programmā (VRP2020)*⁷⁰ laikposmam līdz 2020. gadam “Labklājīga dzīve ar pieejamajiem planētas resursiem”. Uz NAP2027 attiecas VRP2020 definētais ilgtermiņa redzējums: “2050. gadā mēs dzīvosim labi planētas ekoloģisko iespēju robežās. Mūsu labklājības un veselīgas vides pamatā būs novatoriska aprites ekonomika, kurā nekas netiek izšķērdēts un dabas resursi tiek pārvaldīti ilgtspējīgi un bioloģiskā daudzveidība ir aizsargāta, augstu vērtēta un atjaunota tā, lai uzlabotu sabiedrības izturētspēju. Zemais oglekļa dioksīda emisiju līmenis jau sen būs atsaistīts no resursu izmantojuma, nosakot virzību uz drošu un ilgtspējīgu globālo sabiedrību.” NAP 2027 savā darbības periodā līdz 2027.g. plāno risināt ilgtermiņa redzējuma 2050.g. tēmas attiecībā uz inovācijām un zinātnes pētījumiem balstītu ekonomiku, kas ir vērsta uz oglekļa emisiju mazināšanu, resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Uz NAP2027 tieši vai netieši attiecas: VRP2020 ietvertie prioritārie mērķi:

1. aizsargāt, saglabāt un paplašināt Savienības dabas kapitālu;
2. padarīt Savienību par resursu izmantošanas ziņā efektīvu, zaļu un konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni;
3. aizsargāt Savienības iedzīvotājus no vides radītās ietekmes un no apdraudējuma veselībai un labklājībai;
4. maksimāli izmantot priekšrocības, ko piedāvā Savienības vides tiesību akti, uzlabojot to īstenošanu;
5. uzlabot zināšanas par vidi un paplašināt pierādījumu bāzi politikā;
6. nodrošināt ieguldījumus saistībā ar vides un klimata politiku un uzņemties atbildību par sabiedrības darbības radītajām izmaksām vides jomā
7. labāk integrēt vides jautājumus citās politikas jomās un nodrošināt saskaņotību jaunas politikas veidošanā
8. padarīt Savienības pilsētas ilgtspējīgākas
9. palīdzēt Savienībai efektīvāk risināt starptautiskas vides un klimata problēmas.

Programmā ir noteiktas trīs prioritārās jomas, kurās nepieciešama aktīvāka rīcība, lai aizsargātu dabu un stiprinātu ekoloģisko izturētspēju, veicinātu resursu izmantošanas ziņā efektīvu izaugsmi ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni un mazinātu draudus iedzīvotāju veselībai un labklājībai saistībā ar piesārņojumu, ķīmiskajām vielām un klimata pārmaiņu ietekmi:

⁷⁰ <https://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/7eap/lv.pdf>

- 1) Pirmā rīcības joma ir saistīta ar “*dabas kapitālu*” – sākot ar auglīgu augsni un ražīgām zemēm un jūrām līdz tīram ūdenim un gaisam – kā arī ar bioloģisko daudzveidību, kas to atbalsta.
- 2) Otrā rīcības joma attiecas uz nosacījumiem, kas palīdzēs pārveidot ES par resursu izmantošanas ziņā efektīvu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni.
- 3) Trešā joma risina ar *cilvēku veselību un labklājību* saistītās problēmas, piemēram, gaisa un ūdens piesārņojuma, pārmērīga trokšņa un toksisko ķīmikāliju radītās problēmas.

NAP2027 darbības laikā tiks izstrādāta 8.VRP nākamajam plānošanas periodam. Eiropas Padome izvērtē secinājumus par VRP2020 sasniegto. Secinājumi balstās uz ES Stratēģisko programmu, kuru Eiropadome pieņēma 2019. gada 20. jūnijā un kurā akcentēts, ka steidzami ir jāveido *klimatneitrāla, zaļa, taisnīga un sociāla Eiropa*. Padome secinājumos uzsver, ka *klimata pārmaiņas, piesārņojums, bioloģiskās daudzveidības zudums un aizvien pieaugošais slogs uz dabas resursiem apdraud pašreizējās un nākamo paaudžu labklājību un nākotnes izredzes*. Tā uzsver, ka jāīsteno papildu rīcība, lai *aizsargātu un atjaunotu bioloģisko daudzveidību*, un 8. VRP jāiekļauj vērienīgi bioloģiskās daudzveidības mērķi. 8.vides rīcības programmas izstrādi plānots uzsākt 2020.gadā.

Atjaunotā Eiropas Savienības ilgtspējīgas attīstības stratēģija (akceptēta ES Padomē 2006.gada 6.oktobrī). Stratēģijas pamatā izmantota Eiropadomes 2005.gada jūnijā apstiprinātā deklarācija. ES ilgtspējīgas attīstības stratēģijas vispārējais mērķis ir noteikt un izstrādāt darbības, kas palīdz ES sasniegt pastāvīgu dzīves kvalitātes uzlabojumu gan pašreizējām, gan nākamām paaudzēm, radot ilgtspējīgas kopienas, kas ir spējīgas pārvaldīt un izmantot resursus efektīvi un pilnībā izmantot ekoloģisko un sociālo jauninājumu potenciālu tautsaimniecībā, nodrošinot labklājību, vides aizsardzību un sociālo kohēziju.

Viens no galvenajiem stratēģijas mērķiem ir saistīts ar vides aizsardzību: „*Saglabāt Zemes spēju nodrošināt dzīvību visā tās daudzveidībā, ievērot, ka planētas dabas resursi ir ierobežoti, un nodrošināt augsta līmeņa vides aizsardzību, kā arī uzlabot vides kvalitāti. Nepieļaut un mazināt vides piesārņojumu un veicināt ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu, lai likvidētu saikni starp ekonomikas izaugsmi un vides degradāciju.*” Lai to sasniegtu stratēģijā iekļauti vairāki uzdevumi: „*Klimata pārmaiņas un tīra enerģija*”, „*Noturīgs transports*”, „*Ilgtspējīgs patēriņš un ilgtspējīga ražošana*” un „*Dabas resursu saglabāšana un apsaimniekošana*”.

Stratēģiskais dokuments „Eiropa 2020”. ES Padome 2010. gada 17. jūnijā ir apstiprinājusi *Eiropa 2020* stratēģiju un tās galvenos elementus - ES līmeņa kvantitatīvos mērķus 2020. gadam.

Galvenais „ES 2020” stratēģijas mērķis ir veicināt izaugsmi un nodarbinātību ES kopumā un katrā ES dalībvalstī atsevišķi. „ES 2020” stratēģijai ir trīs galvenās prioritātes: gudra, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme. Lai sasniegtu augstākminētās prioritātes, „ES 2020” stratēģijai ir pieci kvantitatīvie mērķi, kuri aptver nodarbinātības politikas, pētniecības un inovācijas politikas, enerģētikas un klimata pārmaiņu politikas, izglītības politikas un sociālās politikas jomas. „ES 2020” stratēģija balstās uz Integrētajām vadlīnijām, uz kā pamata ES dalībvalstis gatavo nacionālās reformu programmas „ES 2020” stratēģijas. Attiecībā uz NAP2027 plānotajām prioritātēm un rīcības virzieniem dokumentā noteikts pamatmērķis: “*Samazināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas vismaz par 20 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni vai par 30 %, ja tam ir atbilstoši nosacījumi, palielināt līdz 20 % atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu galīgajā enerģijas patēriņā un par 20 % palielināt energoefektivitāti.*”.

Vides aizsardzības mērķi klimata pārmaiņu jomā

ES stratēģija par pielāgošanos klimata pārmaiņām. Tās pamatmērķis ir sekmēt Eiropas noturību pret klimata pārmaiņām. Tas nozīmē, ka ir jāuzlabo gatavība un spēja reaģēt uz klimata pārmaiņu ietekmi pašvaldību, reģionālā, valsts un ES līmenī, jāizstrādā saskaņota pieeja mērķa sasniegšanai un jāpanāk lielāka pasākumu koordinētība. ES stratēģija par pielāgošanos klimata pārmaiņām ir izstrādāta, lai Eiropa kļūtu noturīgāka pret klimata pārmaiņām. Tā veicina koordināciju un informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm un atbalsta šo jautājumu integrēšanu visās attiecīgajās ES politikas jomās.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām (UNFCCC) Pušu konferences 21. sesijā (COP 21) valdības 2015. gada decembrī pieņēma Parīzē pirmo vispārējo nolīgumu cīņai pret klimata pārmaiņām (Parīzes nolīgums). Latvija ir ratificējusi Parīzes nolīgumu. Nolīguma mērķi:

- 1) Noturēt pasaules vidējās temperatūras pieaugumu būtiski zem 2⁰C robežas (un censties to ierobežot 1,5⁰C robežās).
- 2) Sekmēt investīciju novirzi saskaņā ar oglekļa mazietilpīgu un pret klimata pārmaiņām noturīgu attīstību.
- 3) Uzlabot pielāgošanos klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm un sekmēt noturīgumu pret klimata pārmaiņām.
- 4) Sasniegt līdzsvaru starp antropogēnajām siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijām un SEG emisiju uztveršanu 21.gs. II pusē.

Klimata un enerģētikas politikas satvars laikposmam no 2020. gada līdz 2030. gadam⁷¹. Tas ir ES saistību kopums saskaņā ar Parīzes nolīgumu, ES ir apņēmusies līdz 2030. gadam sasniegt šādus mērķus:

- 1) samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par 40 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni,
- 2) uzlabot energoefektivitāti par 27 % un
- 3) palielināt atjaunojamo energoresursu īpatsvaru līdz 27 % no galapatēriņa.

Politikas satvars 2030. gadam ir veidots, turpinot izvērst *Eiropa 2020 stratēģijas* mērķus (skatīt iepriekš šajā nodaļā).

Celvedis virzībai uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni 2050. g.⁷² Dokumentā ir noteikts ilgtermiņa mērķis samazināt SEG emisijas par 80%.

Tīru planētu -- visiem! Stratēģisks Eiropas ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku⁷³ Tajā ir atbalstīts ierosinājums līdz 2050. gadam panākt klimatneitrālu ekonomiku.

Latvijā, īstenojot ES mērķus un klimata pārmaiņu jomā, ir izstrādāts un Ministru kabinetā apstiprināts “Par Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam”(MK 17. 07.2019. rīkojums Ne. 380), sagatavots iesniegšanai Eiropas Komisijā

⁷¹ KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI, 2014.

⁷² KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI, 2011.

⁷³ KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI, REĢIONU KOMITEJAI UN EIROPAS INVESTĪCIJU BANKAI, 2018.

izvērtējumam Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021. – 2030.gadam projekts, izstrādē atrodas “Latvijas oglekļa mazietilpīgas attīstības stratēģija 2050.gadam”. Šie dokumenti attiecas uz NAP2027 izvirzīto stratēģisko mērķu un prioritāšu mērķu sasniegšanu.

Vides aizsardzības kvalitātes mērķi gaisa kvalitātes jomā

Pamatojoties uz Sesto Kopienas Vides rīcības programmu, 2005.g, ir pieņemta tematiskā stratēģija par gaisa piesārņojumu. Šajā stratēģijā ir novērtēts esošais gaisa piesārņojums Eiropas Savienībā un noteikti stratēģiskie mērķi līdz 2020.gadam, kā arī rīcība un līdzekļi to sniegšanai.

Salīdzinot ar 2000.gada emisijām gaisā, Tematiskā stratēģija paredz līdz 2020.gadam samazināt: smalko daļiņu koncentrācijas par 75%, piezemes ozona koncentrācijas par 60%, paskābināšanos un eitrofikāciju par 55%, kas savukārt prasīs samazināt sēra dioksīda emisijas par 82%, slāpekļa oksīda emisijas par 60%, amonjaka emisijas par 27%, gaistošo organisko savienojumu emisijas par 51% un primārās daļiņu PM_{2,5} emisijas par 59%.

Komisija 2013. gada beigās sāka īstenot programmu “Tīru gaisu Eiropā”, lai sasniegtu divus galvenos mērķus: līdz 2020. gadam nodrošināt spēkā esošo tiesību aktu ievērošanu un sasniegt jaunus gaisa kvalitātes mērķus laika periodā līdz 2030. gadam.

Gaisa kvalitātes uzlabošana ir viena no vides tēmām, kas kas risināta NAP2027 prioritātē “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība”, NAP 2027 noteikti gaisa kvalitātes indikatori.

Vides aizsardzības mērķi bioloģiskās daudzveidības jomā

*ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija līdz 2020. gadam*⁷⁴(pārskatīta 2015.g.)

Stratēģijas mērķis ir līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu un ekosistēmu pakalpojumu degradēšanos Eiropas Savienībā (ES), nosakot sešus prioritārus uzdevumus:

- 1) saglabāt un atjaunot dabu
- 2) uzturēt un uzlabot ekosistēmas un to pakalpojumus
- 3) nodrošināt lauksaimniecības un mežsaimniecības ilgtspējību
- 4) nodrošināt zvejas resursu ilgtspējīgu izmantošanu
- 5) apkarot invazīvas svešzemju sugas
- 6) risināt globālās bioloģiskās daudzveidības krīzi

Stratēģijā ir noteikts arī ES ilgtermiņa redzējums “līdz 2050. gadam Eiropas Savienības bioloģiskā daudzveidība un tās sniegtie ekosistēmu pakalpojumi – tās dabas kapitāls – tiek aizsargāti, novērtēti un pienācīgi atjaunoti bioloģiskai daudzveidībai piemītošās vērtības dēļ, un tāpēc, ka tie būtiski sekmē cilvēku labklājību un ekonomisko uzplaukumu, tādējādi novēršot katastrofālas izmaiņas, kuras izraisa bioloģiskās daudzveidības samazināšanās.”

NAP2027 prioritātē “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” akcentēta bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un NAP2027 iekļauti bioloģiskā daudzveidības indikatori attiecībā uz aizsargājamo biotopu labvēlīgu aizsardzības stāvokli, putnu indeksiem

---

⁷⁴Saistītie dokumenti Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Zaļā infrastruktūra (ZI) — Eiropas dabas kapitāla pilnveide (COM(2013) 249 final, 6.5.2013.)

Vides aizsardzības mērķi Baltijas jūras reģionā

Eiropas Savienības stratēģija Baltijas jūras reģionam⁷⁵

Stratēģija ir pirmā ES iekšējā stratēģija Eiropas makroreģionam, kuras pamatā ir inovatīva un integrēta ilgtermiņa pieeja ES politiku īstenošanai Baltijas jūras reģionā. Tā aptver astoņas ES dalībvalstis Baltijas jūras reģionā – Dāniju, Igauniju, Latviju, Lietuvu, Poliju, Somiju, Vāciju un Zviedriju.

Kopš 2012. gada ir definēti trīs vispārējie Stratēģijas mērķi – ‘Glābt jūru’, ‘Apvienot reģionu’ un ‘Celt labklājību’. Zem katra no vispārējiem mērķiem ir definēti apakšmērķi, kas precizē sasniedzamo rezultātu. Vispārējo mērķu sasniegšanai noteikti uzdevumi:

- 1) Veicināt vides ilgtspēju reģionā
- 2) Kāpināt Baltijas jūras reģiona ekonomisko izaugsmi un labklājību
- 3) Sekmēt Baltijas jūras reģiona pieejamību un pievilcību
- 4) Vairot Baltijas jūras reģiona drošību

Stratēģijas īstenošana balstās uz Rīcības plānu, kurš tiek regulāri atjaunots. 2017. gada 29. martā Eiropas Komisija izplatīja Rīcības plāna aktualizētu redakciju⁷⁶, kurā ir ietvertas 13 politikas jomas un 4 horizontālās darbības.

NAP2027 Baltijas jūras piekraste ir akcentēta kā nacionālo interešu telpa, kurā līdz valsts teritoriju realizējami NAP2027 mērķi, prioritātes, rīcības virzieni un to sasniegšanai izvirzītie uzdevumi.

Konvencija par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību – Helsinku konvencija (HELCOM) (1974., 1992.). Helsinku konvencija apvieno visas valstis, kuras apdzīvo Baltijas jūras krastu, kopīgai darbībai pret jūras piesārņojumu. Konvencijas mērķis - samazināt, aizkavēt un novērst Baltijas jūras vides piesārņošanu, sekmēt Baltijas jūras vides atveseļošanu un tās ekoloģiskā līdzsvara uzturēšanu.

Starptautiskos vides aizsardzības mērķus attiecībā uz vides aizsardzības un dabas aizsardzības jomu nosaka vairākas Latvijā ratificētas ANO konvencijas.

Konvencija „Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību” – Bernes konvencija (1979.). Konvencijas mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpaši uzsvērta apdraudēto un izzūdošo sugu, t.sk. apdraudēto un izzūdošo migrējošo sugu aizsardzība.

Konvencija „Par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi” – Ramsāres konvencija (1971.). Konvencijas mērķis ir nodrošināt visa veida mitrāju aizsardzību un saprātīgu izmantošanu, atzīstot, ka mitrāji kā ekosistēmas ir ļoti nozīmīgi bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā, kā arī cilvēku labklājības nodrošināšanā. Konvencijā ir definēts, ka „mitrāji ir palienes, zāļu un kūdras purvi vai ūdeņu platības - dabiskas vai mākslīgas, pastāvīgas vai pārplūstošas, kurās ir stāvošs vai tekošs ūdens, saldūdens, iesālš vai sāļš ūdens, t.sk. jūras akvatorijas, kuru dziļums bēguma laikā nepārsniedz 6 metrus”.

75 KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONĀLAJAI KOMITEJAI, 2009.

76 COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT European Union Strategy for the Baltic Sea Region ACTION PLAN, 2017.

Latvijā ir piecas Ramsāres vietas: Kaņiera ezers, Engures ezers, Teiču un Pelečāres purvs, Lubānas mitrāju komplekss un Ziemeļu purvi.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību – Riodežaneiro konvencija (1992.). Konvencijas uzdevums ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana un godīga līdztiesīga ģenētisko resursu patērēšanā iegūto labumu sadale, ietverot gan pienācīgu pieeju ģenētiskajiem resursiem, gan atbilstošu tehnoloģiju nodošanu, ņemot vērā visas tiesības uz šiem resursiem un tehnoloģijām. Galvenais uzdevums dalībvalstīm – bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un tās ilgtspējīgas izmantošanas jautājumu integrēšana jau esošajās valsts stratēģijās, plānos un programmās un nepieciešamo stratēģiju un citu dokumentu izstrādāšana.

Konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību – Bonnas konvencija (1979.). Konvencija definē terminu „migrējoša suga”, un rūpējoties par tām savvaļas dzīvnieku sugām, kas migrē pāri nacionālās jurisdikcijas robežām, pasludina, ka migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu saglabāšana un efektīva apsaimniekošana prasa kopīgu rīcību no visām valstīm.

Daudzi ES vides politikas mērķi ir noteikti tās normatīvajos aktos (direktīvās un regulās), tie pārņemti Latvijas normatīvajos aktos un ir jāņem vērā ieviešot NAP2027. Nozīmīgākās no tām:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010. gada 24. novembra 2010/75/EK par rūpnieciskajām emisijām.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 21. maija Direktīva 008/50/EK par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai

Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva 92/43/EEK (1992.) par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību (Biotopu direktīva) un Eiropas Padomes 1979. gada 2. aprīļa Direktīva 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību (Putnu direktīva).

Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 23. oktobra Direktīva 2000/60/EC ar ko izveido struktūru Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā

Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 19. novembra Direktīva 2008/98/EK par atkritumiem un dažu direktīvu atcelšanu.

5.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija (Latvija2030) ir hierarhiski augstākais ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments valstī. Nacionālais attīstības plāns ir hierarhiski augstākais vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments, kam ir jāsekmē Latvija2030 izvirzīto mērķu sasniegšana.

Latvija2030 kā vienu no mērķiem izvirza - būt ES līderei dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā, nosakot tādus prioritāros ilgtermiņa rīcības virzienus, kā dabas kapitāla pārvaldība, tirgus instrumentu izveide ekosistēmu pakalpojumiem, dabas aktīvu kapitalizēšana un ilgtspējīga dzīvesveida veicināšana.

Vides politikas pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 26.03.2014. rīkojumu Nr.130) ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments vides jomā, kurā formulēti pašreizējie Latvijas vides politikas mērķi, risināmās problēmas, politikas pamatprincipi un sagaidāmie rezultāti, kā arī rīcības virzieni politikas mērķu sasniegšanai. Vides politikas pamatnostādnes ir nozares politikas pamatnostādnes, kas NAP2027 darbības laikam ir turpmāk izstrādājamas Tās vistiešāk ir saistītas ar NAP2027 prioritāti “*Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība*”.

Klimata pārmaiņu jomas pārvaldībā, lai īstenotu Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam, Eiropas Savienības likumdošanā un ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Parīzes nolīgumā noteikto, ir izstrādāti nacionālie klimata pārmaiņu plāni, kuri darbosies NAP2027 īstenošanas periodā:

- 1) *“Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam”* (Ministru kabineta 2019. gada 17. jūlija rīkojums Nr. 380 “Par Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam”). Plāna mērķis ir mazināt Latvijas cilvēku, tautsaimniecības, infrastruktūras, apbūves un dabas ievainojamību pret klimata pārmaiņu ietekmēm un veicināt klimata pārmaiņu radīto iespēju izmantošanu. Plānotie pielāgošanās pasākumi ir balstīti uz pētījumiem par risku un ievainojamības novērtēšanu un pielāgošanās pasākumu identificēšanu sešās jomās: ainavu plānošana un tūrisms, bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmu pakalpojumi, civilā aizsardzība un ārkārtas palīdzība, būvniecība un infrastruktūras plānošana, veselība un labklājība, lauksaimniecība un mežsaimniecība.
- 2) *Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam* (Ministru kabineta 2019. gada 17. jūlijā rīkojums Nr. 380 “Par Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam”) Plāna virsmērķis ir mazināt Latvijas cilvēku, tautsaimniecības, infrastruktūras, apbūves un dabas ievainojamību pret klimata pārmaiņu ietekmēm un veicināt klimata pārmaiņu radīto iespēju izmantošanu. Plāna sasniegšanai ir izvirzīti pieci stratēģiskie mērķi:
  - 1) Cilvēku dzīvība, veselība un labklājība, neatkarīgi no dzimuma, vecuma un sociālās piederības, ir pasargāta no klimata pārmaiņu nelabvēlīgas ietekmes;
  - 2) Tautsaimniecība spēj pielāgoties klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm un izmantot klimata pārmaiņu sniegtās iespējas;
  - 3) Infrastruktūra un apbūve ir klimatnoturīga un plānota atbilstoši iespējamiem klimata riskiem;
  - 4) Latvijas daba un kultūrvēsturiskās vērtības ir saglabātas un klimata pārmaiņu negatīvā ietekme uz tām - mazināta;
  - 6) Ir nodrošināta zinātniskajā argumentācijā balstīta informācija, tai skaitā monitorings un prognozes, kas veicina pielāgošanās klimata pārmaiņām aspektu integrēšanu nozaru politiku un teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, kā arī sabiedrības informēšanu.

6. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANAS BŪTISKĀS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS

Šajā nodaļā sniegts Plāna stratēģisko mērķu, prioritāšu, rīcības virzienu, to mērķu un indikatoru, kā arī plānoto uzdevumu iespējamās īstenošanas būtiskās ietekmes un vidi vērtējums. Ietekmes uz vidi novērtējums veikts SIVN procesa indentificētajiem galvenajiem ietekmes uz vidi aspektiem: 1) dabas kapitāla (dabas resursu un dabas vērtību) saglabāšana un 2) vides kvalitātes uzlabošana (3.nodaļa).

Ietekmju novērtējums sagatavots norādot tiešās, netiešās, īstermiņa, ilgtermiņa, pozitīvās, negatīvās un kumulatīvās ietekmes. Ar *tiešajām* ietekmēm šajā novērtējumā tiek saprastas tādas ietekmes, kuras uz apkārtējo vidi iedarbojas tieši un nepastarpināti, ar *netiešajām* – ietekmes, kuras mijiedarbojoties ar vidi, pastarpināti rada izmaiņas apkārtējā vidē, ar *pozitīvajām* - ietekmes, kas vērstas uz vides kvalitātes uzlabošanu, slodzes uz apkārtējo vidi mazināšanu un ierobežošanu, dabas resursu stāvokļa uzlabošanu vai vairošanu, ar *negatīvajām* – ietekmes, kuras var izraisīt vides kvalitātes pasliktināšanu, slodzes uz vidi palielināšanu un dabas resursu noplicināšanu, to stāvokļa pasliktināšanu. Jāuzsver, ka iespējamās negatīvās ietekmes uz vidi var samazināt vai novērst pasākumu plānošanas un ieviešanas procesā (7. nodaļa). *Īslaicīgās* ietekmes izpaužas darbības (piemēram, būvdarbi) norises laikā vai īsu laiku pēc darbības ieviešanas, *vidēja termiņa* ietekmes izpaudīsies NAP2027 ieviešanas laikā līdz 2027.gadam, *ilgtermiņa* ietekmes izpaudīsies pēc NAP2027 īstenošanas.

Novērtējums sagatavots NAP2027 stratēģiskajai daļai (vīzija, stratēģiskie mērķi, 6.1. nodaļa), NAP2027 īstenošanas daļai (prioritātes, rīcības virzieni, uzdevumi), atsevišķā nodaļā apkopots sagaidāmās pārrobežu ietekmes vērtējums (6.3. nodaļa), kā arī alternatīvu salīdzinājums (6.4. nodaļa). Novērtējumā raksturotas arī *kumulatīvās ietekmes, ietekmju mijiedarbības*, kuras lielākoties izpaudīsies ilgtermiņā, dažādu ietekmes uz vidi faktoru un sociālekonomisko aktivitāšu mijiedarbībā (6.5. nodaļa).

6.1. NAP 2027 stratēģiskās daļas vērtējums

NAP2027 vīzijas vērtējums

Plāna *vīzijā* uzsvērts, ka Latvija kā pilnvērtīga Eiropas valsts šobrīd ir gatava, lai veiktu visaptverošas pārmaiņas un nodrošinātu stingru attīstības kursu nākotnē. NAP2027 plānotas fundamentālas pārmaiņas un izaugsme četros virzienos: *vienlīdzīgas tiesības, dzīves kvalitāte, zināšanu sabiedrība un atbildīga Latvija*.

Virziens *atbildīga Latvija* ir tieši saistīts ar NAP2027 ietekmes aspektiem, jo tajā plānots valsts attīstības virziens un atbildīga rīcība, risinot klimata pārmaiņu apdraudējumu, kas pašlaik ir viena no aktuālākajām vides problēmām pasaulē. Eiropas Savienībā tās risināšanai noteikti vides aizsardzības mērķi 7.VRP un klimatneitrālas, zaļas, taisnīgas un sociālas Eiropas attīstība akcentēta kā attīstības virziens 8.VRP, kas noteikts vides aizsardzības mērķus NAP 2027 īstenošanas laikā, sagatavošanai. Šī virziena attīstībai valstī būs tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursu saglabāšanu, to ilgtspējīgu attīstību, kā arī SEG emisiju mazināšanu.

Zināšanu sabiedrība ir noteikts kā kopējs virziens pārmaiņām izglītībā un zinātnē, pilsoniskajā apziņā, mediju telpā un tautsaimniecībā. Tā īstenošanai ilgtermiņā ir prognozējama gan tieša, gan netieša ietekme uz dabas resursu un dabas vērtību saglabāšanu,

kā arī uz vides kvalitāti. Jaunu zināšanu, tehnoloģiju un vides jautājumu risinājumu ieviešana sagaidāms, ka tieši ietekmēs dabas resursu patēriņu tautsaimniecībā, to samazinot vai efektīvāk izmantojot un radot augstas pievienotās vērtības produktus, atkarībā no tautsaimniecības nozares specifikas – mazinās vides piesārņojumu (gaisa piesārņojums, SEG emisijas, radīto atkritumu apjomi, paaugstinot to pārstrādes un otrreizējas izmantošanas līmeni u.c.). Vīzijas izklāsta uzsvērts, ka Latvijas “...eksportā izejmateriālu izstrādi apsteidz tehnoloģiskās kompetences, zināšanu ietilpīga bioekonomika, biomedicīna un biofarmācija, viedie materiāli un inženiersistēmas, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, viedā enerģētika un citas viedās specializācijas nozares ar augstu izpētes un attīstības ieguldījumu īpatsvaru.” Tas ļauj secināt, ka, īstenojoties vīzijai, ir mazināta dabas resursu izmantošana, kas līdz šim gan Latvijā, gan visā Eiropas Savienībā ir atzīta problēma, un valsts attīstība balstās uz jaunāko zinātnes un tehnoloģiju sasniegumiem.

Zināšanu sabiedrības attīstībai savukārt būs netieša ietekme uz vidi, jo attiecībā uz dabas kapitālu un vide kvalitāti integrējot zinātnes sasniegumus un atziņas izglītības sistēmā, tālākā nākotnē, šo izglītību saņēmušajiem cilvēkiem, iesaistoties zinātnē un tautsaimniecībā, attīstot jaunas tehnoloģijas, sagaidāma pozitīva ietekme uz dabas resursu izmantošanu, vides kvalitātes uzlabošanu.

Virzīenu *atbildīga Latvija un zināšanu sabiedrība* attīstība saistībā ar dabas kapitāla ilgtspējīgu attīstību un vides kvalitātes uzlabošanu kopumā, savstarpēji mijiedarbojoties, ietekmēs dzīves vides kvalitāti, radot priekšnoteikumus Latvijas iedzīvotāju labklājības un iespēju pieaugumam, tiesību īstenošanai caur valsts sniegtajiem pakalpojumiem. Jāatzīmē, ka Eiropas Savienības vides politikas dokumentos (3. nodaļa) ir uzsvērts, ka esošā slodze uz dabas resursiem apdraud pašreizējās un nākamo paaudžu labklājību un nākotnes izredzes. Virzieniem *atbildīga Latvija un zināšanu sabiedrība* - netieša ilgtermiņa ietekme uz dabas resursiem un vides kvalitāti, kas izpaudīsies, nākamajos plānošanas periodos, ja NAP2027 darbības laikā tiek sasniegti izvirzītie mērķi.

Vērtējums: NAP2027, tās ieviešanas gadījumā sasniedzot noteikto vīziju, būs tieša un/vai netieša, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursu dabas resursu un dabas vērtību saglabāšanu un vides kvalitātes uzlabošanu.

NAP2027 stratēģisko mērķu vērtējums

Stratēģiskais mērķis “vienlīdzīgas iespējas” ir tieši saistīts ar valsts attīstības sociāli ekonomiskos aspektu, jo vērsts uz sociālo taisnīgumu ienākumu nevienlīdzības mazināšanai. Netieši, pieaugot produktivitātei un ekonomiskajai stabilitātei, var paaugstināties arī dabas resursus izmantošana un vides piesārņojums. Tādēļ ir svarīgi, ka produktivitātes pieaugums, ekonomiska stabilitāte, tautsaimniecības attīstība tiek saistīta ar NAP2027 otru stratēģisko mērķi “*produktivitāte un ienākumi*”. Ja līdz 2027.gadam plānotais produktivitātes un ienākumu pieaugumu tiek īstenots, to balstot uz mērķtiecīgu resursu ieguldīšanu augstākas pievienotās vērtības radīšanai, kā arī uz zināšanām un inovācijām, tad, ciktāl šī attīstība attieksies uz vides aspektiem, NAP2027 ieviešana mazinās dabas resursu izmantošanu, sekmēs vides kvalitātes uzlabošanu.

Stratēģiskais mērķis “*sociālā uzticēšanās*” tieši attiecas uz sociālo aspektu. Taču, vairojot sabiedrības iesaisti, līdzsvarojot dažādu sabiedrības grupu intereses kopējam sabiedriskajam labumam un mērķtiecīgāk skaidrojot izvēles un cēloņsakarības, kas ietekmē valsts ilgtermiņa

izaugsmi, t.sk. dažādas tautsaimniecības jomas netieši tiks ietekmēta arī dabas resursu izmantošana tautsaimniecībā, efektīvu tehnoloģiju, inovāciju ieviešana ražošanas procesos, radītā piesārņojuma mazināšanā, atkritumu pārstrādē. Pieaugot sabiedrības iesaistei, mainoties izpratnei par sabiedrisko labumu, sagaidāms, ka turpinās pieaugt izpratne par bioloģiskās daudzveidības vērtībām un nozīmi dabas resursu saglabāšanā. Tādejādi, stratēģiskā mērķa ieviešanai būs netieša ietekme uz šajā SIVN identificētajiem vides aspektiem.

Stratēģisko mērķu sasniegšanai nominālais darba ražīgums uz vienu darba stundu (procentos no ES vidējā, %), Džini koeficients (%), nabadzības riska indekss bērniem (%), iedzīvotāju politiskās uzticēšanās indekss (%), savstarpējā uzticēšanās (%), kas ir tieši attiecināmi uz sociālo aspektu. Indikatori neietver vides aizsardzības jomas rādītājus, taču, ņemot vērā to, ka vides tēma detalizētāk ir plānota, nosakot attīstības prioritātes, rīcības virzienu un uzdevumus, kā arī to, ka nenoliedzami NP2027 stratēģisko mērķu sasniegšana ir iespējama tikai realizējot NAP2027 kopumā, tad speciālu vides indikatoru noteikšana NAP2027 stratēģiskajiem mērķiem nav nepieciešama.

Vērtējums: pozitīva, tieša vai netieša, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursu izmantošanu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un vides kvalitātes uzlabošanu.

6.2. NAP2027 īstenošanas ietekmes uz vidi novērtējums

NAP2027 operacionālo daļu, kas detalizē Plāna stratēģisko mērķu ieviešanas plānojumu, veido prioritātes, rīcības virzieni un uzdevumi. Šajā nodaļā sniegts iepriekšminētās NAP2027 daļas ietekmes uz vidi novērtējums.

Būtisko ietekmju vērtējums ir sagatavots atbilstoši NAP2027 detalizācijas pakāpei, t.i., ar detalizāciju līdz rīcību virzienu indikatoriem un uzdevumiem rīcību virzienu ieviešanai. NAP2027 detalizācijas pakāpe neļauj precīzi novērtēt visas iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi, jo faktiskās ietekmes vidē veidosies realizējot konkrētus projektus, kuri tiks plānoti un projektēti daudz detalizētāk, līdz ar to ir iespējams, ka NAP2027 ieviešanas laikā var veidoties jaunas būtiskas ietekmes uz vidi. Taču kopumā sagaidāms, ka tās būs lokālas ietekmes projektu realizācijas vietās un tās attieksies uz šajā vides pārskatā identificētajiem galvenajiem ietekmes uz vidi aspektiem.

Novērtējuma kopsavilkums apkopots 5. tabulā.

5. tabula NAP2027 īstenošanas būtisko ietekmju vērtējums

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
Prioritāte “Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki”		
Mērķis: <i>Veseli un aktīvi cilvēki Latvijā kopā veido iekļaujošu sabiedrību, kurā dzimst vairāk bērnu, ir vairāk laimīgu ģimeņu, atbildīgu un par nākotni drošu bērnu vecāku</i>		
Prioritāte attiecas uz sociālo aspektu, tieši nav saistīta ar ietekmi uz dabas resursiem, dabas vērtībām un vides kvalitāti. Pastarpināti prioritātes mērķa sasniegšana ir saistīta pārējo NAP2027 prioritāšu, piemēram,		

⁷⁷ Uzrādīti uzdevumi, kuru ieviešanas ietekme tieši vai netieši ir saistīta ar ietekmi uz vidi

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
	<p>“Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība”, “Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei”, arī - “ Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība” un pārējo prioritāšu ietekmi, jo vesela, aktīva sabiedrība, kurā ir priekšnoteikumi stipru ģimeņu attīstībai ir saistīta ar šo prioritāšu ieviešanas rezultātiem, t.i. prioritātes “Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki” mērķa sasniegšana un rezultātu stabilizēšana nākamajā plānošanas periodā ir atkarīga no pozitīviem rezultātiem, kas tiks sasniegti attiecībā uz dabas resursu un dabas vērtību saglabāšanu un vides kvalitātes uzlabošanu pārējās NAP2027 noteiktajās prioritātēs. Savukārt NAP2027 prioritātēm noteikto mērķu nesasniegšana nākotnē var negatīvi ietekmēt šajā prioritātē ietvertos mērķu sasniegšanu. Ietekme izpaudīsies nākamajā vidēja termiņa plānošanas periodā un tālākā nākotnē.</p>	
RV “Uz cilvēku centrēta veselības aprūpe”	<p>Prioritātē plānotajiem rīcības virzieniem ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām un vides kvalitāti nav identificēta.</p> <p>Rīcības virzieniem noteiktie mērķu sasniegšanas indikatori un uzdevumi nav tieši vai netieši saistīti ar ietekmi uz vidi.</p>	
RV “Psiholoģiskā un emocionālā labklājība”		
RV “Stipras ģimenes paaudzēs”		
RV “Sociālā iekļaušana”		
<p>Prioritāte “Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei” Mērķis: <i>Zinoša, iekļaujoša un radoša sabiedrība efektīvā, inovatīvā un ražīgā tautsaimniecībā</i></p>		
<p>Prioritāte ir saistīta ar netiešu ietekmi uz vidi. Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām un vides kvalitātes aspektu ir sagaidāma RV “Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai” īstenošanai, netieša ietekme ir identificēta arī rīcības virziena “RV “Kvalitatīva, pieejama, iekļaujoša izglītība” realizēšanai saistībā ar plānotajām pārmaiņām jaunā satura izglītībā vispārējā izglītības sistēmā un sagaidāmo rezultātu ilgtermiņā, kad augstāko izglītību saņēmusī sabiedrības daļa sāk darboties tautsaimniecībā un zinātnē.</p>		
RV “Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai”	RV mērķis “Zinātnes izcilība sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai” ir vērsts uz efektīvas, inovatīvas zināšanu ekonomikas veidošanu un zinošas, iekļaujošas un radošas sabiedrības attīstību, vairojot un prasmīgi izmantojot cilvēku zināšanas un prasmes, īstenojot pāreju no resursu ekonomikas uz zināšanās, radošumā un inovācijā balstītu ekonomikas modeli un nodrošinot tam nepieciešamo augsti kvalificēto darbaspēku.	
	Netieša, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursiem un dabas vērtībām.	Netieša, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti.
132.p. Uzdevums: pētniecības cilvēkresursu piesaiste un kapacitātes celšana, piešķirot finanšu resursus doktorantu skaita un vienam doktorantam paredzētā finansējuma būtiskai palielināšanai, īstenojot pēcdoktorantūras finansēšanas programmu, piesaistot ārvalstu pētniekus, finansējot Latvijas talantu studijas labākajās ārvalstu universitātēs, plašāk iesaistoties starptautiskajā sadarbībā, īpaši īstenojot darbu pētniecībā saistībā ar prioritārajiem virzieniem zinātnē un Viedās	Ja uzdevuma ieviešanas rezultātā ilgtermiņā pētniecības darba rezultāti un Viedās specializācijas stratēģijas mērķu sasniegšana ir saistīta ar dabas resursu tradicionālās, intensīvās izmantošanas mazināšanu, dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanas un tās vērtību paaugstināšanu, - <i>pozitīva, netieša, ilgtermiņa</i>	Ja uzdevuma ieviešanas rezultātā ilgtermiņā pētniecības darba rezultāti ir saistīti ar vides kvalitātes aspektu (gaisa kvalitāte, SEG emisijas, ūdeņu kvalitāte un citi) uzlabošanu, - <i>pozitīva, netieša, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti vai ietekme, kura nav būtiska.</i>

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
specializācijas stratēģijas ⁷⁸ mērķu sasniegšanu.	<i>ietekme uz dabas kapitālu vai ietekme, kura nav būtiska.</i>	
135.p. Uzdevums: Valsts un pašvaldību institūciju un publisko personu kapitālsabiedrību P&A stratēģiskās plānošanas un analītiskās kapacitātes stiprināšana un līderība pētījumu un inovācijas pasūtīšanā un ieviešanā, jo īpaši valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību ieguldījums eksportspējīgu produktu vai pakalpojumu radīšanai un ieviešanai	Ja valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību darbībā tiek ieviestas inovācijas un radīti eksportspējīgi produkti vai pakalpojumi, kuri ir saistīti ar dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, tās vērtību paaugstināšanu, - <i>pozitīva, netieša, ilgtermiņa ietekme uz dabas kapitālu vai ietekme, kura nav būtiska.</i>	Ja valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību darbībā tiek ieviestas inovācijas un radīti eksportspējīgi produkti vai pakalpojumi, kuri ir saistīti ar vides kvalitātes aspektu (gaisa kvalitāte, SEG emisijas, ūdeņu kvalitāte un citi) uzlabošanu, - <i>pozitīva, netieša, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti vai ietekme, kura nav būtiska.</i>
137.p. Uzdevums: Publiskajā sektorā radīto zināšanu tieša nodošana Latvijas mazajiem uzņēmumiem, sociālajiem uzņēmumiem, sabiedriskajām organizācijām un radošajām industrijām	Ja nodotās zināšanas ir saistītas ar dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, tās vērtības paaugstināšanu, - <i>pozitīva, netieša, ilgtermiņa ietekme uz dabas kapitālu vai ietekme, kura nav būtiska.</i>	Ja nodotās zināšanas ir saistītas ar vides kvalitātes aspektu (gaisa kvalitāte, SEG emisijas, ūdeņu kvalitāte un citi) uzlabošanu, - <i>pozitīva, netieša, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti vai ietekme, kura nav būtiska.</i>
RV “Kvalitatīva, pieejama, iekļaujoša izglītība”	RV mērķī akcentēta izglītības kvalitāte uzņēmējdarbībā un dzīvī izmantojamu zināšanu un prasmju ieguvei ikvienam valsts iedzīvotājam. Gan uzņēmējdarbība, gan iedzīvotāju zināšanas par vides procesiem un ikdienas paradumi ir saistīti ar ietekmi uz vidi, sekmējot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, mazinot vides piesārņojumu, ietekmi uz klimata pārmaiņām.	
	Netieša, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursiem un dabas vērtībām.	Netieša, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti.
146.p. Uzdevums: Jaunā mācību satura un pieejas kvalitatīva ieviešana vispārējā izglītībā un mācību pieejas labās prakses izplatīšana, īpaši akcentējot uzņēmējspēju apguvi, STEM/STEAM prasmju apguvi, mācību vides uzlabojumus, t.sk. ieviešot digitālus risinājumus, izglītības procesa individualizāciju un talantu attīstības iniciatīvas, kvalitatīvus un vispusīgus interešu izglītības pasākumus (t.sk. skolas vidē), efektīvu karjeras izglītību un stiprinot skolas	Jaunā mācību satura un pieejas kvalitatīva ieviešanai vispārējā izglītībā un mācību pieejas labās prakses izplatīšanai, attiecībā uz uzņēmējdarbību, cilvēku ikdienas paradumiem un dabas kapitālu, - <i>netieša, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursiem un dabas vērtībām vai ietekme, kura nav būtiska.</i>	Jaunā mācību satura un pieejas kvalitatīva ieviešanai vispārējā izglītībā un mācību pieejas labās prakses izplatīšanai, attiecībā uz uzņēmējdarbību, cilvēku ikdienas paradumiem un vides kvalitāti, - <i>netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti vai ietekme, kura nav būtiska.</i>

⁷⁸ Ietver 5 specializācijas jomas: zināšanu ietilpīga bioekonomika; biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
sadarbību ar vecākiem un citiem būtiskiem sadarbības partneriem		
149.p. Uzdevums: Augstskolu kā inovācijas centru pasaules līmeņa zināšanu radīšanai, pārnesi un gudrai izaugsmei stiprināšana, tai skaitā starptautiskajiem standartiem atbilstošu doktorantūras studiju īstenošana un publiskā sektora speciālistu sagatavošana, uzlabojot saikni ar uzņēmumiem un darba tirgu ar fokusu uz zināšanu ietilpīgu produktu un pakalpojumu radīšanu, atbalstot pētniecībā balstītas studijas un mācīšanās izcilību, starptautisko sadarbību un internacionalizāciju, stiprinot nacionāla mēroga reģionālās un nozaru zināšanu partnerības	Ja augstskolu kā inovācijas centru darbība ir saistīta ar dabas resursiem un dabas vērtību iesaisti uzņēmējdarbībā, tautsaimniecībā- <i>netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursiem un dabas vērtībām vai ietekme, kura nav būtiska.</i>	Ja augstskolu kā inovācijas centru darbība ir saistīta ar jaunu tehnoloģiju ieviešanu uzņēmējdarbībā, tautsaimniecībā- <i>netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti vai ietekme, kura nav būtiska.</i>
<p>Prioritāte “ Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība”</p> <p>Mērķis: <i>Inovācijas rezultātā gūts produktivitātes kāpums kā pamats Latvijas uzņēmumu izaugsmei globālajā tirgū un materiālās labklājības pieaugums</i></p>		
<p>Plānotais produktivitātes un materiālās labklājības pieaugums ir saistīts ar ietekmi uz vidi. Tieša vai netieša ietekme identificēta RV “Produktivitāte un inovācija” un „Kapitāls un uzņēmējdarbības vide”.</p>		
RV „Produktivitāte un inovācija”	RV mērķis: <i>“Uzņēmumu izaugsme un konkurētspēja ir balstīta spējā uz zinātnes bāzes radīt un pārdot pieprasītus, zināšanu ietilpīgus produktus un pakalpojumus, iekļaujoties arvien augstākas pievienotās vērtības globālajās ķēdēs. Viedā specializācija, inovācija, tehnoloģiju attīstība un modernizācija, kā arī mērķtiecīgi ieguldījumi cilvēkkapitālā ir pamats produktivitātes kāpumam.”</i> RV ietekmi uz vidi nosaka inovāciju un uz zinātnes bāzes radītu produktu saturs. Ietekme ir identificējama, ja tas ietver dabas resursu ilgspējīgas izmantošanas, dabas vērtība saglabāšanas un vides kvalitātes aspektus.	Atkarībā no inovāciju un uz zinātnes bāzes radītu produktu satura – <i>netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursiem, to vērtībām, resursu ilgspējīgu attīstību, efektīvāk izmantojot pieejamos dabas resursus.</i>
189.p. Uzdevums: Viedās specializācijas stratēģijas ieviešana 5 specializācijas jomās: zināšanu ietilpīga bioekonomika; biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas; viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas; viedā enerģētika; informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	Viedās specializācijas stratēģijas ieviešana tās specializācijas jomās ir saistīta ar dabas resursu specifisku īpašību izpēti un mērķtiecīgu izmantošanu, vai ar uz iegūto zināšanu bāzes produktu sintēzi laboratorijās, pētniecības centros un ražotnēs, neiesaistot dabas resursus.	Viedās specializācijas jomu attīstība ražošanas līmenī, atkarībā no specializācijas jomas būs saistītas ar vides piesārņojuma veidošanos, taču salīdzinot ar tradicionālajam tehnoloģijām līdzīgu produktu ražošanai, sagaidāms, ka piesārņojošo vielu apjoms būs mazāks. Taču jāatzīmē, ka biomedicīnas, biofarmācijas un

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
	<i>Pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursu izmantošanas mazināšanu vai izmantošanas efektivitātes paaugstināšanu.</i>	biotehnoloģijas ražotņu attīstība var būt saistīta ar specifiska vides piesārņojuma veidošanos ūdenī, atmosfēras gaisā. <i>Pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti samazinot vides piesārņojuma apjomu, salīdzinot ar esošajām tehnoloģijām. Negatīva ietekme uz vides kvalitāti, specifiska vides piesārņojuma veidošanās gadījumā. Ņemot vērā to, ka uzdevuma detalizācija precīzāk nav pieejama, tad ietekme var būt arī negatīva.</i>
190.p. Uzdevums: Valsts, uzņēmēju un zinātnes sadarbības, zināšanu nodošanas, jaunu produktu un pakalpojumu attīstības un cilvēkresursu piesaistes reģionos atbalstīšana, koncentrējot pieejamo atbalstu un neveicinot privāto investīciju aizvietošanu	Zinātnes sadarbība, zināšanu nodošana jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai sagaidāms, ka būs saistīta ar pozitīvu ietekmi uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, efektīvāk izmantojot pieejamos dabas resursus. <i>Pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme. Atbalstot cilvēkresursu piesaisti reģionos, ietekme arī izpaudīsies reģionālā līmenī.</i>	Zinātnes sadarbības, zināšanu nodošanas jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai ir iespējama <i>tieša, arī netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti</i> , samazinot apkārtējā vidē novadāmo piesārņojošo vielu apjomus. <i>Iespējams arī, ka ietekme nav būtiska.</i> <i>Atbalstot cilvēkresursu piesaisti reģionos, ietekme arī izpaudīsies reģionālā līmenī.</i>
191.p. Uzdevums: Stratēģisku inovācijas partnerību un ekosistēmu attīstības atbalstīšana, t.sk. reģionālo zināšanu partnerību attīstībai un dizaina inovācijai	Iespējama ietekme uz dabas kapitāla dabas vērtību aspektu, atbalstot ekosistēmu attīstību. <i>Pozitīva, tieša vai netieša, ilgtermiņa ietekme uz ekosistēmu attīstību, vairojot to dabas vērtību..</i>	Ņemot vērā Plāna detalizācijas pakāpi, ietekme uz vides kvalitāti nav identificēta.
194.p. Uzdevums: Digitālo tehnoloģiju (digitalizācija, automatizācija, robotizācija, mākslīgais intelekts u.c.) plašākas pielietošanas uzņēmējdarbībā sekmēšana	Ņemot vērā Plāna detalizācijas pakāpi, būtiska ietekme uz dabas kapitālu nav identificēta. Izmantojot digitālās tehnoloģijas, iespējama pozitīva ietekme uz dabas resursu racionālu izmantošanu, optimizējot to patēriņu.	Izmantojot digitālās tehnoloģijas (automatizācija, robotizācija) ražošanas procesos, iespējama <i>pozitīva ietekme uz vides kvalitāti</i> , mazinot apkārtējā vidē novadītā piesārņojuma apjomu. Digitalizējot procesus uzņēmumos, viens no blakus efektiem var būt papīra un citu biroja preču lietošanas samazinājums šajos uzņēmumos, kas rada pozitīvu vides pārrobežu ietekmi gan papīra ražotājvalstī, gan visā piegādes

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
		<p>ķēdē, jo samazinās piegādes apjomi – tāpat emisijas.</p> <p><i>Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme.</i></p> <p>Ņemot vērā Plāna detalizācijas pakāpi, nevar spriest par konkrētu uzdevuma rezultātu un <i>iespējams, ka ietekme ir būtiska lokāli, tehnoloģiju ieviešanas vietās.</i></p>
RV „Darbs un ienākumi”	Tieša ietekme RV izklāstā nav identificēta.	Tieša ietekme RV izklāstā nav identificēta.
RV „Kapitāls un uzņēmējdarbības vide”	<p>RV mērķis ir “Tādas tiesiskās, administratīvās un finanšu vides veidošanu, kura veicina konkurētspējīgas uzņēmējdarbības attīstību visā Latvijas teritorijā. Pienācīgi apzinot un efektīvi izmantojot nacionālo resursu un iespēju potenciālu, nodrošināt ārvalstu kapitāla ieplūšanu un izvietojumu Latvijas tautsaimniecībā, kā arī iedrošināt iekšzemes kapitāla lielāku piesaisti uzņēmējdarbības attīstībā.”</p> <p>RV ietekmi uz vidi nosaka konkrētu uzņēmējdarbības veidu attīstība un to iesaiste dabas resursu izmantošanā, dabas vērtība saglabāšanā un vides kvalitātes uzlabošanā.</p> <p>Te jāuzsver, ka, atbalstot ārvalstu investoru piesaisti zināšanu un tehnoloģiski ietilpīgā ražošanā, var būt vairāki, savstarpēji pretēji efekti uz vides stāvokli. No vienas puses – ražošana kļūst racionālāka/ efektīvāka, kam ir sagaidāma pozitīvai ietekme uz vides situāciju. No otras puses – ja ražošanas faktoru salikums ir ražotājam izdevīgs, paaugstināts kaitējums videi var rasties no paaugstināta ražošanas apjoma/ intensifikācijas. Tāpat arī tehnoloģiski ietilpīga un zinātnes sasniegumam balstīta ražošana var nozīmēt ļoti specifisku materiālu, kas nereti ir videi kaitīgi, ja netiek izmantoti un utilizēti pareizi, izmantošanu.</p>	<p><i>Netieša vai tieša, pozitīva vai negatīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursiem. Iespējams, ka ietekme nav būtiska.</i></p>
227.p. Uzdevums: Kapitāla tirgus (t.sk. "zaļo" finansēšanas instrumentu) attīstīšana un finansējuma pieejamības veicināšana (t.sk. caur finanšu inovācijas un kreditēšanas tempu pieaugumu atbilstoši IKP izaugsmei)	<p>Intensīvi attīstoties uzņēmējdarbībai atkarībā no uzņēmējdarbības veida iespējama gan pozitīva, gan arī negatīva ietekme dabas resursu izmantošanu. Ieviešot “zaļos” finansēšanas instrumentus, lokāli prognozējama <i>pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme uz dabas kapitālu, veicinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu vai arī ietekme nebūs būtiska.</i></p>	<p>Intensīvi attīstoties uzņēmējdarbībai atkarībā no uzņēmējdarbības veida un apjoma attīstības centros – Rīgā, citās pilsētās un Rīgas metropoles areālā, iespējama negatīva ietekme uz vides kvalitāti (gāisa piesārņojums, SEG emisijas u.c.). Ieviešot “zaļos” finansēšanas instrumentus, tos kombinējot ar inovatīviem risinājumiem ražošanas procesos – <i>lokāli</i> (finanšu kapitāla piesaistes un ar to saistītās attīstības</p>

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
		vietās) pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme vai nebūtiska ietekme.
230.p. Uzdevums: Valsts pārvaldes rīcībā esošo datu saprātīga atvēršana, uzlabojot privātā sektora konkurētspēju un inovatīvu produktu un pakalpojumu izstrādi	Iespējama netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursu racionālu izmantošanu, ja inovatīvo produktu Ņemot vērā NAP2027 detalizācijas pakāpi, nevar spriest par ietekmes būtiskumu.	Iespējama netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti, ja dabas resursu racionālu izmantošanu. Ņemot vērā NAP2027 detalizācijas pakāpi, nevar spriest par ietekmes būtiskumu.
Prioritāte “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība”		
Mērķis: <i>Dzīves vides kvalitātes uzlabošana līdzsvarotai reģionu attīstībai</i>		
<p>Prioritātes mērķa īstenošana būs saistīta ar apkārtējās vides un infrastruktūras faktoru kopumu un to mijiedarbību, kas raksturo vides kvalitāti un tīrību, kā arī svarīgāko pakalpojumu (transports, mājoklis, energoapgāde, elektroniskie sakari) kvalitāti un pieejamību.</p> <p>Prioritātes mērķa pamatojumā uzsvērta Latvijas reģionos unikālas dzīves vides pieejamība un sasniedzamība, kas ir reģionu pievilcības un konkurētspējas priekšnosacījumi. Veselīga dzīvesveida veicināšanā nozīmīga ir zaļas, bioloģiski daudzveidīgas un tīras apkārtējās vides ilgtspēja.</p> <p>Lokālās uzņēmējdarbības atbalsta sistēmu veidošana plānota tās balsot uz resursu analīzes datiem par reģionu ekonomiskajām, sociālajām un ekoloģiskajām priekšrocībām, izmantojot energoresursu pieejamība enerģijas ražošanā, kā arī integrējot uzņēmējdarbība zinātnes sasniegumus attiecībā uz vietējo, atjaunojamo un alternatīvo resursu plašāku izmantošanu un integrēšanu enerģijas ražošanā, produktivitātes paaugstināšanu.</p> <p>Prioritātē iekļautie rīcības virzieni un uzdevumi risina arī klimata pārmaiņu mazināšanas jautājumus, nodrošinot klimata, enerģētikas un atkritumu apsaimniekošanas starptautisko un nacionālo mērķu sasniegšanu.</p> <p>Prioritātē plānota arī plaši pieejamo dabas resursu izmantojami videi draudzīgu, viedu būvniecības materiālu radīšanai, kas risina sociālo aspektus (cenas, māsaimniecību labklājība u.c.), bet veicinātu arī mobilitāti, attīstītu jaunu videi draudzīgu un zema enerģijas patēriņa mājokļu celtniecība un to pieejamību.</p> <p>Prioritāte nosaka risinājumus transporta infrastruktūras turpmākai attīstībai, kas nodrošina teritoriāli vienmērīgu sasniedzamību un kvalitatīvu iekšējo mobilitāti, apdzīvotajās vietās, tostarp, konkurētspējīgas uzņēmējdarbības attīstībai plānotas attīstīt koncentrētu transporta infrastruktūra, izmantojot dzelzceļu kā sabiedriskā transporta mugurkaulu.</p>		
SIVN procesā tieša vai netieša ietekme uz dabas kapitālu un vides kvalitāti ir identificēta visiem rīcības virzieniem, t.i. “Daba un vide”, “Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi”, “Līdzsvarota reģionālā attīstība” un „Mājoklis”. Prioritātes ieviešana ir saistīta ar starptautisko vides aizsardzības mērķu sasniegšanu vai virzību uz to sasniegšanu, kas kopumā ir vērtējama kā pozitīva, ilgtermiņa ietekme.		
RV “Daba un Vide”	RV mērķis “ <i>Oglekļa maziētīpīga un klimatnoturīga attīstība, lai Latvija sasniegtu klimata, enerģētikas un atkritumu apsaimniekošanas nacionālos mērķus un nodrošinātu vides kvalitātes saglabāšanu un uzlabošanu, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, kas balstīta zinātniskajos pētījumos, līdzsvarojot ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās intereses. Īstenota vides un enerģētikas politika, kas balstīta uz taisnīgumu un savstarpējo uzticēšanos, sabiedrības atbalstu dabas un klimata aizsardzības pasākumiem, nosakot skaidrus un atklātus valsts un iedzīvotāju sadarbības modeļus un iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā</i> ”.	

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
	RV mērķa pamatojums un tā sasniegšanai noteiktie indikatori tieši attiecas uz NAP2027 ietekmi uz dabas kapitālu un vides kvalitāti.	
	<i>Pozitīva, tieša vai netieša, ietekme uz dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu</i>	<i>Pozitīva, tieša vai netieša, ietekme uz vides stāvokli: gaisa kvalitāti, ūdeņu kvalitāti, atkritumu pārstrādi, klimata pārmaiņu rādītājiem, nodrošinot klimata, enerģētikas un atkritumu apsaimniekošanas nacionālo mērķu sasniegšanu. RV mērķa sasniegšanas gadījumā, mainot iedzīvotāju un uzņēmēju ražošanas, patēriņa un rīcības paradumus, tiks mazināta antropogēnā slodze Rīgas pilsētas kodolā, kas atbilstoši gan esošās situācijas vērtējumam (4.2. nodaļa), gan NAP2027 šī RV pamatnostādņēm ir izdalāma kā problēmteritorija.</i>
258.p.Uzdevums: Tautsaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana, izmantojot klimata tehnoloģiju atklājumus, un pieaugošas oglekļa dioksīda piesaistes nodrošināšana virzībai uz klimatnoturīgu ekonomikas attīstību	Uzdevuma īstenošanas rezultātā, mazinoties SEG emisijām, paaugstinoties CO ₂ piesaistei ZIZIMM, mainīsies - uzlabosies dabas vides stāvoklis, kas netieši sekmēs arī bioloģiskās daudzveidības attīstību. Kā indikatori uzdevuma efektivitātes novērtēšanai noteikti putnu indeksi (lauku putnu indekss un meža putnu indekss). Uzdevuma ieviešana tieši attiecas uz ES mērķu sasniegšanu bioloģiskās daudzveidības jomā. <i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz bioloģisko daudzveidību kas izpaužas, kā pozitīvas izmaiņas LPI, MPI rādītājos.</i>	Pieaugošas oglekļa dioksīda piesaistes nodrošināšana virzībai uz klimatnoturīgu ekonomikas attīstību, izmantojot klimata tehnoloģiju atklājumus, mazinās kopējās SEG emisijas, paaugstinās CO ₂ piesaisti noteiktās zemes izmantošanas kategorijās. Uzdevuma ieviešana tieši attiecas uz ES stratēģijā par pielāgošanos klimata pārmaiņām, Parīzes nolīgumā un Klimata un enerģētikas politikas satvarā laikposmam no 2020. gada līdz 2030. gadam noteikto mērķu, prioritāšu un valstu apņemšanos īstenošanu. <i>Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanu, kas izpaužas kā pozitīvas izmaiņas mērķa indikatoros: kopējo SEG emisiju intensitāte pret IKP(ktCO₂ ekv. uz IKP) un CO₂ piesaiste un SEG emisiju attiecība noteiktās ZIZIMM sektora zemes uzskaites kategorijās (ktCO₂ ekv.)</i>
259.p. Uzdevums: Klimata pārmaiņu ietekmju mazināšana, panākot	Uzdevuma ieviešana būs saistīta ar dabas resursu	Uzdevuma izpilde, uzlabojot materiāltehnisko un infrastruktūras,

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
materiāltehniskā un infrastruktūras nodrošinājuma uzlabojumus (katastrofu draudu novēršanas un to pārvaldīšanas pasākumu īstenošanai), kā arī tautsaimniecības nozaru pārvaldībā, izvērtējot jaunākos zinātniskos datus un prognozes par klimatnoturīguma sasniegšanu un stiprināšanu	ilgtspējīgu izmantošanas veicināšanu, mazinot to iesaisti tautsaimniecības jomās, kas saistītas ar SEG emisiju veidošanos. <i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursu izmantošanu.</i>	izvērtējot jaunākos zinātniskos datus un prognozes par klimatnoturīguma sasniegšanu un stiprināšanu, mazinās SEG emisijas, pieaugot IKP Uzdevuma izpilde attiecas uz ES stratēģijā par pielāgošanos klimata pārmaiņām, Parīzes nolīgumā pamatnostādņu un mērķu ieviešanu. <i>Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanu. Mērķa indikators: kopējo SEG emisiju intensitāte pret IKP (ktCO₂ ekv. uz IKP)</i>
260.p. Uzdevums: Gaisa kvalitātes uzlabošana slāpekļa oksīdu (NO _x), amonjaka un daļiņu PM _{2,5} , PM ₁₀ piesārņojuma samazināšanai lielajās pilsētās un valstī kopumā, mērķtiecīgi sasniedzot augstu energoefektivitāti un transporta sistēmas dekarbonizāciju	Uzdevuma ieviešana būs saistīta ar dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanas veicināšanu, mazinot to iesaisti enerģētikas un transporta jomā, ieviešot augstu energoefektivitāti un transporta sistēmas dekarbonizāciju <i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas attīstību.</i>	Uzdevuma izpilde, uzlabojot gaisa kvalitāti attiecībā uz slāpekļa oksīdu (NO _x), amonjaka un daļiņu PM _{2,5} , PM ₁₀ piesārņojuma samazināšanu lielajās pilsētās un valstī kopumā. Uzdevuma izpilde attiecas uz ES Tematiskā stratēģijas par gaisa piesārņojumu un programmas "Tīru gaisu Eiropā" pamatnostādņu un mērķu ieviešanu. <i>Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz gaisa kvalitāti lielajās pilsētās un valstī kopumā, kas izpaužas kā noteikto mērķa indikatoru vērtību samazinājums. Mērķa indikatori: gaisa piesārņojuma samazinājums kt/gadā slāpekļa oksīdiem NO_x, daļiņām PM_{2,5}, amonjakam (NH₃).</i> Lielajās pilsētās ir paaugstināts piesārņojums ar daļiņām PM ₁₀ (piemēram, Rīgā), vai tā vērtības ir tuvu normatīvajos aktos noteiktajiem robežlielumiem (MK noteikumi Nr.1290, 2009.), tādēļ papildus noteiktajiem indikatoriem, ieteicams noteikt arī indikatorus lielajām pilsētām (piemēram, PM ₁₀ , - robežlielumi cilvēka veselības aizsardzībai).
261.p. Uzdevums: Augstas un labas kvalitātes ūdensobjektu īpatsvara palielinājuma panākšana, kā arī jūras vides stāvokļa uzlabošana, samazinot	Uzlabojot ūdeņu ekoloģisko stāvokli, tiks mazināta slodze uz ūdeņu resursiem – upēm,	Uzdevuma izpilde attiecas uz Ūdensstruktūrdirektīvas, LR Ūdens apsaimniekošanas likuma un saistībā ar to izdotajos normatīvajos aktos, UBAAP noteikto vides

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
antropogēnās slodzes kaitīgo ietekmi uz dabas resursiem	ezeriem, piekrastes ūdeņiem, jūru. <i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme. Iespējams – būtiska tikai tālā nākotnē, sasniedzot augstāku augstas un labas kvalitātes ūdensobjektu īpatsvaru nekā plānots NAP2027.</i>	kvalitātes mērķu sasniegšanu. Augstas un labas kvalitātes ūdensobjektu (ŪO) īpatsvara palielinājuma panākšana ir saistīta ar iepriekšminētajos dokumentos noteikto mērķu sasniegšanu. <i>Pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme uz virszemes ūdensobjektu (VŪO) ekoloģisko kvalitāti.</i> Pašlaik Latvijā 21 % VŪO atbilst augstai vai labai ekoloģiskajai kvalitātei. Līdz 2027. g. ir izvirzīts mērķis (indikators) paaugstināt šo īpatsvaru līdz 35%. Jāatzīmē, ka UPBAAP 2016. – 2021.g. laika izņēmums sasniegt labas ekoloģiskās kvalitātes mērķi līdz 2027.g. ir noteikts 43 ŪO (kopskaits 467). Tādējādi NAP2027 nosaka atvieglotākus mērķus nekā tas plānots UBAAP plānos, kaut gan jāatzīmē, ka ņemot vērā ūdeņu ekosistēmu reaģēšanas laiku un citus aspektus, iespējams, ka NAP2027 noteiktais indikators ir reālistiskāks nekā UBAAP 2016.- 2021. plānotais.
262.p. Uzdevums: Aprites ekonomikas, t.sk. ekodizaina, principu piemērošana dažādos tautsaimniecības sektoros vietējo resursu efektīvākai un pilnīgai izmantošanai, bezatkritumu ražošanas panākšanai un ekoloģiskās pēdas nospieduma mazināšanai	Ieviešot ekodizaina principus tautsaimniecībā, tiks sekmēta vietējo resursu efektīvāka un pilnīgai izmantošanai visā produktu aprites ciklā virzībā uz bezatkritumu ražošanas panākšanu. Uzdevuma ieviešanai būs tieša ietekme uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, tos efektīvāk izmantojot un samazinot izmantošanas apjomus tautsaimniecībā. <i>Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz vietējiem dabas resursiem.</i>	Ieviešot ekodizaina principus tautsaimniecībā, samazinot produktu ietekmi uz vidi visā produktu aprites cikla laikā, tiks mazināta piesārņojošo vielu noplūde vai emisijas vidē. Atkarībā no piesārņojuma veida, kurš tiek samazināts, pozitīva ietekme uz vides kvalitāti. <i>Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti. NAP 2027 darbības laikā ietekme nebūs būtiska, izpaudīsies ilgtermiņā un tālākā nākotnē. Mērķa indikators: Kopējo SEG emisiju intensitāte pret IKP.</i>
263.p. uzdevums: Zemes dzīļu resursu apzināšana, izpēte, apsaimniekošanas plānošana vietējo resursu ilgtspējīgai izmantošanai un pārvaldībai	Zemes dzīļu resursu apzināšana, izpēte un apsaimniekošanas plānošana vietējo resursu ilgtspējīgai izmantošanai un pārvaldībai, ilgtermiņā sekmēs racionālu zemes dzīļu resursus	Būtiska ietekme nav identificēta.

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
	izmantošanu, t.sk. NAP2027 reģionālas attīstības un nodarbinātības paaugstināšanas kontekstā. <i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz racionālu dabas resursu izmantošanu. NAP 2027. darbības laikā vai pēc tā iespējams ietekme nebūs būtiska.</i>	
264.p. Uzdevums: Atkritumu rašanās un apglabājamo atkritumu samazināšana un atkritumu pārstrādes īpatsvara palielināšana, īpaši akcentējot bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes un to reģenerācijas īpatsvara un jaudas palielinājumu	Uzdevuma izpilde attiecas uz atkritumu materiālu aprites mazināšanu, tieši un netieši veicinot dabas resursu racionālu izmantošanu, paaugstinot atkritumu pārstrādes īpatsvaru, īpaši attiecībā uz bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes un to reģenerācijas īpatsvara un jaudas palielinājumu. <i>Tieša vai netieša, pozitīva ietekme uz dabas resursu racionālu izmantošanu. Mērķa indikators: Sazīves atkritumu pārstrādes līmenis</i>	Uzdevuma izpilde netieši uzlabos vides kvalitāti, samazinot atkritumu apjomu, kas atrodies vidē rada antropogēno slodzi, vides piesārņojumā risku, kā arī papildus ietekmi uz vidi, tos transportējot uz atkritumu poligoniem. <i>Tieša un netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti. Mērķa indikators: Sazīves atkritumu pārstrādes līmenis.</i>
265.p. Uzdevums: Vēsturiski piesārņoto vietu sanācijas un revitalizācijas pasākumu īstenošana uzlabotas vides kvalitātes (augšņei, gruntij, pazemes un virszemes ūdeņiem) sasniegšanai	Piesārņojuma mazināšana netieši ietekmēs augsnes, pazemes un virszemes ūdeņu resursu stāvokli, paaugstinot to ilgtspējību. <i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa uz dabas resursiem. Lokāla ietekme vēsturiski piesārņoto vietu sanācijas un revitalizācijas vietās.</i>	Vēsturiski piesārņoto vietu sanācijas un revitalizācijas pasākumi to realizācijas vietās uzlabos augsnes, grunts, pazemes un virszemes ūdeņu vides kvalitāti, nodrošinās normatīvajos aktos noteikto vides kvalitātes standartu (robežlielumu utml.) nodrošināšanu, tostarp, augstas un labas ŪO īpatsvara paaugstināšanu (noteikts kā mērķa indikators). <i>Tieša, pozitīva, ilgtermiņa uz dabas resursiem. Lokāla ietekme vēsturiski piesārņoto vietu sanācijas un revitalizācijas vietās.</i>
266.p. Uzdevums: Bioloģiskās daudzveidības aizsardzības sistēmas pilnveidošana, izstrādājot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas mērķus, rādītājus un pasākumus labvēlīga ES nozīmes biotopu un sugu aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai Latvijā	Uzdevuma izpildei būs netieša ietekme uz dabas vērtībām, jo izstrādājot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas mērķus, rādītājus un pasākumus tiks radīti priekšnoteikumi labvēlīga ES nozīmes biotopu	Uzdevuma izpildes rezultātā iespējama UBAAP vides kvalitātes mērķu sasniegšana aizsargājamo teritoriju ūdeņos. <i>Netieša, pozitīva ietekme. Nav būtiska NAP2027 darbības laikā.</i>

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
	<p>un sugu aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai Latvijā.</p> <p>Uzdevuma izpilde nodrošinās ES redzējuma bioloģiskās daudzveidības jomā līdz 2050.g., Biotopu direktīvas un Putnu direktīvas nosacījumu ieviešanu.</p> <p>Pozitīvi ir vērtējams tas, ka uzdevuma izpilde tiks balstīta uz dabas vērtību izpēti, kas valstī veikta NAP2020 darbības laikā - ES Kohēzijas fonda projektu "Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā" ("Dabas skaitīšana").</p> <p><i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz bioloģisko daudzveidību kā dabas kapitāla sastāvdaļu, labvēlīga ES nozīmes biotopu un sugu aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai. Ietekme NAP2027 laikā iespējams nebūs būtiska, izpaudīsies ilgtermiņā vai tālākā nākotnē. Mērķa sasniegšanai noteikti indikatori: Labvēlīgā aizsardzības stāvoklī aizsargājamo biotopu īpatsvars, LPI, MP1</i></p>	<p><i>Ietekme var izpausties tālākā nākotnē.</i></p>
<p>267.p. uzdevums: Aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošana to funkcionalitātes uzlabošanai, pakāpeniski ieviešot sugu aizsardzības un dabas aizsardzības plānus</p>	<p>Uzdevuma izpildei būs tieša ietekme uz dabas vērtībām ĪADT, jo ieviešot sugu aizsardzības un dabas aizsardzības plānus ĪADT tiks īstenoti to aizsardzības un saglabāšanas mērķi. Ietekme izpaudīsies pēc pasākumu realizācijas, vienlaikus nodrošinot veikto pasākumu rezultātu uzturēšanu un stabilizēšanu. Ņemot vērā ekosistēmu reaģēšanas laiku, ietekme izpaudīsies pēc NAP2027 darbības laika- ilgtermiņā vai tālākā nākotnē.</p>	<p>Uzdevuma izpildes rezultātā iespējama UBAAP vides kvalitātes mērķu sasniegšana aizsargājamo teritoriju ūdeņos.</p> <p><i>Netieša, pozitīva ietekme. Nav būtiska NAP2027 darbības laikā. Ietekme var izpausties tālākā nākotnē.</i></p>

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
	<p>Uzdevuma izpilde nodrošinās ES redzējuma bioloģiskās daudzveidības jomā līdz 2050.g., Biotopu direktīvas un Putnu direktīvas nosacījumu ieviešanu.</p> <p><i>Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz bioloģisko daudzveidību IADT, t.sk. Latvijas NATURA2000 teritorijās. Ietekme NAP2027 laikā iespējams nebūs būtiska, izpaudīsies ilgtermiņā vai tālākā nākotnē. Mērķa sasniegšanai noteikti indikatori: Labvēlīgā aizsardzības stāvoklī aizsargājamo biotopu īpatsvars. Ieteicams izvērtēt papildus indikatora noteikšanu, nosakot minimālo IADT apsaimniekošanas plānu skaitu vai sugu plānu skaitam, kas tiks ieviesti NAP2027 darbības laikā.</i></p>	
<p>268.p. Uzdevums: Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu integrēšana tautsaimniecības nozarēs, īstenojot ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu, vienlaikus nodrošinot bioloģiskās un ainavu daudzveidības aizsardzību</p>	<p>Uzdevuma izpildei būs tieša ietekme uz bioloģiskās un ainavu daudzveidības aizsardzību un saglabāšanu, it īpaši ārpus IADT, kur šo dabas vērtību aizsardzības līmenis ir zemāks, tās pakļautas saimnieciskajai darbībai, antropogēnajām slodzēm.</p> <p>Īpaši jāatzīmē, ka šajā uzdevumā ietverta ainavu aizsardzība.</p> <p>Uzdevuma izpilde saistīta ar koordinētu bioloģiskās daudzveidības pasākumu integrēšanu dažādās tautsaimniecības (īpaši lauksaimniecība, mežsaimniecība) nozarēs, kas uzdevumā izpildē prasīs arī papildus resursus izpratnes paaugstināšanai par bioloģiskās daudzveidības un ainavu aizsardzības nozīmi valsts dabas</p>	<p>Uzdevuma izpildes rezultātā iespējama UBAAP vides kvalitātes mērķu sasniegšana aizsargājamo teritoriju ūdeņos.</p> <p><i>Netieša, pozitīva ietekme. Nav būtiska NAP2027 darbības laikā. Ietekme var izpausties tālākā nākotnē.</i></p>

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
	<p>kapitāla saglabāšanā un aizsardzībā.</p> <p>Ņemot vērā ekosistēmu reaģēšanas laiku, ietekme izpaudīsies pēc NAP2027 darbības laika - ilgtermiņā vai tālākā nākotnē.</p> <p>Uzdevuma izpilde nodrošinās ES redzējuma bioloģiskās daudzveidības jomā līdz 2050.g., Biotopu direktīvas un Putnu direktīvas nosacījumu ieviešanu.</p> <p><i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz bioloģisko daudzveidību kā dabas kapitāla sastāvdaļu, labvēlīga ES nozīmes biotopu un sugu aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai. Ietekme NAP2027 laikā iespējams nebūs būtiska, izpaudīsies ilgtermiņa vai tālākā nākotnē. Mērķa sasniegšanai noteikts indikatori: Labvēlīgā aizsardzības stāvoklī aizsargājamo biotopu īpatsvars, LPI, MP1</i></p>	
269.p. uzdevums: Sabiedrības uzvedības modeļu un paradumu maiņas veicināšana un izpratnes par vides un dabas jautājumiem veidošana ilgtspējīgas un kvalitatīvas dzīves vides panākšanai, balstoties uz vides stāvokļa monitoringa datiem	<p><i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme, paaugstinot izpratni par dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, praktiski mainot dabas resursu patērēšanas paradumus.</i></p> <p>Ietekme izpaudīsies ilgtermiņā vai tālākā nākotnē.</p> <p>Risks ieviešanai: pozitīva rezultātu sasniegšanai nepieciešamā esošo paradumu visaptveroša maiņa sabiedrībā.</p> <p>Mērķa indikatori nav noteikti.</p>	<p><i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti, paaugstinot izpratni par vides stāvokļa ietekmi uz cilvēka veselību, nozīmi kvalitatīvas dzīves vides veidošanā, praktiski mainot paradumus, kas ir vērsti uz vides kvalitātes uzlabošanu.</i></p> <p>Ietekme izpaudīsies ilgtermiņā vai tālākā nākotnē.</p> <p>Risks ieviešanai: pozitīva rezultātu sasniegšanai nepieciešamā esošo paradumu visaptveroša maiņa sabiedrībā.</p> <p>Mērķa indikatori nav noteikti.</p>
RV „Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi”	RV mērķis “ <i>Integrēta, ilgtspējīga transporta sistēma, kas sniedz kvalitatīvas cilvēku un kravu mobilitātes iespējas visā valsts teritorijā, nodrošina gan vietējo sasniedzamību, izmantojot dzelzceļu kā sabiedriskā transporta mugurkaulu, gan arī starptautisko</i>	

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
		<p>laikā un kontekstā ar konkrētās transporta infrastruktūras mērķiem, piemēram, vai tā pilsētu un apdzīvoto vietu centros veicina jaunas privātā transporta plūsmas piesaisti vai balstīta uz sabiedriskā transporta tīklu un gājēju ērtībām.</p> <p>Būtu jāprecizē mērķa indikators “Dzelzceļa pasažieru īpatsvars sabiedriskā transporta pārvadājumos” uz “sabiedriskā transporta pasažieru skaita palielināšanos”, t.sk. kā galveno sabiedrisko pārvadājumu veidu attīstot dzelzceļu. Tas liecinātu par plašāku sabiedriskā transporta lietošanu un privātā transporta retāku izmantošanu, kā arī jāvērtē gājējiem, velosipēdistiem un citiem mikromobilitātes līdzekļu lietotājiem piemērotas publiskās infrastruktūras attīstība, lai panāktu pozitīvu ietekmi uz vides stāvokli (un cilvēku veselību).</p>
<p>286.p. Uzdevums: Starptautiskās savienojamības uzlabošana, īstenojot <i>Rail Baltica</i> projektu un vienlaikus paaugstinot tranzīta pakalpojumu konkurētspēju un jaunu tirgu apguvi, veidojot Rīgu par nozīmīgu un modernu multimodālu transporta mezglu, tai skaitā uzlabojot infrastruktūru un Eiropas vienotā transporta tīkla produktivitāti un sekmējot vides mērķu ievērošanu</p>	<p>Rail Baltica dzelzceļa ietekmes uz vidi novērtējumā konstatētās ietekmes uz dabas vērtībām un pasākumi ietekmju mazināšanai ir jāņem vērā projekta ieviešanā.</p> <p>Rīgas attīstīšana par nozīmīgu un modernu multimodālo mezglu var netieši ietekmēt Rīgā esošās dabas vērtības, īpaši ostu un lielo transporta infrastruktūras objektu tuvumā. Taču Rail Baltica projekta IVN būtiskas ietekmes šajā kontekstā nav identificētas. Ietekm var izpauzties, ja tiek atklātas jaunas bioloģiskai daudzveidībai nozīmīgas vērtības.</p>	<p><i>Tieša pozitīva ietekme</i>, attīstot videi draudzīgāku sabiedriskā transporta un kravu pārvadājumu infrastruktūru pa dzelzceļu.</p> <p>Rail Baltica IVN ziņojumā noteiktie pasākumi negatīvo ietekmju mazināšanai jāizpilda NA2027 šī uzdevuma ieviešanas laikā. Kopumā Rail Baltica ieviešana lokāli, piemēram, Rīgas pilsētas teritorijā, kur tiks izvietota esošajā dzelzceļa zemes nodalījuma joslā, mazinās ietekmi no dzelzceļa (troksnis).</p> <p>Rīgas attīstīšana par nozīmīgu un modernu multimodālo mezglu palielinās slogu uz vides stāvokli, tādēļ jāievieš pārdomāti un kompleksā ar pārējiem uzdevumiem, piemēram 258.p., Ietekmes vērtē stratēģiskajos ietekmes uz vidi novērtējumos (piemēram, Salaspils, Rīgas Rail</p>

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
		Baltica lokālplānojumos). Ietekme ir mazināma, izstrādājot būvniecības ieceres dokumentāciju un pasākumus būvniecības laikam.
287.p. Uzdevums: Transporta sistēmas uzlabošana, lai palielinātu velotransporta un citu vidi draudzīgu pārvietošanās veidu lietošanu un AER izmantošanu, veidojot atbilstošu infrastruktūru un veicinot autoparka nomaiņu, vienlaikus panākot pieejamību dažādām sociālajām grupām	Ietekme uz dabas resursiem un vērtībām iespējama tikai plānojot jaunus transporta tostarp velotransporta infrastruktūras objektus caur īpaši aizsargājamām dabas teritorijām.	<i>Pozitīva, tieša un ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti.</i>
291.p. Uzdevums: Enerģētiskās drošības un neatkarības palielināšana un virzība uz pilnīgu enerģijas tirgu integrāciju, turpinot iesaisti Baltijas valstu elektrotilku sinhronizācijā un gāzes vienotā tirgus izveidē, vienlaikus atbalstot civilās enerģētikas mikroprojektus, lai iesaistītu mājāsaimniecības enerģijas ražošanā no atjaunojamiem avotiem pašu patēriņam un energotaupīgu māju būvniecībā un atjaunošanā	Ietekme uz dabas resursiem NAP2027 laikā iespējams nebūs būtiska un iespējama pamatā no civilās enerģētikas mikroprojektiem mājāsaimniecībās.	Sagaidāma <i>netieša pozitīva ietekme uz vides kvalitāti, lietojot atjaunojamus resursus.</i>
RV „Līdzsvarota reģionālā attīstība”	Netieša ietekme uz dabas resursiem, izveidojot uzņēmējdarbību sekmējošu publisko infrastruktūru, atbalstot uzņēmējdarbību (ietekme atkarībā no uzņēmējdarbības veida) un īstenojot citus uzdevumus.	Ietekme uz vides kvalitāti, attīstot uzņēmējdarbību sekmējošu publisko infrastruktūru, uzņēmējdarbību (atkarībā no uzņēmējdarbības veida un apjoma) un paaugstinot mobilitāti reģionos.
306.p. Uzdevums: Uzņēmējdarbību sekmējošas publiskās infrastruktūras izveide, balstoties uz teritoriju attīstības plānošanas dokumentos noteikto teritoriju specializāciju un aktuālo privāto investoru pieprasījumu, lai motivētu reģionos veidot jaunus produktus un pakalpojumus, paaugstināt produktivitāti, dažādot uzņēmējdarbību, izmantot inovācijas un kompetenču pārnese iespējas un piesaistīt kvalificētu darbaspēku	Reģionos veidojot jaunus produktus un pakalpojumus, paaugstinot produktivitāti, dažādot uzņēmējdarbību, izmantot inovācijas un kompetenču pārnese iespējas un piesaistīt kvalificētu darbaspēku – <i>pozitīva, tieša un netieša ietekme uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.</i>	Reģionos veidojot jaunus produktus un pakalpojumus, paaugstinot produktivitāti, dažādot uzņēmējdarbību, izmantot inovācijas un kompetenču pārnese iespējas un piesaistīt kvalificētu darbaspēku – <i>pozitīva, tieša ietekme uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.</i>
307.p. Uzdevums: Koordinētas atbalsta sistēmas izveidošana investīciju piesaistei un uzņēmējdarbības atbalstam reģionos un reģionālā izaugsmes fonda izveide mērķtiecīgiem ieguldījumiem	Atbalsta sistēmas izveidošanai investīciju piesaistei un uzņēmējdarbības atbalstam reģionos un reģionālā izaugsmes fonda izveidei mērķtiecīgiem ieguldījumiem - <i>pozitīva, netieša ietekme uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.</i>	Atbalsta sistēmas izveidošanai investīciju piesaistei un uzņēmējdarbības atbalstam reģionos un reģionālā izaugsmes fonda izveidei mērķtiecīgiem ieguldījumiem - <i>pozitīva, netieša ietekme uz vides kvalitāti.</i>

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
308.p. Uzdevums: Plānošanas reģionu un pašvaldību kapacitātes, zināšanu un administratīvo procesu uzlabošana, lai palielinātu pašvaldību sadarbību un spēju nodrošināt iedzīvotāju mobilitāti, investīcijām labvēlīgu vidi un augstu pašvaldību sniegto pakalpojumu kvalitāti un izmaksu efektivitāti	<i>Pozitīva, netieša ietekme uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.</i>	<i>Pozitīva, netieša ietekme uz vides kvalitāti.</i>
309.p. Uzdevums: Vietējās mobilitātes nodrošināšana nodarbinātībai un pakalpojumu saņemšanai, uzlabojot infrastruktūru, sniedzot atbalstu inovatīviem mikromobilitātes risinājumiem	<i>Pozitīva, netieša ietekme uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.</i>	<i>Pozitīva, netieša ietekme uz vides kvalitāti.</i>
RV „Mājoklis”	Rīcības virziena mērķī saistība ar ietekmes uz vidi aspektiem ir akcentēts mērķis par esošā dzīvojamā fonda līdz 2050. gadam atbilstību augstiem energoefektivitātes, būvniecības, drošības un labiekārtoftības standartiem.	
	Tieša ietekme uz dabas resursu izmantošanu	Tieša un netieša ietekme uz vides kvalitāti.
323.p. Uzdevums: Atbalsta sniegšana ilgtspējīgu, zemu ekspluatācijas un būvniecības izmaksu mājokļiem primāri teritorijās ar jaunu darba vietu potenciālu, tai skaitā novēršot tirgus nepilnības, kas bremzē resursus maz patērējošu, energoefektīvu modulāro būvniecību, nodrošinot energoefektivitāti, SEG emisiju samazinājumu, inovatīvu tehnoloģiju un gudrās mājas risinājumu un vietējo resursu izmantošanu	Uzdevuma izpilde būs saistīta ar ietekmi uz ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu, nodrošinot energoefektivitāti. Vienlaikus neskaidra ir ietekme uz dabas resursiem saistībā ar plānoto vietējo resursu izmantošanu modulārajā būvniecībā. Atkarībā vietējo resursu iesaistes būvniecībā, kaut arī tā ir plānota energoefektīvi, lokāli ir iespējama intensīva resursu izmantošana. Uzdevuma izpildē lokāli ir jāplāno samērīga, līdzsvarota vietējo resursu izmantošana. <i>Tieša, pozitīva vai, nesamērīgi izmantojot vietējos resursus lokāli – negatīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursu izmantošanu.</i>	Uzdevuma izpilde būs saistīta ar SEG emisiju samazinājumu, nodrošinot energoefektivitāti un ieviešot inovatīvas tehnoloģijas, gudrās mājas risinājumus un citus pasākumus. <i>Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz SEG emisiju mazināšanu. Ietekmes būtiskums ir atkarīgs no uzdevuma ietvaros īstenoto pasākumu apjoma.</i>
326.p. Uzdevums: Mājokļu kvalitātes paaugstināšana, modernizējot un uzlabojot mājokļu energoefektivitāti un pieejamību, un nekustamā īpašuma pārvaldības kvalitātes uzlabošana, lai mazinātu ēku ilgtermiņa uzturēšanas riskus	Uzdevuma īstenošanai, modernizējot un uzlabojot mājokļu energoefektivitāti, kā arī mazinot ēku uzturēšanas ilgtermiņa riskus, ir sagaidāma tieša un netieša uz dabas resursu izmantošanu.	Uzdevuma īstenošanas rezultātā uzkrātais (kumulatīvais) gala enerģijas ietaupījumu apjoms galapatēriņā, būs saistīts ar SEG emisiju un gaisu piesārņojošo vielu samazinājumu.

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
	<i>Tieša un netieša (pārvaldības kontekstā), pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.</i>	<i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz SEG emisiju mazināšanu un gaisa kvalitātes uzlabošanu.</i>
Prioritāte “Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei” Mērķis: <i>Ikvienam pieejams dinamisks kultūras un sporta pakalpojumu klāsts, kas ļauj attīstīt talantus un veidot spēcīgu Latvijas tēlu pasaulē</i>		
<p>Prioritātes mērķī un tajā iekļautajos rīcības virzienos akcentēta kultūras un sporta pasākumu pieejamības un nozīmes paaugstināšana cilvēku dzīvē, radošo profesiju, uzņēmējdarbības veidu attīstības, kultūras un sporta pakalpojumu eksporta palielināšana sekmēšana, Latvijas tēla un atpazīstamības veidošana, balstoties uz sasniegumiem kultūras un sporta jomā, jaunu talantu audzināšana utml uzdevumi. NAP2027 plāno kultūras jomu, neakcentējot kultūrvēsturiskā mantojuma aspektu.</p>		
RV „Cilvēku līdzdalība kultūras un sporta aktivitātēs”	Netiek prognozēta ietekme uz dabas resursiem, vērtībām un vides kvalitāti.	
RV „Kultūras un sporta devums ilgtspējīgai sabiedrībai”		
Prioritāte “Vienota, droša un atvērta sabiedrība” Mērķis: <i>Pieaug iedzīvotāju īpatsvars, kas izjūt piederību un uzticas Latvijas sabiedrībai un tiesiskai valstij. Tāpēc cilvēki sniedz ieguldījumu savā, savu līdzcilvēku un valsts drošībā, labklājībā un attīstībā, mazinās negodīga rīcība.</i>		
<p>Kopumā prioritātes mērķis ir vērsts uz drošas un tiesiskas valsts attīstību. Dabas resursu un vides aizsardzības jomas pārvaldība, sabiedrības drošība un vides aizsardzība civilās aizsardzības jomas kontekstā ir šī SIVN objekts. Ietekme ir identificēta RV „Tiesiskums un pārvaldība” un „Drošība”.</p>		
RV „Saliedētība”	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām un vides kvalitāti nav identificēta.	
RV „Tiesiskums un pārvaldība”	RV mērķa izklāstā uzsvērts, ka “ <i>labu pārvaldību raksturo iedzīvotāju iesaiste, piedaloties publiskās pārvaldes procesos un ietekmējot tos, uzticoties sabiedrības izvirzītajiem politikas veidotājiem, kā arī pašiem aktīvi iesaistoties atvērtajos procesos. Publiskās institūcijas un sabiedrība nav pretnostatītas, bet sadarbojas kopīgi definētu, vienotu attīstības mērķu, risinājumu un labākas nākotnes vārdā, ievērojot gan vides, gan sabiedrības, arī tautsaimniecības intereses</i> ”.	
	<i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme</i>	<i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme</i>
392.p. Uzdevums: <p> Guđras un efektīvas pārvaldības īstenošana visos publiskās pārvaldes procesos, par galveno izvirzot cilvēka vajadzības un valsts proaktīvu rīcību, īstenojot pierādījumus balstītus risinājumus un starpnozaru koordinētu sadarbību, izmantojot jaunas metodes </p>	<i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas kapitālu, stiprinot tiesisku valsts pārvaldi arī attiecībā uz dabas resursu un dabas vērtību pārvaldību.</i>	<i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti, stiprinot tiesisku valsts pārvaldi arī attiecībā uz vides aizsardzības jomu.</i>

Rīcības virziens, rīcības uzdevumi ⁷⁷ (ar ietekmes uz vides aspektiem saistītie)	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai, riski	
	Ietekme uz dabas resursiem, dabas vērtībām	Ietekme uz vides kvalitāti
RV „Drošība”	RV mērķī akcentēta cilvēku un atbildīgo dienestu sadarbība riska un ārkārtas situācijās, izpratnes paaugstināšana un informētība par apdraudējumu, kā arī sadarbība riska situācijās un to seku novēršanā. RV mērķa sasniegšana ir saistīta ar civilās aizsardzības jomu avāriju vai dabas katastrofu gadījumos, kad var tikt ietekmēti dabas resursi, to vērtība un radīts vides piesārņojums.	
	<i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme.</i>	<i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme.</i>
407.p. Uzdevums: Sabiedrības drošības un tiesībaizsardzības iestāžu reaģēšanas spēju stiprināšana, nodrošinot centrālās valsts pārvaldes un pašvaldību koordinētu rīcību apdraudējumu gadījumos, uzturot tiesībaizsardzības, drošības un robežkontroles dienestu infrastruktūru un kapacitāti (fiziskā sagatavotība, noziedzības apkarošana, kopējas apmācības un mūsdienu sabiedrības vajadzībām atbilstoša personāla kompetenču pilnveide, mākslīgā intelekta izmantošana, civilmilitārā sadarbība un sadarbība visaptverošās valsts aizsardzībai)	Ietekme uz dabas resursiem, to vērtību, bioloģisko daudzveidību, paaugstinot atbildīgo valsts dienestu, pašvaldības un iedzīvotāju sadarbības līmeni vides risku un ārkārtas situāciju novēršanā. <i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme.</i>	Ietekme uz vides stāvokli, paaugstinot atbildīgo valsts dienestu, pašvaldības un iedzīvotāju sadarbības līmeni vides risku un ārkārtas situācijās, novēršot vides piesārņojuma noplūdi vidē avāriju vai dabas katastrofu rezultātā. <i>Netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme.</i>

Plāna ieviešanai, vērtējot atbilstoši tā detalizācijas pakāpei, kopumā būs pozitīva ietekme uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un vides kvalitātes uzlabošanu Latvijā. Plānā izvirzītie mērķi, tos sasniedzot, sekmēs starptautisko vides aizsardzības mērķu sasniegšanu (3. nodaļa).

Ņemot vērā NAP2027 detalizācijas pakāpi, tā ieviešanas laikā ir īpaši svarīgi turpināt izvērtēt projektu un pasākumu ietekmes uz vidi turpmākā plānošanas un investīciju projektu ieviešanas stadijā (skatīt 8. nodaļu).

NAP2027 ieviešanas riski sekmīgai izvirzīto mērķu sasniegšanai ir:

- 1) panākt vispatverošu ekonomiskās paradigmas maiņu, kas nodrošinātu plānoto mērķu sasniegšanu tautsaimniecībā un līdz ar to arī vides jomā attiecībā uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un vides kvalitātes uzlabošanu;
- 2) panākt vispatverošu sabiedrības dzīves veida un paradumu maiņu, kas sniegtu plānotos rezultātus dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanā, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un vides aizsardzības jomā.

6.3. Alternatīvas un to salīdzinājums

NAP2027 ir izstrādāts veicot detalizētu analītisko darbu esošās situācijas, globālo tendenču un NAP2020 izaicinājumu izvērtēšanā. NAP2027 izstrādāts ar sabiedrības līdzdalību, diskusijās visos Latvijas reģionos, iesaistoties nozaru pārstāvjiem, ekspertiem, zinātniekiem, sabiedrisko organizāciju, valsts pārvaldes un pašvaldību pārstāvjiem, uzņēmējiem un politiķiem. Šī paveiktā darba rezultātā NAP2027 publiskās apspriešanas redakcija ir sagatavota kā viena alternatīva. Taču pašā plānošanas procesā atsevišķu prioritāšu pamatnostādņu, rīcības virzienu un uzdevumu izstrādei līdz šim ir izvērtētas arī alternatīvas. Piemēram, sagatavojot uzņēmumu konkurētspējas un materiālās labklājības tēmu, NAP2027 ietvertajos risinājumos ņemti vērā šādi apsvērumi, kas attiecas uz vides jomu un ir uzskatāmas par alternatīvām:

- 1) Prioritātes “Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība” uzdevumi ir vērsti uz produktivitātes paaugstināšanu, kas secīgi nodrošina arī paaugstinātus ienākumus sabiedrībai. Paaugstinoties ienākumu līmenim, tika pieņemts, ka, mazinoties sociālajai spriedzei, paaugstināsies sabiedrības locekļu izpratnes līmenis par vides jautājumiem (1.alternatīva). Paaugstināts izpratnes un resursu pieejamības situācijā ir paredzama pozitīva dinamika aprites principu ievērošanai (t.sk. atkritumu šķirošanai), kam būs pozitīva ietekme uz vidi. 2. alternatīvas gadījums, ja sabiedrības izpratnes līmenis kontekstā ar materiālu apriti nemainītos, radītu pretēju ietekmi.
- 2) Viedās specializācijas stratēģijas ieviešana (1. alternatīva) pretstatā izklaidētam atbalstam produktivitātes celšanai (2. alternatīva) sekmē resursu mērķtiecīgāku un koncentrētāku izlietošanu. Tas cita starpā nozīmē arī resursu (t.sk. dabas) efektīvāku izmantošanu un pozitīvu ietekmi uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.
- 3) Bezatbildīgas kreditēšanas mazināšana (1.alternatīva) un līdzšinējās kreditēšanas prakse (2. alternatīva) saglabāšana. 1. alternatīvas pasākumi var būt ar pozitīvu ietekmi uz vidi, jo netieši rezultējas, paaugstinoties sabiedrības apziņai un izpratnei par vides aizsardzības jomu.
- 4) Bankām arvien aktīvāk savos kreditēšanas projektu vērtēšanas principos iestrādājot ESG kritērijus (1. alternatīva), finansēšanai apstiprinātie projekti kļūs videi draudzīgāki/ resursu efektīvāki un ESG kritēriju neiekļaušana kreditēšanas projektu vērtēšanas principos (2.alternatīva) saglabās līdzšinējo dabas resursu izmantošanas un ietekmes uz vidi līmeni.

Visos minētajos piemēros NAP2027 vides apsvērumu dēļ ietverta 1. alternatīva.

Sagaidāms, ka NAP2027 un tā SIVN vides pārskata sabiedriskās apspriešanas laikā tiks diskutēts par NA2027 alternatīvām. To vērtējums tiks iekļauts vides pārskata precizētajā redakcijā, kas tiks sagatavota pēc sabiedriskās apspriešana procesa pabeigšanas.

6.4. Ietekmju mijiedarbības, kumulatīvās ietekmes

Plānam ieviešanai ir sagaidāmas vairākas ietekmju mijiedarbības:

- NAP2027 ietekmju savstarpējās mijiedarbības, dažādam prioritātēm, rīcības virzieniem un uzdevumu rezultātiem ietekmējot vienu otru.
- NAP2027 ietekmju mijiedarbība ar NAP2020 rezultātiem iepriekšējā plānošanas periodā 2014. – 2020.gadam;
- NAP2027 ietekmju mijiedarbība ar valsts nozaru plāniem

Ietekmju mijiedarbības un kumulatīvās ietekmes izpaudīsies šajā SIVN identificētajos būtiskās ietekmes uz vidi aspektos (3. nodaļa).

NAP2027 ietekmju savstarpējās mijiedarbības ir sagaidāmas ieviešot projektus, kur vienā projektā tiktu ietverti pasākumi, kas attiecas uz vairāku rīcības virzienu un/vai uzdevumu īstenošanu. Piemēram, prioritātē “Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība” un prioritātē “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība”. Atkarībā no projekta satura sagaidāmās ietekmes, tām mijiedarbojoties, var izpausties kā summāras ietekmes, kā arī savstarpēji viena otru mazinošas ietekmes un uzkrājoties radīt arī kumulatīvās ietekmes. Ietekmju mijiedarbība īpaši svarīga NAP2027 sekmīgai ieviešanai ir gadījumos, kad kāda aktivitāte rada negatīvu ietekmi vai tādu varētu radīt, tajā neietverot citus pasākumus, kas ir vērsti uz pozitīvas ietekmes radīšanu. Tādēļ NAP2027 mērķu sasniegšanai ir svarīgi izvērtēt un plānojot projektus izmantot ietekmju mijiedarbību sagaidāmās ietekmes.

Tāpat arī NAP2027 ieviešanas laikā iespējams, ka kādā reģionos konkrētā teritorijā vai salīdzinoši tuvu esošās teritorijās notiek vairāku projektu ieviešana un tādējādi to ietekmes mijiedarbojas, summējas vai, to ietekmēm uzkrājoties, ilgtermiņā veidojas kumulatīva ietekme.

Konkrētas vairāku projektu vai viena projekta atsevišķu ietekmju mijiedarbības ir vērtējamas NAP2027 ieviešanas stadijā.

NAP2027 ietekmju mijiedarbība ar NAP2020 rezultātiem iepriekšējā plānošanas periodā 2014. – 2020.gadam. Tā ir sagaidāma, ieviešot jaunus projektus gan iepriekšējās projektu realizācijas vietās, gan arī turpinot laikā no 2014. līdz 2020. gadam īstenoto projektu rezultātu attīstību. Piemēram, turpinot vēsturiski piesārņoto vietu sanācību un revitalizāciju (Inčukalna gudrona dīķu sanācijas pabeigšana, Liepājas Karostas kanāla sanācija), ūdenssaimniecības projektus, ĪADT apsaimniekošanas projektus un citus. NAP2020 rezultāti pa jomām īsi raksturots šī vides pārskata 4. nodaļā. Konkrētas mijiedarbības ir vērtējamas NAP2027 ieviešanas stadijā.

NAP2027 ietekmju mijiedarbība ar valsts nozaru plāniem. Tā ir sagaidāma NAP2027 ieviešanas ietvaros izstrādātajiem nozaru politikas plānu (Vides politikas pamatnostādnes, Transporta attīstības pamatnostādnes u.c.) periodam no 2021. līdz 2027.g.mijiedarbojoties ar NAP 2027 ietvaros ieviesto projektu ietekmēm projektu ieviešanas vietās. Mijiedarbības ir vērtējamas NAP2027 ieviešanas stadijā.

6.1. Pārrobežu ietekme

Politikas plānošanas dokuments “Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2021.-2027. gadam” ir ar iespējamu pārrobežu ietekmi, jo attiecas uz visas Latvijas valsts teritorijas attīstības

plānošanu vidējā termiņā. Līdz ar to, ieviešot NAP2027 prioritātes, rīcības un uzdevumus robežjoslās ar kaimiņu valstīm ir iespējama pārrobežu ietekme.

NAP2027 būtisko ietekmju vērtējums ir sagatavots atbilstoši NAP2027 detalizācijas pakāpei, t.i., ar detalizāciju līdz rīcību virzienu indikatoriem un uzdevumi rīcību virzienu ieviešanai. Vides pārskatā ir secināts, ka NAP 2027 detalizācijas pakāpe neļauj precīzi novērtēt visas iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi, jo faktiskās ietekmes vidē veidosies realizējot konkrētus projektus, kuri tiks plānoti un projektēti daudz detalizētāk. Šis secinājums ir attiecināms arī uz pārrobežu ietekmes uz vidi vērtējumu.

Īstenojot NAP2027, pārrobežu ietekme var veidoties, īstenojot projektus uzņēmējdarbībā, transporta infrastruktūras uzlabošanā, vides aizsardzības jomā (vēsturiski piesārņoto vietu sanācijas un revitalizācijas projekti, ūdenssaimniecības projekti, dabas aizsardzības projekti) un citās jomās. Sagaidāmā ietekme būs saistīta ar ietekmi uz vides kvalitāti (gaisa kvalitātes izmaiņas, SEG emisiju samazināšana, vēsturiskā piesārņojumā mazināšana, ūdeņu kvalitātes uzlabošana, izklīdētā piesārņojuma mazināšana no dažādiem zemes izmantošanas veidiem), kā arī ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu un bioloģisko daudzveidību, uzlabojot Eiropas Savienības nozīmes biotopu un aizsargājamo sugu aizsardzības statusu. Ievērojot to, ka NAP2027, tiek plānota ekonomiskās attīstības paradigmu maiņa, balstot attīstību uz zinātnes sasniegumiem, inovācijām, kā arī NAP2027 ir vērsts uz sabiedrības dzīves kvalitātes uzlabošanu, tās izpratnes par vides jautājumiem paaugstināšanu un atbildīgas rīcības pret Latvijas dabas resursiem, klimata pārmaiņām un materiālu aprites mazināšanu veidošanu, tad kopumā var uzskatīt, ka iespējamās ietekmes būs ar pozitīvu tendenci.

Jāuzsver arī, ka attiecībā uz tādiem vides kvalitātes aspektiem kā virszemes ūdeņu kvalitāte un gruntsūdeņu kvalitāte Latvija ir piesārņojumu saņemošā valsts, jo ģeogrāfiski atrodas Daugavas, Lielupes un Ventas UBA lejtecē. Tādēļ faktiski ietekme galvenokārt ir sagaidāma attiecībā uz gaisa kvalitāti un SEG emisijām. Taču, veicot NAP2027 SIVN, kopumā šiem vides kvalitātes aspektiem ir identificēta pozitīva ietekme, jo Latvija, ieviešot NAP2027, plāno mazināt gaisa piesārņojumu ar slāpekļa oksīdiem (NO_x) daļiņām (PM_{2,5}) un amonjaku (NH₃), kā arī uzlabot klimata pārmaiņu rādītājus: kopējo SEG emisiju intensitāti pret IKP, CO₂ piesaisti un SEG emisiju attiecību.

NAP2027 ieviešanas laikā plānots turpināt attīstīt starptautisko savienojamību, pilnībā iekļaujoties ES pamattīklā (*Rail Baltica*). Publiskās lietošanas dzelzceļa līnijas “*Rail Baltica*” projektam ir veikts ietekmes uz vidi novērtējums, t.sk. pārrobežu ietekmes novērtējums. Tā īstenošana plānota atbilstoši IVN rezultātiem.

Turpmāk, ieviešot NAP2027, lokālas ietekmes var veidoties, attīstoties uzņēmējdarbībai tiešā kaimiņvalstu tuvumā vai transporta infrastruktūras attīstības rezultātā, kas var sekmēt transporta plūsmu palielināšanos un tādejādi radīt pārrobežu ietekmi. Uzsākot jaunus attīstības projektus, ja tiem tiek konstatēta būtiska pārrobežu ietekme ietekmes uz vidi novērtējuma vai ietekmes uz *NATURA2000* teritoriju novērtējuma procesos, kā arī stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procesā ar NAP2027 īstenošanu saistītiem teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem, tad atbilstoši kārtībai kāda ir noteikta Latvijas normatīvajos aktos un nosacījumiem starpvalstu līgumos par pārrobežu, ietekmi ir jāveic kaimiņvalstu informēšana, tā iesaistot Latvijas kaimiņvalstis ietekmes uz vidi procedūrās un rezultātā izstrādājot pasākumus iespējamās negatīvās ietekme mazināšanai vai novēršanai.

7. IESPĒJAMIE KOMPENSĒŠANAS PASĀKUMI

Latvijas normatīvajos aktos ir noteikta kompensēšanas pasākumu nepieciešamība, gadījumos, ja paredzētā darbība būtiski negatīvi ietekmē *NATURA 2000* teritorijas. Saskaņā ar Latvijas Republikas likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43.pantu „paredzēto darbību atļauj veikt vai plānošanas dokumentu īstenot, ja tas negatīvi neietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*NATURA 2000*) ekoloģiskās funkcijas, integritāti un nav pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem. Ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumenta īstenošana negatīvi ietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*NATURA 2000*), darbību atļauj veikt vai dokumentu īstenot tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums nozīmīgu sabiedrības sociālo vai ekonomisko interešu apmierināšanai un tajā ir ietverti kompensējoši pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*NATURA 2000*) tīklam”.

Ievērojot NAP2027 detalizācijas līmeni un, ņemot vērā to, ka Plāns ir izstrādāts, ievērojot starptautiskos un nacionālos vides mērķus, vides aizsardzības normatīvos aktus, šajā novērtējumā, ievērojot NAP2027 detalizācijas pakāpi, var secināt, ka Plāna ieviešana negatīvi neietekmēs Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*NATURA 2000*) un tādēļ specifiski dabai nodarīto kaitējumu kompensēšanas pasākumi nav nepieciešami.

Taču, īstenojot NAP2027, piemēram, transporta infrastruktūras jomā vai konkrētu uzņēmējdarbības projektu attīstības gadījumā, ir iespējams, ka tie var ietekmēt *NATURA 2000* teritorijas. Tādos gadījumos atbilstoši normatīvo aktu prasībām ir jāveic ietekmes uz vidi šakotnējais izvērtējums un, ja tajā tiek konstatēta būtiskas ietekmes iespējamība, - ietekmes uz *NATURA 2000* teritoriju novērtējums. Gadījumā, ja atbilstoši Latvijas normatīvo aktu prasībām kādam projektam tiek piemērota ietekmes uz *NATURA 2000* teritoriju novērtējuma procedūra, tās laikā tiks izvērtēts plānotās darbības ietekmes būtiskums, nepieciešamība noteikt un ieviest kompensēšanas pasākumus.

8. RISINĀJUMI NEGATĪVO IETEKMJU NOVĒRŠANAI UN SAMAZINĀŠANAI

Vides pārskatā jau uzsvērts, ka NAP2027 detalizācija ir līdz rīcības virzienu, to mērķa indikatoru un uzdevumu līmenim un tādēļ precīzi nav iespējams novērtēt visas iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi, jo faktiskās ietekmes vidē veidosies realizējot konkrētus projektus, kuri tiks plānoti un projektēti daudz detalizētāk. Līdz ar to visticamāk, ka NAP2027 īstenošanā veidosies jaunas būtiskas ietekmes uz vidi, kas ir identificējamās un mazināmas un novēršamas NAP2027 realizācijas laikā.

Risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un samazināšanai ir iedalāmi vairākās grupās, ko nosaka NAP2027 īstenošanas stadijas:

1) Plānošanas stadijā. Šie risinājumi ir jāveic, ja NAP2027 uzdevumu izpildei pirms konkrētu projektu izstrādes un ieviešanas ir jāveic plānošanas pasākumi, piemēram, teritorijas plānojumu grozījumu, lokālplānojumu vai detālplānojumu izstrāde konkrētām teritorijām, dabas aizsardzības plānu vai sugu aizsardzības plānu izstrāde un citi. Atkarībā no konkrētā uzdevuma satura uzsākot teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādi ir jānovērtē sagaidāmās ietekmes uz vidi un NATURA2000 teritorijām, normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā informējot Biroju par plānošanas dokumenta izstrādi un saņemot Biroja lēmumu par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamību. Gadījumā, ja attīstības plānošanas dokumentam ir jāveic SIVN, tad tā ietvaros tiek detalizētāk vērtētas plānoto darbību būtiskās ietekmes uz vidi, noteikti risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un mazināšanai un noteikti monitoringa pasākumi. Dabas aizsardzības un sugu aizsardzības plānu izstrādes procesā tiek vērtētas antropogēnās slodzes un plānoto aktivitāšu ietekme, lai sasniegtu dabas aizsardzības mērķus.

Arī gadījumos, ja nav jāveic īpaši plānošanas pasākumi, uzsākot ieviešanu, ir jāprecizē īstenojamie uzdevumi, iespējamās ietekmes uz vidi un projektā jāplāno negatīvās ietekmes mazināšanas pasākumi un to sagaidāmie rezultāti.

2) Ieviešanas stadijā veicot normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā noteiktos projektu ietekmes uz vidi novērtējuma pasākumus, ja tie ir nepieciešami. Šos pasākumus var iedalīt trīs kategorijās:

2.1. Darbības, kurām saskaņā ar normatīvo aktu prasībām ir nepieciešams veikt ietekmes uz vidi novērtējumu

Ietekmes uz vidi novērtējums ir jāveic LR likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”(turpmāk – Likums) 1.pielikumā „Objekti, kuru ietekmes novērtējums ir nepieciešams” noteiktajām darbībām. IVN procedūra (atkarībā no darbības ietekmes uz apjoma) var tikt piemērota sākotnējā izvērtējuma rezultātā (skatīt 2.2.punktu). Sākotnējo izvērtējumu veic un lēmumu par IVN nepieciešamību attiecībā uz Plānojuma teritoriju pieņem VVD RVP. Ja plānotā darbība var būtiski ietekmēt NATURA2000 teritoriju, tai veicama ietekmes uz NATURA2000 teritoriju novērtējums. Programmu šo novērtējumu veikšanai sagatavo VPVB, izvirzot speciālus noteikumus tās novērtēšanai un pasākumu ietekmes uz vidi novēršanai vai mazināšanai.

NAP2027 plānota Rail Baltica projekta attīstība. Tam ir veikts IVN NAP2020 darbības laikā. Ieviešot projektu ir jāņem vērā VPVB atzinumā par IVN ziņojumu noteiktās prasības, kā arī IVN ziņojumā plānotie pasākumi negatīvo ietekmju mazināšanai, it īpaši attiecībā uz vides trokšņa ietekmes novēršanu, kā arī citus.

2.2. Darbības, kurām saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu ir nepieciešams veikt ietekmes uz vides sākotnējo izvērtējumu (jeb sākotnējo izvērtējumu)

Darbības, kurām ir jāveic sākotnējais novērtējums, tiek noteiktas atbilstoši Likuma 2.pielikuma „Darbības, kurām nepieciešams sākotnējais izvērtējums” nosacījumiem. NAP2027 plāno attīstīt viedās specializācijas, uzņēmējdarbību, t.sk. tūrismu, it īpaši reģionos. Daļai no tām, ņemot vērā plānotos apjomus un jaudas, var būt nepieciešams veikt sākotnējo izvērtējumu. Likuma 2.pielikums var attiekties, piemēram, uz šādam darbībām: atkritumu pārstrādes un apstrādes iekārtas, ja to jauda ir 5 tonnas diennaktī (visas darbības, uz kurām neattiecas šā likuma 1.pielikums), darbībām ūdenssaimniecības projektiem kā noteikts 2. pielikumā, jaunu ceļu būvniecībai, ja tā garums ir 1 kilometrs un vairāk vai ja tas paredzēts ĪADT, robežojas ar ĪADT, robežojas ar ĪADT vai paredzēts 100 metru attālumā no tās. Ietekmes uz vidi sākotnējais izvērtējums ir nepieciešams arī ēku un būvju būvniecībai, pārbūvei, atjaunošanai un restaurācijai Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes krasta kāpu aizsargjoslā. Attīstoties rūpniecībai sākotnējais izvērtējums var tikt piemērots dažādām pārtikas rūpniecības ražotnēm saskaņā ar 2. pielikumā noteikto, rūpniecisko iekārtu uzstādīšanai elektrības, tvaika un karstā ūdens ražošanai, ja to ievadītā siltuma jauda pārsniedz 50 megavatus, tekstilrūpniecības un koka rūpnieciskās ražošanas attīstībai saskaņā ar 2. pielikumā noteikto, kā arī citām Likuma 2. pielikumā noteiktajām darbībām.

Sākotnējo izvērtējamu veic VVD RVP. Tā rezultātā VVD RPV var lemt par ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras piemērošanu (skatīt 2.1. punktu) vai arī izsniegt tehniskos noteikumus būvniecības ieceres dokumentācijas izstrādei (skatīt 2.3. punktu).

2.3. Darbības, kurām saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu ir nepieciešams saņemt nosacījumus no vides institūcijām.

Darbības, kuru veikšanai nepieciešami tehniskie noteikumi nosaka 2015.gada 27. janvāra Ministru kabineta noteikumi Nr.30. Tehniskajos noteikumos VVD reģionālā vides pārvalde nosaka vides aizsardzības prasības, kuras jāņem vērā būvniecības ieceres dokumentācijas izstrādē un skaņošanā. Sabiedrība tiek informēta par plānotajiem būvobjektiem, kuriem ir izsniegti tehniskie noteikumi projektēšanai, informāciju ievietojot VVD mājas lapā⁷⁹. Gadījumā, ja projekts attiecas uz

Tehniskie noteikumi, attīstot uzņēmējdarbību saistībā ar ietekmi uz bioloģisko daudzveidību vai NATURA2000 teritorijām, ir jāsaņem arī no Dabas aizsardzības pārvaldes.

3) Risinājumi NAP2027 ieviešanas uzraudzības jeb monitoringa stadijā. Ja ieviešanas monitoringa rezultātā tiek konstatēta negatīva ietekme uz dabas kapitālu vai vides kvalitāti, kas ir saistīta ar NAP2027 iekļauto stratēģisko mērķu, prioritāšu, rīcības virzienu un uzdevumu īstenošanu, tad ir jāveic korekcijas plānošanas dokumentā. Šdu iespēju NAP2027 izstrādātāji ir plānojuši (skatīt šī pārskata 9. nodaļu un NAP2027 nodaļu “NAP2027 īstenošanas, finansēšanas, uzraudzības un novērtēšanas process”.

---

⁷⁹ Atbilstoši Ministru kabineta noteikumi Nr.30 (27.01.2015.) regulējumam šī Vides pārskata izstrādes laikā

9. VIDES MONITORINGS UN PASĀKUMI PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANAS MONITORINGA NODROŠINĀŠANAI

Attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas monitoringa nepieciešamību nosaka Latvijas normatīvo aktu prasības⁸⁰, ar kuriem ir ieviestas Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 27. jūnija Direktīvas 2001/42/EK „Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu” prasības. Vides monitoringa mērķis ir iespējami agrā plānošanas dokumenta ieviešanas stadijā iegūt informāciju par Programmas ieviešanas radītajām vides izmaiņām un, ja nepieciešams, operatīvi reaģēt un savlaicīgi novērst iespējamās negatīvas sekas.

Monitoringa ziņojums par plānošanas dokumenta ieviešanas rezultātiem ir jā sastāda un jā iesniedz Vides pārraudzības valsts birojā atzinumā par vides pārskatu (atzinums par Plānu tiks saņemts pēc Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas) noteiktajā termiņā. Monitoringa ziņojumā apkopo pieejamo informāciju un ietver vismaz ar plānošanas dokumenta īstenošanu saistīto vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturojumu, kā arī raksturo sociāli ekonomiskos rādītājus, kuri ietekmē vides stāvokli un nosaka antropogēno slodzi uz vidi. Tā sagatavošanā ieteicams izmantot Vides pārraudzības valsts biroja informatīvo materiālu par plānošanas dokumentu realizācijas ietekmes novērtējumu (monitoringu), kurš pieejams Biroja mājas lapā <http://www.vpvb.gov.lv/lv/strategiskais-ivn/monitorings>.

Likums „Par vides aizsardzību” definē, ka vides monitorings ir sistemātiski vides stāvokļa un piesārņojuma emisiju vai populāciju un sugu novērojumi, mērījumi un aprēķini, kas nepieciešami vides stāvokļa vērtējumam, vides politikas izstrādāšanai un vides un dabas aizsardzības pasākumu plānošanai, kā arī to efektivitātes kontrolei. Vides nacionālā monitoringa kontrole paredz novērojumus, lai konstatētu gaisa un ūdens kvalitātes izmaiņas, dabas resursu izmaiņu tendences, kā arī saglabātu mūsu teritorijai raksturīgās ainavas, augu un dzīvnieku sugas, un to veido 5 daļas: gaisa un klimata pārmaiņu monitoringa daļa, ūdeņu monitoringa daļa, bioloģiskās daudzveidības monitoringa daļa, sauszemes vides un tās komponentu monitoringa daļa un ģeoloģisko procesu monitoringa daļa. NAP2027 monitoringa pasākumi vides kvalitātei veicami saskaņā ar valsts monitoringa pasākumiem.

NAP2027 īstenošanas monitoringam izmanto valsts vides monitoringa informāciju, novērtējumus par vides stāvokli valstī (LVĢMC), kā arī valsts statistikas datus (CSP, Eurostat), par ES fondu līdzekļu ieviešanas efektivitāti un rezultātiem vides aizsardzības jomā (VARAM), inventarizāciju, dažādu pētījumu rezultātus un citu pieejamo informāciju (LVĢMC, VARAM, citi avoti, piemēram, zinātniski pētnieciskās iestādes).

NAP2027 ir iekļauta nodaļa “NAP2027 īstenošanas, finansēšanas, uzraudzības un novērtēšanas process”. Tajā norādīts ka “NAP2027 ir ietvertas indikatoru sasniedzamās vērtības 2024. un 2027. gadā, kas ļaus NAP2027 īstenošanas procesa vidū izvērtēt valsts attīstības virzību uz nospraustajiem mērķiem un nepieciešamības gadījumā lemt par papildu uzdevumiem vai nepieciešamu resursu pārdali.” Monitoringa ziņojumā par plānošanas dokumenta ieviešanas rezultātiem, kas jā iesniedz Vides pārraudzības valsts birojā, ir izmantojami jau NAP2027 ietvertie indikatori. Galvenie no tiem: kopējo SEG emisiju intensitāte pret IKP, CO₂ piesaiste un SEG emisiju attiecība noteiktās ZIZIMM sektora zemes uzskaites kategorijās, gaisa piesārņojuma % samazinājums: slāpekļa oksīdi – NOx,

⁸⁰ Latvijā Direktīvas prasības ir iekļautas Latvija Republikas likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (1998.) un MK noteikumi Nr.157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (2004.)

daļiņas – PM_{2,5}, amonjaks – NH₃; augstai un labai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošu ūdensobjektu īpatsvars, sadzīves atkritumu pārstrādes līmenis, labvēlīgā aizsardzības stāvoklī aizsargājamo biotopu īpatsvars, lauku putnu indekss, meža putnu indekss, kā arī citi.

Vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturošanai ir izmantojama informācija, kas sniedz priekšstatu par notikušo izmaiņu cēloņiem. Piemēram: 1) attīrīto notekūdeņu apjomi un kvalitāte: virszemes ūdeņos novadīto attīrīto notekūdeņu apjomu dinamika (pa gadiem) un atbilstība normatīvo aktu prasībām attiecībā uz attīrīšanu, 2) vēsturiski piesārņotās vietas, kurās veikta sanācija un revitalizācija (skaits), augsnes, grunts un pazemes ūdeņu kvalitātes izmaiņas tajās; 3) ĪADT apsaimniekošanas plānu un sugu aizsardzības plānu īstenošana; 4) gaisa kvalitātes izmaiņas pilsētās (papildus NAP2027 noteiktajiem indikatoriem), piemēram, daļiņu PM₁₀ gada vidējo koncentrācijas salīdzinājumā ar normatīvajos aktos noteikto robežlielumu un citi.

NAP2027 uzraudzības un novērtēšanas procesā plānots, ka pēc NAP2027 apstiprināšanas Ministru kabinets reizi divos gados iesniegs izskatīšanai Saeimā vienotu savstarpēji integrētu ziņojumu par Latvija2030, NAP2027 īstenošanu un valsts ilgtspējīgu attīstību. Monitoringa ziņojumā par plānošanas dokumenta ieviešanas rezultātiem, kas jāiesniedz Vides pārraudzības valsts birojam, ir izmantojami integrētā ziņojuma materiāli.

Pozitīvi ir jāatzīmē integrētā ziņojuma par Latvija2030 un NAP2027 īstenošanu un valsts ilgtspējīgu attīstību plānotā izstrādes kārtība, kuras gaitā vienlaikus tiks iesaistīta sabiedrība un tai sniegta informācija Latvija2030 un NAP2027 īstenošanu pirms izskatīšanas Ministru kabinetā un Saeimā. Ziņojumu plānots izstrādāt sadarbībā ar nozaru ministrijām un nevalstiskajām organizācijām. Tādējādi ziņojums informēs sabiedrību par progresu konkrētos valsts ilgtspējīgas attīstības virzienos, ļaujot ikvienam iesaistīties diskusijā par valsts attīstību, vērtēt noteikto mērķu, prioritāšu un rīcības virzienu izvēles pareizību, kā arī sasaistīt paredzētos rezultātus ar atbildību par noteikto risinājumu un uzdevumu īstenošanu.

PIELIKUMS PĀRSKATS PAR SAŅEMTAJIEM PRIEKŠLIKUMIEM, TO IZVĒRTĒJUMU, KOMENTĀRIEM UN INFORMĀCIJA PAR TO ŅEMŠANU VĒRĀ VAI NORAIIDĪŠANU

Tiek sagatavots pēc Vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas

Priekšlikums	Komentāri, informācija par iekļaušanu Vides pārskatā vai noraidīšanu
Sabiedriskās apspriešanas sanāksme,	